ÜLDKOHTU OTSUS (neljas koda)

7. juuni 2011 *

Kohtuasjas T-217/06,

Arkema France, asukoht Colombes (Prantsusmaa),

Altuglas International SA, asukoht Puteaux (Prantsusmaa),

Altumax Europe SAS, asukoht Puteaux,

esindajad: advokaadid A. Winckler, S. Sorinas Jimeno ja P. Geffriaud, hiljem advokaadid S. Sorinas Jimeno ja E. Jégou,

hagejad,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: F. Arbault ja V. Bottka, hiljem V. Bottka ja F. Castillo de la Torre,

kostja,

mille ese on esimese võimalusena nõue tühistada komisjoni 31. mai 2006. aasta otsus K(2006) 2098 (lõplik) EÜ artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/F/38.645 – metakrülaadid) hagejaid puudutavas osas ja teise võimalusena nõue tühistada hagejatele selle otsusega määratud trahv või vähendada seda,

ÜLDKOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja esimees O. Czúcz, kohtunikud I. Labucka (ettekandja) ja K. O'Higgins,

kohtusekretär: ametnik T. Weiler,

arvestades kirjalikus menetluses ja 15. detsembri 2009. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

otsuse

Vaidluse taust

Sissejuhatus

1 Euroopa Komisjon tunnistas komisjoni 31. mai 2006. aasta otsusega K(2006) 2098 (lõplik) EÜ artiklis 81 ja Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/F/38.645 – metakrülaadid) (edaspidi „vaidlustatud otsus") Arkema SA ja tema tütarettevõtjad Altuglas International SA (edaspidi „Altuglas") ja Altumax Europe SAS-i (edaspidi „Altumax" ja koos „Arkema") solidaarselt vastutavaks 219 131 250 euro suuruse trahvisumma eest, kuna nad osalesid metakrülaatide sektori kartellis ajavahemikul 23. jaanuarist 1997 kuni 12. septembrini 2002 (edaspidi „asjaomane kartellikokkulepe"). Nende emaettevõtjad Total SA ja Elf Aquitaine SA tunnistati solidaarselt vastutavaks vastavalt 140,4 miljoni euro ja 181,5 miljoni euro suuruse trahvisumma eest (vaidlustatud otsuse artikkel 2).

2 Arkema (varem Atofina SA) on Prantsuse õiguse alusel asutatud aktsiaselts, kes tegutseb kolmes valdkonnas: vinüültooted, tööstuskemikaalid ja lõpp-produktide toimimist parandavad tooted. Vaidlustatud otsuses mainitud asjaolude asetleidmise ajal kuulus Arkema aktsiatest Elf Aquitaine'ile kõigepealt 97,6% ning seejärel 96,48%

alates Total Fina SA poolt Elfi kontserni ülevõtmisest 17. aprillil 2000. Sellest kuupäevast alates ning ülejäänud rikkumise ajavahemiku jooksul kuulus Elf Aquitaine'i enda aktsiatest 99,43% Totalile (varem Total Fina, seejärel TotalFinaElf SA) (vaidlustatud otsuse põhjendused 265 ja 266).

3 Arkemast sai 18. mail 2006 Arkema France seoses tema börsinimekirja võtmisega.

4 Altuglas (varem Atohaas ja Atoglas SA) ja Altumax on metakrülaatide sektoris ning eelkõige polümetüülmetakrülaadi (edaspidi „PMMA") sektoris tegutsevad Arkema peamised tütarettevõtjad, kes osalesid vaidlustatud otsuses kirjeldatud kokkulepetes (vaidlustatud otsuse põhjendus 259). Arkemale kuulus kogu rikkumise ajavahemikul 100% Altumaxi aktsiatest. Altuglasi aktsiatest kuulus 100% Arkemale alates 1998. aastast. Enne seda kuulus Elf Atochem SA-le ainult 50% Altuglasi aktsiatest, kuid ta oli vastutav viimase igapäevase juhtimise eest (vaidlustatud otsuse põhjendus 263).

Haldusmenetlus

5 Menetlus, mis viis vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni, algatati pärast seda, kui Degussa AG oli 20. detsembril 2002 esitanud trahvide eest kaitse saamise taotluse vastavalt komisjoni 19. veebruari 2002. aasta teatisele, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT C 45, lk 3; ELT eriväljaanne 08/02, lk 155; edaspidi „koostööteatis").

6 Komisjon teostas 25. ja 26. märtsil 2003 kontrolle eelkõige Arkema ruumides. Pärast neid kontrolle esitas Arkema 3. aprillil 2003 trahvide eest kaitse saamise või trahvisumma vähendamise taotluse vastavalt koostööteatisele (vaidlustatud otsuse põhjendus 60).

7 Komisjon võttis 17. augustil 2005 vastu vastuväiteteatise seoses rikkumisega metakrülaatide sektoris, mis oli eelkõige adresseeritud Totalile, Elf Aquitaine'ile, Arkemale, Altuglasile ja Altumaxile (vaidlustatud otsuse põhjendus 85).

8 Vastuväiteteatise kõikide adressaatide osavõtul toimus 15. ja 16. detsembril 2005 ärakuulamine (vaidlustatud otsuse põhjendus 87).

9 Komisjon tegi 31. mail 2006 vaidlustatud otsuse.

Vaidlustatud otsus

10 Vaidlustatud otsuse kaks aspekti on eriti asjakohased käesoleva vaidluse seisukohalt, nimelt selle adressaatide kindlaksmääramine ning trahvi arvutamine.

Vaidlustatud otsuse adressaadid

11 Pärast seda, kui komisjon märkis, et on vaja kindlaks teha, millistele juriidilistele isikutele saab rikkumise omistada (vaidlustatud otsuse põhjendus 245), leidis ta, et Altuglas, Altumax, Arkema ja Elf Aquitaine vastutavad solidaarselt rikkumise eest, milles Altuglas ja Altumax tunnistati süüdi ajavahemikul 23. jaanuarist 1997 kuni 12. septembrini 2002. Total loeti solidaarselt vastutavaks Altuglasi ja Altumaxi poolt ajavahemikul 1. maist 2000 kuni 12 september 2002 toime pandud rikkumise eest (vaidlustatud otsuse põhjendus 277).

12 Mis puudutab täpsemalt Elf Aquitaine'i vastutust, siis võttes arvesse seda, et Elf Aquitaine nimetas Arkema nõukogu liikmed ning tal oli oma tütarettevõtja aktsiakapitalis 97,6% osalus ning pärast 2000. aasta aprilli 96,48% osalus, eeldas komisjon, et Elf Aquitaine'il oli otsustav mõju ning tõhus kontroll Arkema tegevuse üle (vaidlustatud otsuse põhjendus 265).

13 Totali vastutuse osas tõdes komisjon, et alates 2000. aasta aprillist kuni rikkumise lõpuni kontrollis see äriühing otse või kaudselt kontserni kõikide tootvate ettevõtjate kapitali, sh nende ettevõtjate kapitali, kellel oli otsene roll asjaomases kartellikokkuleppes. Neil asjaoludel eeldas komisjon, et Totalil oli otsustav mõju oma tütarettevõtjate Elf Aquitaine'i, Arkema, Altuglasi ja Altumaxi tegevuse üle ning ta adresseeris vastuväiteteatise kõikidele nendele ettevõtjatele (vaidlustatud otsuse põhjendus 267).

14 Ühelt poolt Arkema ning teiselt poolt Total ja Elf Aquitaine esitasid eraldi oma vastused vastuväiteteatisele, väites eelkõige, et vaidlustatud otsuse ainus adressaat peab olema Arkema (vaidlustatud otsuse põhjendused 268 ja 269). Komisjon lükkas nende

argumendid tagasi ning kinnitas, et vastutavad on eelmises punktis nimetatud viis ettevõtjat (vaidlustatud otsuse põhjendused 270–277). Edaspidi viidatakse kõikidele nendele äriühingutele kui „Totali kontserni" moodustavatele äriühingutele.

Trahvi arvutamine

15 Trahvi arvutamise osas analüüsis komisjon esimesena rikkumise raskusastet ning tõdes kõigepealt, et arvestades rikkumise olemust ning asjaolu, et see hõlmas kogu Euroopa Majanduspiirkonna territooriumi, on tegemist väga raske rikkumisega suuniste määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta tähenduses (EÜT 1998, C 9, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 171; edaspidi „suunised") (vaidlustatud otsuse põhjendused 319–331). Seejärel kohtles komisjon rikkumises osalevaid ettevõtjaid erinevalt, liigitades Totali kontserni esimesse rühma vastavalt Arkema kolme PMMA toote käibele EMP-s. Selle alusel määras komisjon Totali kontserni suhtes trahvi lähtesummaks 65 miljonit eurot (vaidlustatud otsuse põhjendused 332–336). Lõpuks, võttes arvesse Totali ülemaailmset käivet, kohaldas komisjon Totali kontserni suhtes korrutustegurit 3, et tagada trahvi hoiatav mõju. Nii oli trahvi lähtesumma 195 miljonit eurot (vaidlustatud otsuse põhjendused 337–350).

16 Teiseks uuris komisjon rikkumise kestust ning tõdes, et arvestades seda, et Arkema osales rikkumises viis aastat ja seitse kuud, tuleb lähtesummat suurendada 55%. Sellist suurendamist kohaldati Elf Aquitaine'ile, Arkemale, Altuglasile ja Altumaxile. Totali puhul, kellele kuulus tütarettevõtjate kapital lühema aja jooksul, suurendas komisjon trahvi 20% (vaidlustatud otsuse põhjendused 351–353). Arkemale (sh Elf Aquitaine'ile) kehtestatud trahvi põhisumma oli 302,25 miljonit eurot. Total on selle

summa ulatuses solidaarselt vastutav 234 miljoni euro tasumise eest (vaidlustatud otsuse põhjendus 354).

17 Kolmandaks analüüsis komisjon raskendavate asjaolude võimalikku olemasolu. Arkema osas tõdes komisjon, et võttes arvesse, et tema suhtes on juba tehtud kolm varasemat otsust, mille adressaat ta on, siis ta on uuesti toime pannud sama tüüpi rikkumise ning komisjon otsustas Arkema trahvi põhisummat suurendada 50%. Komisjon täpsustas siiski, et Total ja Elf Aquitaine ei olnud korduvalt rikkumisi toime pannud ning seega kohaldatakse seda suurendamist ainult Arkemale, Altuglasile ja Altumaxile (vaidlustatud otsuse põhjendus 369 ning sellega seotud 250. joonealune märkus).

18 Neljandaks lükkas komisjon tagasi Totali kontserni esitatud kergendavad asjaolud.

19 Võttes arvesse raskendavate ja kergendavate asjaolude arvestamist või arvestamata jätmist, oli Arkema, Altuglasi ja Altumaxi trahvisumma selles etapis 365 218 750 eurot. Totali trahvisummaks jäi 234 miljonit eurot. Elf Aquitaine'i trahvisumma oli 302,25 miljonit eurot (vaidlustatud otsuse põhjendus 397). Kohaldades nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 [EÜ] artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205) artikli 23 lõiget 2, leidis komisjon, et trahv ei ületa 10% asjaomase ettevõtja käibest (vaidlustatud otsuse põhjendused 398 ja 399).

20 Viiendaks ja viimaseks kohaldas komisjon koostööteatist ning otsustas selle artikli 23 punkti b esimese taande alusel vähendada 40% võrra trahvisummat, mis Totali kontsernile oli muidu määratud (vaidlustatud otsuse põhjendused 403–410).

21 Vaidlustatud otsuse artikli 2 punktis b kehtestas komisjon järgmised trahvisummad:

„Solidaarselt vastutavad Arkema […], Altuglas […] ja Altumax […]: 219,13 125 miljonit eurot; selle summa ulatuses on Total […] solidaarselt vastutav 140,4 miljoni euro eest ja Elf Aquitaine SA solidaarselt vastutav 181,35 miljoni euro eest."

Menetlus ja poolte nõuded

22 Hagejad Arkema France, Altuglas ja Altumax esitasid 10. augustil 2006 Üldkohtu kantseleisse käesoleva hagiavalduse.

23 Kuna Üldkohtu kodade koosseisu muudeti ja ettekandja-kohtunik nimetati neljandasse kotta, määrati käesolev kohtuasi lahendamiseks neljandale kojale.

24 Ettekandja-kohtuniku ettekande alusel otsustas Üldkohus (neljas koda) alustada suulist menetlust ning menetlust korraldavate meetmete raames paluti pooltel vastata teatud küsimustele ja komisjonil esitada teatav dokument. Pooled täitsid need nõuded määratud tähtaja jooksul.

25 Poolte kohtukõned ja vastused Üldkohtu küsimustele kuulati ära 15. detsembri 2009. aasta kohtuistungil. Kohtuistungi lõppedes suuline menetlus lõpetati.

26 Üldkohus otsustas 26. novembri 2010. aasta määrusega suulise menetluse uuendada kodukorra artikli 62 alusel selleks, et menetlust korraldavate meetmete raames paluda pooltel esitada dokumente ning vastata küsimustele. Pooled täitsid need nõuded määratud tähtaja jooksul. Seejärel lõpetati suuline menetlus 9. märtsil 2011.

27 Hagejad paluvad Üldkohtul:

– esimese võimalusena tühistada vaidlustatud otsus neid puudutavas osas;

– teise võimalusena vähendada vaidlustatud otsusega neile määratud trahvi summat;

– mõista kohtukulud välja komisjonilt.

28 Komisjon palub Üldkohtul:

– jätta hagi rahuldamata;

– mõista kohtukulud välja hagejatelt.

Õiguslik käsitlus

29 Hageja põhjendab oma hagi sisuliselt kaheksa väitega. Esimene väide käsitleb seda, et rikuti norme, mis puudutavad tütarettevõtja konkurentsivastase tegevuse omistamist emaettevõtjatele, ning diskrimineerimiskeelu põhimõtet. Teine väide on seotud vigadega, mida komisjon tegi, kui ta omistas Arkema rikkumise Totalile ja Elf Aquitaine'ile. Kolmas tugineb põhjendamiskohustuse ning hea halduse põhimõtte rikkumisele omistamist puudutavate normide rakendamisel. Neljas on seotud sellega, et 65 miljoni euro suuruse trahvisumma kindlaksmääramisel eirati turule tegeliku mõju avaldamise kriteeriumi. Viies väide tugineb õigusnormide rikkumisele ja faktivigadele seoses trahvi põhisumma suurendamisega hoiatava mõju eesmärgil. Kuues väide tugineb komisjoni poolt õigusnormide rikkumisele seoses trahvi suurendamisega korduvuse alusel. Seitsmes väide käsitleb faktiviga, mis seisneb selles, et komisjon ei vähendanud hagejate trahvi selle alusel, et Arkemale süüks pandud teatud tegusid ei ole tegelikult tehtud. Kaheksas väide käsitleb õigusnormide rikkumist ja faktivigu, mis seisnevad selles, et komisjon ei vähendanud hagejate trahvi „muude tegurite" alusel. Kohtuistungil esitasid hagejad lisaks täiendava väite, millega vaidlustatakse trahvi suurendamine piisavalt hoiatava mõju eesmärgil.

Esimene väide, et on rikutud norme, mis käsitlevad tütarettevõtja konkurentsivastase tegevuse omistamist tema emaettevõtjale, ning diskrimineerimiskeelu põhimõtet

30 Hagejad väidavad, et tuginedes eeldusele, et emaettevõtjal on tegelikult otsustav mõju tütarettevõtja üle, kui emaettevõtja omab tütarettevõtja kogu või peaaegu kogu kapitali (edaspidi „otsustava mõju avaldamise eeldus"), ning ilma, et oleks esitatud

tõendeid tõhusa kontrolli kohta, rikkus komisjon õigusnormi (käesoleva väite esimene osa). Nii tehes rikkus komisjon ka diskrimineerimiskeelu põhimõtet, kohaldades Arkemale erinevat tõendamiskohustust sellest, mida kohaldati süükspandud tegevuses osalenud teistele tütarettevõtjatele (käesoleva väite teine osa).

Esimene osa, mis puudutab nende normide rikkumist, mis käsitlevad tütarettevõtja konkurentsivastase tegevuse omistamist tema emaettevõtjale

– Poolte argumendid

31 Hagejad väidavad, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ning komisjoni otsustuspraktikale on juhul, kui rikkumise toime pannud ettevõtja kuulub äriühingute kontserni, selle rikkumise eest vastutav ainult asjaomane tütarettevõtja. Tütarettevõtja tegevuse võib emaettevõtjale omistada ainult teatud tingimustel. See on nii, kui emaettevõtjal on tegelikult otsustav mõju oma tütarettevõtja tegevusele, arvestades seda, et tütarettevõtjal puudub iseseisvus oma kaubanduspoliitika kindlaksmääramisel, või kui emaettevõtja on (aktiivselt või pelgalt asjaoludest teadasaamise tõttu passiivselt) seotud tütarettevõtja poolt toime pandud rikkumisega.

32 Hagejad väidavad, et kohaldatava kohtupraktika kohaselt ei võimalda 100% (ja seda enam 99,43%, 97,6% või 96,48%) osaluse omamine iseenesest automaatselt järeldada, et emaettevõtja avaldab oma tütarettevõtja kaubanduspoliitikale tegelikult otsustavat mõju. Hagejate arvates on kohtupraktika alati nõudnud sellekohaseid täiendavaid asjaolusid nagu see, et emaettevõtjat on haldusmenetluses esitletud kui kontserni poolt

ainsat komisjoniga suhtlejat, et ei ole vaidlustatud tütarettevõtja üle tõhusa kontrolli omamist ja et tütarettevõtja iseseisvuse kohta ei ole mingeid tõendeid.

33 Käesolevas asjas aga ei ole peale selle, et sel ajal Arkema emaettevõtjateks olevad ettevõtjad omasid otseselt või kaudselt peaaegu kogu Arkema kapitali, komisjon vaidlustatud otsuses esitanud midagi, mis võiks tõendada, et Total ja/või Elf Aquitaine avaldavad asjaomasel ajavahemikul otsustavat mõju Arkema kaubanduspoliitikale või süükspandud tegevuste elluviimisele. Hagejad leiavad eelkõige, et komisjoni poolt vaidlustatud otsuses välja toodud asjaolu, et Arkema nõukogu liikmed nimetas asjaolude asetleidmise ajal Elf Aquitaine, tuleneb loogiliselt sellest, et talle kuulus enamosalus Arkemas ning see ei saa tõendada otsustava mõju avaldamist Arkemale.

34 Seetõttu leiavad hagejad, et kui komisjon tugines otsustava mõju avaldamise eeldusele ainult peaaegu kogu Arkema kapitali otsese või kaudse omamise tõttu selleks, et omistada vaidlustatud otsuses viidatud tegevus Totalile ja Elf Aquitaine'ile, on komisjon rikkunud õigusnormi, mis põhjendab vaidlustatud otsuse tühistamist.

35 Kui Üldkohus küsis, millised tagajärjed on Euroopa Kohtu 10. septembri 2009. aasta otsusel kohtuasjas C-97/08 P: Akzo Nobel jt *vs.* komisjon (EKL 2009, lk I-8237) käesolevale vaidlusele, siis kinnitasid hagejad kohtuistungil, et selle kohtuotsuse aluseks oleva asja asjaolud ning eelkõige rikkumises osalenud tütarettevõtjate üle emaettevõtja teostatud kontroll on käesolevast asjast erinevad. Pealegi märgivad hagejad, et selles kohtuasjas oli emaettevõtja osalus tütarettevõtja kapitalis 100%, samas kui käesolevas asjas ei ole see tase saavutatud (tegemist on 99,43%, 97,6% ja 96,48%-ga). Igal juhul kinnitavad hagejad, et kui eespool viidatud kohtuotsust Akzo Nobel jt *vs.*

komisjon tuleb tõlgendada nii, et see võimaldab omistada tütarettevõtja toime pandud rikkumise emaettevõtjale ilma ühegi teise täiendava asjaoluta peale kapitaliosaluse, siis tuleb see kohtupraktika uuesti läbi vaadata, kuna see kehtestas mittesüülise vastutuse korra, mis on määrusega nr 1/2003vastuolus.

36 Komisjon jagab hagejate arvamust, et emaettevõtjale võib omistada vastutuse tütarettevõtja rikkumise eest ainult teatud tingimusel. Selline võimalus on olemas, kui emaettevõtja avaldab tegelikult otsustavat mõju tütarettevõtja tegevusele. Komisjoni arvates tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast siiski, et põhjendatud on tema järeldus, et äriühing, kes omab oma tütarettevõtja aktsiakapitalis kogu või peaaegu kogu osalust, avaldab tegelikult otsustavat mõju oma tütarettevõtjale, kuna emaettevõtja ei ole lükanud ümber otsustava mõju avaldamise eeldust oma tütarettevõtja iseseisvalt tegutsemise kohta tõendeid esitades.

– Üldkohtu hinnang

37 Tuleb meenutada, et vaidlustatud otsuse põhjendustest 245–252 ja 259–277 nähtub, et komisjon omistas vaidlusaluse rikkumise Totalile ja Elf Aquitaine'ile, kuna nad moodustavad ühe ettevõtja koos Arkema ja tema tütarettevõtjate Altuglasi ja Altumaxiga, kes osalesid kokkulepetes. Sellele järeldusele jõudmiseks tugines komisjon vastuväiteteatises mainitud eeldusele, mille kohaselt Total ja Elf Aquitaine avaldavad oma tütarettevõtjate tegevusele otsustavat mõju. Elf Aquitaine'i suhtes tugines otsustava mõju avaldamise eeldus asjaolule, et Elf Aquitaine nimetas Arkema nõukogu liikmed ning asjaolule, et tal oli Arkema aktsiakapitalis 97,6%, seejärel 96,48% osalus (vaidlustatud otsuse põhjendus 265). Mis puudutab Totalit, siis see eeldus tugines asjaolule, et alates 2000. aasta aprillist kontrollis Total kõikide kontserni äriühingute

kapitali, sh nende äriühingute kapitali, kellel oli otsene roll asjaomases kartellis, kuna tal oli Elf Aquitaine aktsiakapitalis 99,43% osalus (vaidlustatud otsuse põhjendused 266 ja 267). Vaidlustatud otsusest nähtub, et vastuväiteteatise vastuses esitasid asjaomased äriühingud teatud hulga argumente, millega nad püüdsid ümber lükata otsustava mõju avaldamise eeldust, kuid komisjon pidas neid ebapiisavaks (vt eelkõige vaidlustatud otsuse põhjendused 272 ja 274).

38 Seejärel tuleb meelde tuletada Euroopa Kohtu praktikat selles valdkonnas.

39 Sellega seoses tuleb meenutada, et liidu konkurentsiõigus on suunatud ettevõtjate tegevusele ning mõiste „ettevõtja" hõlmab majandustegevust teostavat mis tahes üksust, sõltumata selle üksuse õiguslikust vormist ja rahastamisviisist (vt eespool punktis 35 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

40 Euroopa Kohus täpsustas ka, et ettevõtja mõistet tuleb selles kontekstis mõista kui majandusüksust, ja seda isegi siis, kui õiguslikult koosneb see majandusüksus mitmest füüsilisest või juriidilisest isikust (vt eespool punktis 35 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).

41 Juhul kui selline üksus rikub konkurentsieeskirju, tuleb tal isikliku vastutuse põhimõtte alusel ka selle rikkumise eest vastutada (eespool punktis 35 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 Liidu konkurentsiõiguse rikkumine tuleb üheselt süüks arvata juriidilisele isikule, kellele võidakse trahv määrata, ning talle tuleb vastuväiteteatis edastada. Samuti on oluline, et vastuväiteteatises oleks märgitud, millises rollis juriidilisele isikule väidetavaid asjaolusid ette heidetakse (eespool punktis 35 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).

43 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et tütarettevõtja tegevuse võib emaettevõtjale süüks arvata eelkõige siis, kui tütarettevõtja – olgugi et tal on eraldi õigusvõime – ei otsusta oma tegutsemise üle turul iseseisvalt, vaid rakendab peamiselt talle emaettevõtja poolt antud juhiseid, arvestades eelkõige majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke sidemeid, mis neid kahte üksust ühendavad (vt eespool punktis 35 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika).

44 See on nii seetõttu, et sellises olukorras kuuluvad emaettevõtja ja tema tütarettevõtja samasse majandusüksusesse ja moodustavad seega ühe ettevõtja eespool viidatud tähenduses. Seega võimaldab asjaolu, et emaettevõtja ja tema tütarettevõtja kujutavad endast ühte ettevõtjat EÜ artikli 81 tähenduses, komisjonil adresseerida trahve määrava otsuse emaettevõtjale, ilma et oleks vaja tuvastada emaettevõtja isiklikku seotust rikkumisega (vt eespool punktis 35 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punkt 59).

45 Euroopa Kohus on samuti leidnud, et niisuguses spetsiifilises olukorras, kui emaettevõtjale kuulub 100% suurune osalus liidu konkurentsinorme rikkunud tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis, võib esiteks see emaettevõtja kõnealuse tütarettevõtja tegevusele otsustavat mõju avaldada ja teiseks esineb ümberlükatav eeldus, et nimetatud emaettevõtja avaldab tegelikult otsustavat mõju oma tütarettevõtja tegevusele (vt eespool punktis 35 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punkt 60 ja seal viidatud kohtupraktika).

46 Euroopa Kohus täpsustas seega, et neil asjaoludel piisab, kui komisjon tõendab, et emaettevõtja omab tütarettevõtja kogu aktsia- või osakapitali, et eeldada, et emaettevõtja avaldab otsustavat mõju tütarettevõtja kaubanduspoliitikale. Seega võib komisjon lugeda tütarettevõtjale määratud trahvi maksmise eest solidaarselt vastutavaks emaettevõtja, välja arvatud juhul, kui emaettevõtja, kel lasub kohustus see eeldus ümber lükata, esitab piisavaid tõendeid, mis kinnitavad, et tema tütarettevõtja tegutseb turul iseseisvalt (vt eespool punktis 35 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika).

47 Euroopa Kohtu sellist kohtupraktikat arvestades tuleb tõdeda, et eespool punktis 37 viidatud meetod, mida komisjon käesolevas asjas hagejate emaettevõtjatele vaidlusaluse rikkumise omistamiseks kasutas, on õige.

48 Esiteks ja vastupidi sellele, mida hagejad näivad väitvat, ei põhine see omistamine mitte ainult osaluse omamise struktuuril, vaid ka tõdemusel, et otsustava mõju avaldamise eeldust ei ole ümber lükatud (vt eelkõige vaidlustatud otsuse põhjendused 272 ja 274).

49 Teiseks ilmneb selgelt kohtupraktikast (vt eelkõige eespool punktid 45 ja 46), et tütarettevõtjas osaluse omamise struktuur on piisav kriteerium sellise eelduse seadmiseks, ilma et komisjon peaks esitama täiendavaid andmeid seoses emaettevõtja poolt tegelikult mõju avaldamisega, nagu nõuavad hagejad.

50 Seda järeldust ei sea kahtluse alla hagejate argumendid, mille kohaselt eespool punktis 35 viidatud kohtuotsuse Akzo Nobel jt *vs.* komisjon aluseks oleva asja asjaolud ning eelkõige selle asjaga seotud emaettevõtja teostatud kontroll oma tütarettevõtjate üle on käesolevast asjast erinevad. Hoolimata asjaolust, et selliseid täiendavaid andmeid oli nimetatud kohtuasjas võimalik esitada (Üldkohtu 12. detsembri 2007. aasta otsus

kohtuasjas T-112/05: Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, EKL 2007, lk II-5049, punktid 13 ja 54), nähtub ühemõtteliselt nii eespool viidatud 12. detsembri 2007. aasta kohtuotsusest Akzo Nobel jt *vs.* komisjon (punktid 61 ja 62) kui ka eespool punktis 35 viidatud 10. septembri 2009. aasta kohtuotsusest Akzo Nobel jt *vs.* komisjon (punktid 61 ja 62), et selle eelduse kohaldamine ei sõltu selliste täiendavate andmete olemasolust.

51 Samuti tuleb märkida, et eespool viidatud kohtupraktika puudutab spetsiaalselt „erijuhtu, kui emaettevõtja omab rikkumise toime pannud tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis 100% osalust" (eespool punktis 35 viidatud 10. septembri 2009. aasta kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punkt 60). Käesolevas asjas ei oma Total ja Elf Aquitaine oma vastavate tütarettevõtjate aktsiakapitalis kogu osalust.

52 Siiski tuleb rõhutada, et viidates küll sellele faktilisele erinevusele kohtuistungil (vt eespool punkt 35), ei ole hagejad esitanud ühtegi konkreetset argumenti, et vaielda vastu sama tõendamiskorra kohaldamisele neil kahel juhul, kuigi otsustava mõju avaldamise eelduse kohaldamise probleemide kohta muudel juhtudel kui see, mil emaettevõtja omab kogu osalust tütarettevõtja aktsiakapitalis, esitas Üldkohus kirjaliku küsimuse komisjonile ning hiljem vaieldi selle üle kohtuistungil.

53 Igal juhul tuleb tõdeda, et emaettevõtja, kes omab peaaegu kogu osalust oma tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis, on põhimõtteliselt analoogilises olukorras ainuomanikuga selles osas, mis puudutab tema võimalust avaldada otsustavat mõju oma tütarettevõtja tegevusele, arvestades eelkõige majanduslikke, organisatsioonilisi ja õiguslikke sidemeid, mis teda tütarettevõtjaga ühendavad. Seetõttu on komisjonil õigus kohaldada sellele olukorrale sama tõendamiskorda, st kohaldada eeldust, et emaettevõtja kasutab tegelikult võimalust avaldada otsustavat mõju oma tütarettevõtja tegevusele. On selge, et ei ole välistatud, et teatud juhtudel võib vähemusosanikel olla tütarettevõtja suhtes õigusi, mis võimaldavad eespool viidatud analoogia kahtluse alla seada. Peale asjaolu, et selliseid õigusi ei anta üldiselt väga väikestele osalustele, millega on tegemist käesolevas asjas, ei ole hageja esitanud käesolevas asjas siiski ühtegi

sellist asjaolu. Seega kohaldas komisjon hagejate emaettevõtjate suhtes õigesti otsustava mõju avaldamise eeldust.

54 Lõpuks, mis puudutab argumenti, mille kohaselt tuleb sisuliselt läbi vaadata kohtupraktika, mis tuleneb 10. septembri 2009. aasta kohtuotsusest Akzo Nobel jt *vs.* komisjon (eespool punkt 35), siis leiab Üldkohus, et ta ei pea tagasi tulema õigusküsimuse juurde, mille kohta Euroopa Kohus on teinud selge otsuse hiljutises kohtuotsuses.

55 Järelikult tuleb käesoleva väite esimene osa tagasi lükata.

Teine osa, mis puudutab diskrimineerimiskeelu põhimõtte rikkumist

– Poolte argumendid

56 Hagejad väidavad, et kuigi nende puhul tugines komisjon ainult otsustava mõju avaldamise eeldusele selleks, et omistada rikkumine emaettevõtjale, siis vaidlustatud otsuse adressaatideks olevate enamiku teiste tütarettevõtjate puhul võttis ta arvesse täiendavaid andmeid. Hagejad toovad sellega seoses välja selle, kuidas komisjon kohtles vaidlustatud otsuses Degussat, ICI plc-d ja Lucite International Ltd-d.

57 Nii tehes diskrimineeris komisjon tõendite hankimisel põhjendamatult. Hagejad rõhutavad, et kui komisjon oleks Arkemale kohaldanud sama tõendamiskohustust mida teistele ettevõtjatele, siis oleks komisjon jõudnud tingimata järeldusele, et rikkumine oli omistatav ainult Arkemale.

58 Pealegi, mis puudutab komisjoni argumenti, et vaidlustatud otsus mainib Atofina nõukogu liikmete nimetamist Elf Aquitaine'i poolt, siis hagejad rõhutavad, et see tuleneb loogiliselt sellest, et talle kuulus enamosalus Arkemas, ning väidavad, et see tõend on ebaproportsionaalne võrreldes nende tõenditega, mida komisjon pidas silmas Degussa osas, kelle puhul komisjon võttis arvesse emaettevõtja aktiivset osalemist rikkumises. Igal juhul märgivad hagejad, et see tõend käib ainult Elf Aquitaine'i, mitte Totali kohta.

59 Komisjon vaidleb sellele argumentatsioonile vastu.

– Üldkohtu hinnang

60 Tuleb meenutada, et võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõtte järgimiseks on nõutav, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja et erinevaid olukordi ei käsitletaks ühtemoodi, välja arvatud juhul, kui selline kohtlemine on objektiivselt põhjendatud (vt Euroopa Kohtu 11. septembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-227/04 P: Lindorfer *vs.* nõukogu, EKL 2007, lk I-6767, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).

61 Tuleb asuda seisukohale, et hagejad ei ole tuvastanud, et komisjon rikkus seda põhimõtet, kui ta omistas vaidlusaluse rikkumise vaidlustatud otsuse adressaatidele.

62 Kõigepealt tuleb tõdeda, et ICI Acrylicsi olukord ei ole hagejate olukorraga sarnane. Vaidlustatud otsusest nähtub selgelt, et ICI Acrylics – üksus, mis osales otseselt vaidlusaluses rikkumises – oli ICI pelk kaubandusüksus ilma juriidilise isiku staatuseta, mitte aga selle tütarettevõtja, kelle osalus kuulus 100% või peaaegu 100% ulatuses ICI-le (vt eelkõige vaidlustatud otsuse põhjendused 280, 287 ja 288). Seetõttu ICI osas ei kohaldanud komisjon otsustava mõju avaldamise eeldust (mida teised asjaolud kinnitasid või ei kinnitanud), vaid ta lihtsalt tuvastas juriidilise isiku, kellele kuulus asjaolude asetleidmise ajal kaubandusüksus, kes rikkumise toime pani (vaidlustatud otsuse põhjendused 288 ja 289).

63 Seejärel tuleb Degussaga seoses märkida, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 255 tõdes komisjon järgmist:

„Röhm GmbH & Co. KG (100% Degussa tütarettevõtja) ja Para-Chemie GmbH (100% Röhmi tütarettevõtja) on iseseisvad juriidilised isikud. Kuna Degussa omas otse või kaudselt nendes 100% osalust […] ning kuna Röhmi järelevalvenõukogu koosnes osaliselt Degussa juhatuse liikmetest […], tunnistab komisjon Degussa vastutavaks Röhmi […] ja Para-Chemie […] rikkumiste eest.” [Siin ja edaspidi on osundatud otsust tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

64 Lucite Internationali osas tuleb välja tuua, et komisjon märkis vaidlustatud otsuse põhjenduses 294 järgmist:

„Lucite International UK Ltd on üks nende 100% tütarettevõtjatest. Lisaks olid Lucite Internationali […] nõukogu liikmed rikkumise ajal samuti Lucite International UK nõukogu liikmed […]”

65 Nii on õige, et selleks, et omistada Degussale ja Lucite Internationalile nende vastavate tütarettevõtjate rikkumine, tugines komisjon otsustava mõju avaldamise eeldusele, mis tuleneb emaettevõtja poolt tütarettevõtja aktsia- või osakapitalis 100% osaluse omamisest, mainides siiski täiendavat asjaolu, st vastavalt tütarettevõtja juhatuse liikmete esindatust järelevalvenõukogus ning nende kahe äriühingu nõukogu liikmete ühtelangevust.

66 Siiski ei järeldu sellest, et Degussat ja Lucite Internationali ning nende tütarettevõtjaid koheldi erinevalt hagejatest ja nende emaettevõtjatest, mis kujutab endast võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist.

67 Tegelikult tuleb rõhutada, et nii nagu hagejate emaettevõtjad, tunnistati ka Degussa ja Lucite International oma tütarettevõtjate rikkumise eest vastutavaks (vaidlustatud otsuse põhjendused 258 ja 296). Mitte miski vaidlustatud otsuses aga ei võimalda arvata, et komisjon oleks neid sellest vastutusest vabastanud, kui ta ei oleks saanud välja tuua eespool viidatud täiendavaid asjaolusid.

68 Sellega seoses tuleb meenutada, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 245–252 tõi komisjon välja põhimõtted, mille alusel ta vaidlustatud otsuse adressaadid tuvastas. Sellest nähtub selgelt, et kui omati kogu või peaaegu kogu osalust tütarettevõtja aktsiakapitalis, leidis komisjon, et tal on õigus tuvastada selle tütarettevõtja iseseisvuse puudumine ainult otsustava mõju avaldamise eelduse alusel, tingimusel et seda ei ole haldusmenetluses ümber lükatud, ning seega omistada tema rikkumine emaettevõtjale põhjendusel, et nad kuuluvad samasse ettevõtjasse (vt eelkõige vaidlustatud otsuse põhjendused 247 ja 248).

69 Seega tuleb tõdeda, nagu väitis ka komisjon, et ta tõi muude asjaolude – juhul, kui need esinesid – olemasolu peale kapitaliseose välja ainult täiendavalt. Pealegi osas, mis puudutab Totali kontserni, tõi komisjon samuti välja asjaolu, et Arkema nõukogu liikmed nimetas Elf Aquitaine. Siiski ei seadnud komisjon 100% või peaaegu 100% osalusega tütarettevõtja rikkumise emaettevõtjale omistamise tingimuseks selliste täiendavate asjaolude olemasolu. Sellist tõlgendust toetab pealegi asjaolu, et teatud emaettevõtjate osas viitab vaidlustatud otsus ainult kapitaliseosele. Nii on see Totali puhul (põhjendus 266) ning Barlo kontserni äriühingute, st Barlo Plastics Europe NV, Barlo Plastics NV ja Barlo Group plc puhul (põhjendus 301).

70 Peale selle tuleb meenutada, et komisjoni poolt käesolevas asjas kasutatud meetod hagejate emaettevõtjatele vaidlusaluse tegevuse omistamiseks on õige, nagu nähtub eeltoodust (vt eespool punkt 47).

71 Niisiis tuleb käesoleva väite teine osa tagasi lükata, ning seega tuleb esimene väide tervikuna tagasi lükata.

Teine väide, et komisjon on teinud vigu, kui ta omistas Arkema rikkumise Totalile ja Elf Aquitaine'ile

72 Hagejad väidavad, et isegi kui eeldada, et nende suhtes kasutatud otsustava mõju avaldamise eelduse meetod kehtib, ei olnud tegelikult põhjendatud komisjoni poolt rikkumise omistamine Totalile ja Elf Aquitaine'ile. Nad näitasid esiteks, et Elf Aquitaine'i ja Totali juhid ei olnud asjaomase tegevusega kuidagi seotud ning teiseks seda, et Arkema määras oma kaubanduspoliitika iseseisvalt kindlaks.

Esimene osa, mis puudutab selle eiramist, et Totali ja Elf Aquitaine'i juhid ei olnud vaidlustatud otsuses viidatud tegevusega seotud

– Poolte argumendid

73 Hagejad rõhutavad, et komisjon ei väida vaidlustatud otsuses, et Elf Aquitaine'i või Totali juhid olid seotud – ükskõik mis viisil see ka ei oleks olnud – asjaomase tegevusega või et nad oleksid teadnud toimepandud rikkumistest. Nad toovad muu hulgas välja, et uurimise ajal ei esitanud komisjon nendele ettevõtjatele ühtegi infonõuet ning ei viinud nende ruumides isegi läbi uurimisi.

74 Hagejate arvates nähtub aga komisjoni otsustuspraktikast, et kui emaettevõtja ei osale aktiivselt või passiivselt rikkumises, siis võib see kaasa tuua tütarettevõtja toime pandud rikkumise emaettevõtjale omistamise välistamise, isegi kui viimasel on selles tütarettevõtjas enamosalus või ta omab kogu selle aktsiakapitali.

75 Pealegi märgivad hagejad sellega seoses, et kontsern, kuhu nad asjaolude asetleidmise ajal kuulusid, nõudis konkurentsieeskirjade täielikku täitmist, mis viis Arkema poolt konkurentsiõigusega kooskõlas tegutsemise programmi kehtestamiseni alates 2001. aasta jaanuarist ehk ainult mõni kuu pärast Elfi kontserni ülevõtmist Total Fina poolt 17. aprillil 2000. Seega leiavad nad, et kui Total ja/või Elf Aquitaine oleksid saanud teada Arkema konkurentsivastasest tegevusest, oleksid nad viivitamata nõudnud selle lõpetamist.

76 Seega hagejate arvates oleks komisjon saanud sellele asjaolule tugineda, et asuda seisukohale, et need äriühingud, kuigi nad omasid rikkumise ajal peaaegu kogu Arkema kapitali, ei olnud tema rikkumise eest PMMA turul vastutavad.

77 Komisjon vaidleb sellele argumentatsioonile vastu.

– Üldkohtu hinnang

78 Tuleb meenutada, et vaidlustatud otsuse põhjendustest 245–252 ja 259–277 nähtub, et komisjon omistas vaidlusaluse rikkumise Totalile ja Elf Aquitaine'ile põhjendusel, et nad moodustasid asjaolude asetleidmise ajal ühe majandusüksuse ning seetõttu konkurentsiõiguse tähenduses ettevõtja koos Arkema ja tema tütarettevõtjate Altuglasi ja Altumaxiga, kes osalesid kokkulepetes. Sellele järeldusele jõudmiseks tugines komisjon otsustava mõju avaldamise eeldusele ning tõdes, et seda eeldust ei lükatud haldusmenetluses ümber. Esimese väite analüüsist nähtub, et seda meetodit kasutati põhjendatult.

79 Kohtupraktikast nähtub, et asjaolu, et emaettevõtja ja tema tütarettevõtja moodustavad ühe ettevõtja EÜ artikli 81 tähenduses, võimaldab komisjonil adresseerida trahve määrava otsuse emaettevõtjale, ilma et oleks vaja tuvastada emaettevõtja isiklikku seotust rikkumisega (eespool punktis 35 viidatud kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punkt 50). Seetõttu ei ole komisjonil vaja tuvastada emaettevõtja juhtide otsest seotust või isegi seda, et nad olid teadlikud süükspandud asjaoludest. Samamoodi ei mõjuta komisjoni tegevus haldusmenetluses ja eelkõige asjaolu, et ta ei esitanud

emaettevõtjatele ühtegi infonõuet ega viinud nende ruumides läbi uurimisi, küsimust, kas nad moodustavad koos oma tütarettevõtjaga ühe ettevõtja EÜ artikli 81 tähenduses.

80 Mis puudutab hagejate poolt välja toodud komisjoni otsustuspraktikat, siis tuleb tõdeda, et isegi kui eeldada, et komisjon seadis oma otsustuspraktikas emaettevõtjale rikkumise omistamise tingimuseks selle juhtide otsese seotuse rikkumisega, siis ei mõjuta see selles osas kuidagi vaidlustatud otsuse õiguspärasust, kuna käesolevas asjas kasutatud meetod oli õige. Muu hulgas täpsustavad hagejad oma repliigis, et nad ei väida, et see, et emaettevõtja ei ole osalenud tütarettevõtja toime pandud rikkumises, on iseenesest piisav emaettevõtja vastutuse välistamiseks, vaid et tegemist on ainult ühe asjaoluga, mida komisjon võib selles osas arvesse võtta.

81 Lõpuks, nagu komisjon õigesti väidab, ei ole otsustava mõju avaldamise eelduse ümberlükkamiseks piisav, kui emaettevõtja juhid ei ole rikkumisega otseselt seotud või kui nad ei ole süükspandud asjaoludest teadlikud, isegi kui seda oleks võimalik tuvastada.

82 Järelikult tuleb käesoleva väite esimene osa tagasi lükata.

Teine osa, mis puudutab nende asjaolude eiramist, mis tõendavad Arkema tegelikku iseseisvust kaubanduspoliitika kindlaksmääramisel

– Poolte argumendid

83 Hagejad väidavad, et Arkema on haldusmenetluses tõendanud, et tema kaubanduspoliitikat ei määranud vaidlustatud otsuses viidatud ajavahemikul kunagi kindlaks Elf Aquitaine või Total. Nii ei mõjuta asjaolud, et ta oli õiguslikult Elf Aquitaine'i tütarettevõtja asjaolude asetleidmise ajal ja et tema nõukogu liikmed nimetati Elf Aquitaine'i poolt, tema iseseisvust oma kaubanduspoliitika kindlaksmääramisel. Seega tegi komisjon faktivea, kui ta omistas Arkema poolt toime pandud rikkumise sel ajal tema emaettevõtjateks olevatele äriühingutele.

84 Esiteks märgivad hagejad, et asjaolu, et ei Total ega Elf Aquitaine ei määra kindlaks oma tütarettevõtjate kaubanduspoliitikat, nähtub kontserni enda struktuurist. Need ettevõtjad on tegelikult valdusühingud, kes on mitme rühma niisuguste äriühingute aktsionärid, mis tegutsevad oma vastavates tegevusvaldkondades iseseisvalt.

85 Teiseks väidavad hagejad, et Arkema on tõendanud, et ta oli täielikult iseseisev oma kaubanduspoliitika kindlaksmääramisel seoses PMMA-ga ja eelkõige seoses hinnapoliitika ja klientide valimisega. Nad märgivad, et Arkema oli keemia tegevusharu emaettevõtja ning just tema andis tegelikult juhiseid omaenda sellistele tütarettevõtjatele nagu Altuglas ja Altumax. Arkema üleselt oli suhe selline, mis on tavapäraselt ette nähtud oma finantshuvide säilitamisest huvitatud aktsionäri ning sellise iseseisva juhtkonna vahel, kelle ülesanne on keemiategevuse haldamine. Nii piirdub Totali ja Elf Aquitaine'i roll loa andmisega suurteks investeeringuteks ning tütarettevõtja

tulemusi puudutava raamatupidamis- ja finantsteabe saamisega, nagu on nõutud kohaldatavate õigusnormidega. Sellega seoses viitavad hagejad hagiavaldusele lisatud siseteatele pealkirjaga „Sisepädevus ning kulukohustuste võtmine".

86 Sellega seoses teevad hagejad vahet kahel ajavahemikul: 1992–2000 ja 2001–2004.

87 Mis puudutab ajavahemikku alates 1992. aastast kuni 2000. aastani, siis märgivad hagejad, et PMMA-ga seotud tegevust puudutav kaubanduspoliitika määrati kindlaks iseseisvalt Elf Atochemi poolt orgaanilise sünteesi vahesaaduste osakonna (edaspidi „DIOS") kaudu. Nimetatud kaubanduspoliitika põhisuunad viieaastase äriplaani kujul kiideti eelnevalt heaks igal aastal Elf Atochemi juhatuse poolt, kes samuti kinnitas DIOS-i eelarve.

88 Mis puudutab ajavahemikku alates 2001. aastast kuni 2004. aastani, siis PMMA-ga seotud tegevuse osas määras Arkema kaubanduspoliitika iseseisvalt Atoglasi (nüüd Altuglas) kaudu. Nimetatud kaubanduspoliitika põhisuunad viieaastase äriplaani kujul kiideti eelnevalt heaks igal aastal keemia juhtkomitee poolt, mis on keemia tegevusharu täidesaatev üksus. PMMA-ga seotud tegevuse eelarve esitati Totali juhatus Atoglasi üldise eelarve esitamise raames. Nimetatud juhatus sekkus investeerimisvaldkonnas nende otsuste suhtes, mis puudutasid suuremat summat kui 10 miljonit eurot, ning hindas riskitaset ning nende investeeringute tasuvust.

89 Hagejad rõhutavad eriti, et ei Total ega Elf Aquitaine ei määra kindlaks Arkema kaubanduspoliitikat sellise tegevuse jaoks nagu käesolev tegevus, mis moodustab ainult marginaalse osa nende käibest. Nad meenutavad sellega seoses, et 2002. aastal (rikkumise viimane aasta) oli PMMA müügist tulenev Arkema ülemaailmne käive 416 miljonit eurot, mille puhul on tegemist 2,1% keemia tegevusharu kogukäibest ning 0,4% Elf Aquitaine'i/Totali kontserni kogukäibest.

90 Muu hulgas rõhutavad hagejad, et isegi kui eeldada, et otsustava mõju avaldamise eeldus on kehtiv, peab asjaomasel ettevõtjal lasuv tõendamiskoormis selleks, et tal oleks võimalik selline eeldus ümber lükata, puudutama emaettevõtja tõhusa kontrolli puudumist tütarettevõtja kaubanduspoliitika üle asjaomasel turul ning seega käesolevas asjas PMMA turu üle. Nende arvates on erinev lähenemine, mis tähendab nõuet näidata täielikku iseseisvust emaettevõtjast, ning seega sellise abstraktse võimaluse ümberlükkamist, et emaettevõtja avaldab otsustavat mõju oma tütarettevõtjale olukorras, kus talle kuulub 100% osalus, *probatio diabolica* ning viib ümberlükkamatu eelduse kehtestamiseni.

91 Kolmandaks toovad hagejad välja, et üldkontroll, mida Total ja Elf Aquitaine teostavad Arkema üle, erineb kontrollist, mida Arkema teostab oma tütarettevõtjate Altuglasi ja Altumaxi üle, kes olid Arkemasse integreeritud nii juhtimise kui ka tegutsemise tasandil. Hagejad rõhutavad samuti, et Arkema osales kogu menetluses enda ning oma tütarettevõtjate nime all ning ta ei ole uurimise jooksul kunagi vaidlustanud, et ta teostas oma tütarettevõtjate üle tõhusat kontrolli.

92 Erinevalt Elf Aquitaine'ist ja Totalist, kes metüülmetakrülaatide tootmisprotsessis ei osalenud, tegutses Arkema esiteks juhtimise tasandil metüülmetakrülaatide (tooraine, mida osaliselt kasutasid enda vajadusteks tema tütarettevõtjad Altuglas ja Altumax PMMA tootmiseks ja turustamiseks) tootmistegevuses.

93 Teiseks, kuigi tegutsemistasandil teostasid PMMA-ga seotud tegevust Arkema tütarettevõtjad (Altuglas ja Altumax), oli see tegevus alati integreeritud Arkema äritegevuse korraldamisesse, kõige pealt DIOS-i kaudu kuni 2000. aastani, seejärel eraldi PMMA jaoks asutatud kaubandusüksuse kaudu alates 2001. aastast. Pealegi olid asjaomasel ajavahemikul äriühingu Altuglas nõukogu liikmetest enamik Arkema õigus- ja finantsosakondade esindajad. Viimati nimetatud ei täitnud oma kohustusi mitte ainult Arkemas, vaid samuti Altuglasis, kellel ei ole oma õigus- ja finantsosakondi. Lõpuks, vaidlustatud otsuses viidatud tegevuses osalevad Altuglasi töötajad teavitasid korrapäraselt Arkema juhtkonna liiget, kelleks rikkumise ajal oli G., kes oli DIOS-i direktor kuni 2000. aastani ning seejärel alates 2001. aastast keemia juhtkomitee liige.

94 Hagejad märgivad muu hulgas, et seda Arkema ning tema tütarettevõtjate Altuglasi ja Altumaxi juhtimis- ja tegutsemisvallas integreerimist kinnitati 2004. aastal, kui korraldati ümber Totali kontserni keemia tegevusharu ning asutati Arkema, ning seejärel 2006. aasta mais, kui Arkema võeti börsinimekirja.

95 Neljandaks rõhutavad hagejad, et ükski menetluse käigus kogutud tõend ei näita, et Arkema sai otse või kaudselt Elf Aquitaine'ilt või Totalilt mingeid juhiseid või soovitusi metakrülaatide turgudel kehtestatava kaubanduspoliitika kohta, kuigi komisjon võttis Arkema asukohast sadu dokumente.

96 Viiendaks väidavad hagejad, et komisjoni poolt vaidlustatud otsuses võetud seisukoht on vastuolus tema enda varasema praktikaga. Komisjoni 10. detsembri 2003. aasta otsuses K(2003) 4570 (lõplik) [EÜ] artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/E-2/37.857 – orgaanilised peroksiidid) (edaspidi „orgaaniliste peroksiidide otsus") ei omistanud komisjon Elf Aquitaine'ile vastutust Arkema toime pandud rikkumise eest, hoolimata sellest, et nende kahe ettevõtja vahel oli kapitaliseos. Nii tehes tunnistas komisjon, et Arkema oli oma kaubanduspoliitika kindlaksmääramisel tegelikult iseseisev. Hagejad arvavad, et kuna orgaaniliste

peroksiidide otsusega hõlmatud ajavahemik osaliselt kattub vaidlustatud otsuses viidatud ajavahemikuga ning kuna Arkemat Elf Aquitaine'iga siduvad majandus- ja finantssuhted olid kahe juhtumi puhul täpselt samad, siis ei olnud komisjonil õigust kalduda kõrvale seisukohast, millele ta asus juhtumi puhul, milles tehti orgaaniliste peroksiidide otsus.

97 Muu hulgas kinnitas piiratud üldkontrolli, mida Total ja Elf Aquitaine teostavad oma tütarettevõtjate üle, hiljuti Prantsuse konkurentsinõukogu, kes tõdes otsuses, mis puudutas maanteedel kütuste turustamise turgu, et Total Raffinage Distribution SA ja Elf Antar France SA on piisavalt iseseisvad enda kaubanduspoliitika kindlaksmääramisel.

98 Lõpuks väidavad hagejad, et komisjon rikkus õigusnorme, kui ta hindas tõendamiskoormise olemust ja jaotust. Nad leiavad, et kuna komisjoni poolt kasutatud otsustava mõju avaldamise eeldusele ei ole lisatud ühtegi täiendavat asjaolu, mis tõendaks emaettevõtjate tõhusat kontrolli Arkema PMMA turgu puudutava kaubanduspoliitika üle, siis pelk asjaolu, et Arkema esitas haldusmenetluses asjaolusid, mis tõendavad tema tegelikku iseseisvust turul, on piisav tõendamiskoormise ümberpööramiseks. Hagejate arvates peab seega komisjon tõendama, et hoolimata nendest asjaoludest avaldasid Total ja Elf Aquitaine enda tütarettevõtjatele otsustavat mõju seoses asjaomase turuga.

99 Komisjon väidab, et hagejate poolt haldusmenetluses esitatud asjaolud, mida on korratud hagiavalduses, ei ole isegi koosvõetuna piisavad, et tõendada turul tegutsemisel Arkema iseseisvust Elf Aquitaine'ist ning seega lükata ümber otsustava mõju avaldamise eeldus.

– Üldkohtu hinnang

100 Sissejuhatuseks tuleb tõdeda, et vastupidi hagejate väidetule (vt eespool punktid 90 ja 98) ei rikkunud komisjon käesolevas asjas tõendamiskoormist puudutavaid norme.

101 Sellega seoses tuleb meenutada, et eespool punktis 35 viidatud 10. septembri 2009. aasta kohtuotsusest Akzo Nobel jt *vs.* komisjon (punkt 61) tulenevast kohtupraktikast ilmneb, et otsustava mõju avaldamise eelduse ümberlükkamiseks peab asjaomane äriühing esitama „piisavaid tõendeid", mis kinnitavad, et tema tütarettevõtja tegutseb turul iseseisvalt. Mis puudutab komisjoni, siis peab ta analüüsima neid tõendeid, mitte esitama kinnitavaid tõendeid sellise mõju avaldamise kohta. Kui piisaks sellest, et asjaomane isik vaidlustab selle eelduse lihtsalt alusetuid kinnitusi esitades, kaotaks eeldus mõtte.

102 Kohe tuleb aga märkida, et vastuses vastuväiteteatisele esitasid hagejad väga vähe konkreetseid tõendeid selle kinnituse põhjendamiseks, et Arkema tegutseb turul iseseisvalt. Eriti selle vastuses osas III.2 pealkirjaga „Arkema oli [rikkumise ajal] oma kaubanduspoliitika kindlaksmääramisel tegelikult iseseisev" ei viidata seal sisaldavate kinnituste toetuseks ühelegi dokumendile. Nii näib, et õige on komisjoni tõdemus, mis sisaldub vaidlustatud otsuse põhjenduses 272 ja mille kohaselt hagejate esitatud asjaolud on pelgad väited, mis ei tugine piisavatele tõenditele. Nagu nähtub eelnevast punktist, võimaldab see põhjendatult leida, et otsustava mõju avaldamise eeldust ümber ei lükatud.

103 Lisaks, vastupidi sellele, mida väidavad hagejad, ei ole vaidlustatud otsuses kasutatud lähenemise puhul tegemist *probatio diabolica*'ga. Kohtupraktikast nähtub tegelikult, et selleks, et teha kindlaks, kas tütarettevõtja määrab oma tegevuse turul kindlaks iseseisvalt, tuleb võtta arvesse kogu asjakohast teavet majanduslike, organisatsiooniliste ja õiguslike sidemete kohta, mis seda tütarettevõtjat ja emaettevõtjat seovad ja mis võivad sõltuvalt olukorrast muutuda, ja seega ei ole nende loetelu ammendav (vt selle kohta eespool punktis 35 viidatud 10. septembri 2009. aasta kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punktid 73 ja 74). Seega peavad hagejad esitama kogu teabe majanduslike, organisatsiooniliste ja õiguslike sidemete kohta, mis seda tütarettevõtjat ja emaettevõtjat seovad ning mida nad peavad selliseks teabeks, mis võimaldab näidata, et nad ei ole üks majandusüksus (vt selle kohta eespool punktis 50 viidatud 12. detsembri 2007. aasta kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punkt 65). Isegi kui eeldada, et hagejatel ei olnud käesolevas asjas võimalik sellist teavet esitada, ei tähenda see siiski, et seda eeldust ei saa mingil juhul ümber lükata.

104 Hagejate konkreetseid argumente tuleb analüüsida nende üldmärkuste kontekstis.

105 Esiteks tuginevad hagejad asjaolule, et Total ja Elf Aquitaine on valdusühingud ning nad väidavad, et nende tütarettevõtjate iseseisvus tuleneb kontserni struktuurist endast.

106 Ühelt poolt tuleb tõdeda, et kinnitused selle kohta, et Total ja Elf Aquitaine on valdusühingud, ei põhine ühelgi tõendil.

107 Teiselt poolt, isegi kui eeldada, et need väited on õiged, ei ole need piisavad selleks, et välistada see, et asjaomased emaettevõtjad avaldasid enda tütarettevõtjatele otsustavat mõju, kooskõlastades nimelt kontsernisiseseid finantsinvesteeringuid. Kohus

on juba jõudnud järeldusele, et äriühingute kontsernide kontekstis on valdusühingu puhul tegemist äriühinguga, mille eesmärk on erinevates äriühingutes omatavate osaluste ümbergrupeerimine ning mille ülesanne on nende ühtse juhtimise tagamine (Üldkohtu 8. oktoobri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-69/04: Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik *vs*. komisjon, EKL 2008, lk II-2567, punkt 63). Käesolevas asjas kinnitavad hagejad ise, et nende emaettevõtjad osalesid kõige olulisemates otsustes, mis võisid kogu kontserni tasandil mõju avaldada. Kaugel sellest, et kinnitada väidet hagejatest ja nende emaettevõtjatest koosneva ühe majandusüksuse kohta, kinnitavad need väited pigem seda, et emaettevõtjate ülesanne oli tagada juhtimise ja kooskõlastamise ühtsus, mis mõjutab tütarettevõtjate tegevust turul.

108 Teiseks väidavad hagejad, et nad tõendasid, et Arkema oli täiesti iseseisev oma PMMA-ga seotud kaubanduspoliitika kindlaksmääramisel. Arkema oli keemia tegevusharu emaettevõtja ning ta andis enda sellistele tütarettevõtjatele nagu Altuglas ja Altumax juhiseid. Mis puudutab Totalit ja Elf Aquitaine'i, siis nende roll piirdub loa andmisega suurteks investeeringuteks ning tütarettevõtja tulemusi puudutava raamatupidamis- ja finantsteabe saamisega, nagu on nõutud kohaldatavate õigusnormidega.

109 Sellega seoses tuleb esiteks välja tuua, et hagejate väited ei tugine ühelegi tõendile. Mis puudutab aga Totali kontserni organisatsiooni ja struktuuri ning kontserni erinevate äriühingute vastavat pädevust puudutavaid väiteid, siis oleks saanud põhimõtteliselt esitada konkreetseid tõendeid.

110 Selge on, et hagejad esitasid hagiavalduse lisas siseteate pealkirjaga „Sisepädevus ning kulukohustuste võtmine" selleks, et põhjendada oma argumenti, et emaettevõtja piirdus Arkema kõige suuremate investeeringute heakskiitmisega. Nagu komisjon kinnitab, ilma et hagejad talle vastu vaidleksid, ei esine see dokument siiski vastuväiteteatise

vastuses. Pealegi, kui hagejatelt selle kohta kohtuistungil küsiti, siis nad kinnitasid, et seda dokumenti haldusmenetluses ei esitatud. Eespool punktis 35 viidatud 10. septembri 2009. aasta kohtuotsusest Akzo Nobel jt *vs.* komisjon (punkt 61) nähtub, et komisjon võib otsustava mõju avaldamise eelduse kohaldamisel lugeda tütarettevõtjale määratud trahvi maksmise eest solidaarselt vastutavaks emaettevõtja, välja arvatud juhul, kui emaettevõtja, kel lasub kohustus see eeldus ümber lükata, esitab piisavaid tõendeid, mis kinnitavad, et tema tütarettevõtja tegutseb turul iseseisvalt. Nii võis komisjon vaidlustatud otsuse põhjendus 272 põhjendatult järeldada, et küsimuse all olevad väited ei tuginenud piisavatele tõenditele.

111 Teiseks, isegi kui pidada neid kinnitusi tõendatuks, ei ole need igal juhul piisavad otsustava mõju avaldamise eelduse ümberlükkamiseks osas, milles need puudutavad ainult PMMA-ga seotud kaubanduspoliitika kindlaksmääramist. Vastupidi sellele, mida hagejad väidavad, tuleb selleks, et teha kindlaks, kas tütarettevõtja tegutseb turul iseseisvalt, arvestada mitte ainult kartelliga hõlmatud toodete valdkonnas kaubanduspoliitikaga seotud teavet, vaid ka kogu teavet majanduslike, organisatsiooniliste ja õiguslike sidemete kohta, mis seda tütarettevõtjat ja emaettevõtjat seovad (vt selle kohta eespool punktis 35 viidatud 10. septembri 2009. aasta kohtuotsus Akzo Nobel jt *vs.* komisjon, punktid 67, 68, 73 ja 74, ning kohtujurist Kokott'i ettepanek selles kohtuasjas, EKL 2009, lk I-8241).

112 Pealegi sisaldavad hageja teatud väited aga tõendeid selle kohta, et nad on oma emaettevõtjatega üks majandusüksus.

113 Nii möönavad hagejad, et Total ja Elf Aquitaine peavad heaks kiitma enda tütarettevõtja suured investeeringud. Sellise pädevuse olemasolu on aga tõend selle kohta, et tütarettevõtja tegutseb turul emaettevõtja huvisid arvestades (vt selle kohta Üldkohtu 8. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas T-54/03: Lafarge *vs.* komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 547).

114 Samamoodi toovad hagejad mitmel korral välja, et on olemas Totali keemia tegevusharu. Üldkohtu kirjalikule küsimusele vastates kinnitasid hagejad, et alates 2000. aasta maist kuni rikkumise lõpuni kuulusid keemia tegevusharusse mitte ainult Arkema ja tema tütarettevõtjad, vaid ka teised Totali kontserni äriühingud. Hagejad selgitasid, et pärast Total Fina ja Elf Aquitaine'i liitmist koondati endise kontserni keemiaalane tegevus funktsionaalses osas Arkema (siis Atofina) alla. Sellise funktsionaalse ümberkorraldamisega ei kaasnenud siiski süstemaatilist ümberkorraldamist kapitali osas. Kontserni selline jagamine harudesse, mis pealegi on sõltumatud kapitaliseostest kontserni äriühingute vahel, on kaalukas tõend selle kohta, et nende harude tegevuse kooskõlastamine tuleneb kontserni katuseorganisatsiooniks olevalt emaettevõtjalt. Emaettevõtja selline ülesanne välistab tütarettevõtja turul iseseisvalt tegutsemise (vt selle kohta eespool punktis 113 viidatud kohtuotsus Lafarge *vs*. komisjon, punkt 549, ning eespool punktis 107 viidatud kohtuotsus Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik *vs.* komisjon, punkt 64).

115 Mis puudutab väiteid, et PMMA-ga seotud tegevus moodustab Totali ja Elf Aquitaine'i kogukäibest ainult väga väikese osa, siis need väited ei näita, et emaettevõtja jättis tütarettevõtjale täieliku iseseisvuse turul tegutsemiseks. Pealegi, nagu toodi välja eespool, ei pea tütarettevõtja iseseisvust emaettevõtjast hindama mitte ainult tema tegevuse alusel kartelliga hõlmatud toodete valdkonnas. Seega isegi kui eeldada, et selline argument on asjakohane, tuleb hinnata Arkema olulisust tervikuna tema emaettevõtja jaoks (vt selle kohta eespool punktis 107 viidatud kohtuotsus Schunk ja Schunk

Kohlenstoff-Technik *vs.* komisjon, punkt 66). Hagejad aga ei esitanud sellekohaseid argumente.

116 Kolmandaks tuleb tagasi lükata argument, mille kohaselt üldkontroll, mida Total ja Elf Aquitaine teostavad Arkema üle, erineb kontrollist, mida Arkema teostas oma tütarettevõtjate Altuglasi ja Altumaxi üle. Ühelt poolt on veel kord tegemist väitega, mis tugine piisavatele tõenditele asjaomaste äriühingute suhete osas. Teiselt poolt, isegi kui eeldada, et on tuvastatud, et Totalil ja Elf Aquitaine'il olid vähem otsesed seosed Arkemaga kui viimasel omaenda tütarettevõtjatega, siis sellest ei piisa selle tõendamiseks, et Arkema tegutses turul iseseisvalt.

117 Neljandaks, mis puudutab argumenti, mis käsitleb seda, et Totali kontserni keemia tegevusharu ümberkorraldamine ning Arkema asutamine 2004. aastal, seejärel tema börsinimekirja võtmine 2006. aastal kinnitavad viimati nimetatud äriühingu iseseisvust, siis piisab, kui tõdeda, et see asjaolu puudutab rikkumisele järgnevat ajavahemikku, mis seega ei saa näidata selle äriühingu iseseisvust rikkumise ajal. Lisaks viitab väljend „Totali kontserni keemia tegevusharu ümberkorraldamine" sellele, et Total võttis endale selle keemia tegevusharu osas kooskõlastava rolli.

118 Viiendaks, mis puudutab argumenti, et ükski toimiku dokument ei tõenda, et Arkema sai Elf Aquitaine'ilt või Totalilt mingeid juhiseid või soovitusi seoses metakrülaatide turgude kaubanduspoliitika kohta, on see iseenesest tulemusetu, kuna Arkema iseseisvust ei pea hindama ainult selle turu suhtes. Nagu kohus on juba leidnud, ei tõenda pealegi asjaolu, et toimiku dokumentidest ei nähtu, et emaettevõtja ei andnud oma tütarettevõtjale juhiseid, et selliseid juhiseid ei olnud olemas (vt selle kohta eespool punktis 113 viidatud kohtuotsus Lafarge *vs.* komisjon, punkt 545).

119 Viimasena tuleb kuuendaks puudutada argumenti, mille kohaselt seisukoht, milleni vaidlustatud otsuses jõuti, on vastuolus komisjoni varasema praktikaga, nagu see nähtub orgaaniliste peroksiidide otsusest, milles komisjon ei omistanud Arkema toime pandud rikkumist Elf Aquitaine'ile.

120 Sellega seoses tuleb tõdeda, et hagejate tõstatatud orgaaniliste peroksiidide otsusest nähtub (põhjendused 373–391), et komisjon ei analüüsinud selles Arkema emaettevõtja vastutuse küsimusi ja eelkõige ei teinud ta selles otsust tema iseseisvuse kohta emaettevõtjast. Seega isegi kui eeldada, et selle juhtumi asjaolud on käesoleva asjaga sarnased, siis ei saa väita, et see otsus kujutab endast mingisugust tagatist, kuidas komisjon mõistis Arkema ja tema emaettevõtjate vahelisi suhteid, või tagatist vastutuse omistamise kriteeriumi kohta, mida kohaldatakse sellele äriühingute rühmale.

121 Pealegi ei ole vaidlustatud otsus esimene otsus, milles komisjon omistab Arkema toime pandud rikkumise Elf Aquitaine'ile. Komisjoni 19. jaanuari 2005. aasta otsusega K(2004) 4876 (lõplik) [EÜ] artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum C 37.773 – monokloroäädikhape) (edaspidi „monokloroäädikhappe otsus") omistas komisjon juba rikkumise Elf Aquitaine'ile ja seda samuti otsustava mõju avaldamise eelduse alusel, mida ei lükatud ümber.

122 Igal juhul nähtub kohtupraktikast, et komisjon ei pea süstemaatiliselt kontrollima, kas tütarettevõtja rikkumise võib omistada emaettevõtjale (vt selle kohta Üldkohtu 14. detsembri 2006. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-259/02–T-264/02 ja T-271/02: Raiffeisen Zentralbank Österreich jt *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-5169, punktid 330 ja 331, mille Euroopa Kohus jättis muutmata 24. septembri 2009. aasta otsusega liidetud kohtuasjades C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P ja C-137/07 P: Erste Group Bank jt *vs.* komisjon, EKL 2009, lk I-8681, punkt 82). Seega isegi kui eeldada, et hagejad ja Elf Aquitaine olid üks ettevõtja orgaaniliste peroksiidide otsuses

süükspandud asjaolude asetleidmise ajal, siis pelk asjaolu, et komisjon ei adresseerinud seda otsust ega määranud karistust hagejate emaettevõtjatele, ei keela selle tegemist käesolevas asjas kooskõlas vastuse omistamist puudutava kohtupraktikaga kehtestatud põhimõtetega.

123 Isegi kui komisjon oleks pidanud orgaaniliste peroksiidide otsuses vaatluse all oleva rikkumise omistama Elf Aquitaine'ile, annab asjaolu, et ta seda ei teinud, tunnistust ainult sellest, et selle juhtumi puhul tehti viga ning seega ei saa hagejad seda käesolevas asjas tulemuslikult tõstatada.

124 Arvestades eeltoodut, tuleb tõdeda, et hagejate esitatud asjaolud isegi koostoimes ei ole piisavad sellise eelduse ümberlükkamiseks, mille kohaselt Total ja Elf Aquitaine avaldavad tegelikult otsustavat mõju oma tütarettevõtjate tegevusele.

125 Niisiis tuleb käesoleva väite teine osa tagasi lükata, ning seega tuleb tagasi lükata väide tervikuna.

Kolmas väide, et on rikutud põhjendamiskohustust ning hea halduse põhimõtet omistamist puudutavate normide rakendamisel

126 See väide jaguneb kaheks osaks.

Esimene osa, mis puudutab põhjendamiskohustuse rikkumist

– Poolte argumendid

127 Hagejad väidavad, et osas, milles vaidlustatud otsus ei sisalda vastust kõikidele Arkema argumentidele, mille eesmärk on näidata tema kaubanduspoliitika iseseisvust, rikub komisjon põhjendamiskohustust. Muu hulgas ei kõrvalda seda rikkumist komisjoni poolt kostja vastuses esitatud selgitused.

128 Esiteks märgivad hagejad, et komisjon ei vasta kõikidele Arkema argumentidele, mis on kokkuvõtlikult esitatud vaidlustatud otsuse põhjenduses 269. Eriti jätab komisjon vastamata argumentidele, et Arkema nõukogu liikmete nimetamine Elf Aquitaine'i poolt ei tõenda iseenesest tõhusa kontrolli teostamist ning et Arkema on täielikult iseseisev oma kaubanduspoliitika kindlaksmääramisel, kuna raamatupidamisaruannete esitamise kohustus on piiratud üldteabega, mida edastatakse äriühingute kontserni tavapärase tegutsemise raames ning see puudutab põhimõtteliselt raamatupidamis-, finants- ja auditiküsimusi.

129 Teiseks toovad hagejad välja, et komisjon ei vasta teatud argumentidele, mida Arkema esitas oma vastuses vastuväiteteatisele ning mida ei ole vaidlustatud otsuses isegi kokkuvõtlikult esitatud. Tegemist on argumentidega, mille kohaselt Totali ja Elf Aquitaine'i juhid ei olnud süükspandud tegevusega seotud ning emaettevõtjate poolt teostatud kontroll piirdus kõige olulisemate investeeringute heakskiitmisega ning oli liiga üldine selleks, et piirata Arkema iseseisvust, eelkõige hindade kindlaksmääramise osas.

130 Hagejad leiavad, et kui komisjon ei pea arutlema haldusmenetluses esitatud kõikide õiguslike ja faktiliste aspektide üle, peab ta siiski kogumis analüüsima kõikide nende argumentide põhjendatust, mis on esitatud otsustava mõju avaldamise eelduse ümberlükkamiseks. Teistsugune lähenemine tähendaks ümberlükkamatu eelduse kehtestamist

131 Pealegi on põhjenduse puudumine seda kahjulikum käesolevas asjas, milles esiteks komisjoni kasutatud lähenemine on uus, mida ta tunnistab ka vaidlustatud otsuse põhjenduses 271, ning teiseks tõi komisjon vaidlustatud otsuses süüdistatud teiste tütarettevõtjate suhtes välja täiendavate tõendite olemasolu, mis toetavad nende emaettevõtjate poolt otsustava mõju avaldamise eeldust. Hagejad rõhutavad, et kohtupraktika kohaselt on komisjoni põhjendamiskohustus suurem, kui tema otsus erineb oluliselt varasematest otsustest (Euroopa Kohtu 8. novembri 2001. aasta otsus kohtuasjas C-228/99: Silos, EKL 2001, lk I-8401, punkt 28; Üldkohtu 21. jaanuari 2004. aasta määrus kohtuasjas T-245/03: FNSEA jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-271, punkt 52, ning määrus kohtuasjas T-217/03: FNCBV *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-239, punkt 66).

132 Komisjon vaidlustab põhjendamiskohustuse rikkumise.

– Üldkohtu hinnang

133 Komisjoni põhjendamiskohustuse osas tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad EÜ artikliga 253 nõutud põhjendused vastama asjaomase akti olemusele ning neist peab selgelt ja üheselt selguma akti andnud institutsiooni arutluskäik, mis võimaldab huvitatud isikutel võetud meetme põhjuseid mõista ja

pädeval kohtul järelevalvet teostada. Põhjendamise nõuet tuleb hinnata arvestades juhtumi asjaolusid, eelkõige akti sisu, põhjenduste olemust ja huvi, mis võib olla akti adressaatidel või teistel isikutel, keda akt otseselt ja isiklikult puudutab, selgituste saamiseks. Ei ole nõutud, et põhjenduses oleks täpsustatud kõik asjakohased faktilised ja õiguslikud asjaolud, kuna akti põhjenduse vastavust EÜ artikli 253 nõuetele tuleb hinnata mitte ainult selle sõnastust, vaid ka konteksti ja asjassepuutuva valdkonna õiguslikku regulatsiooni silmas pidades (vt Euroopa Kohtu 2. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas C-367/95 P: komisjon *vs.* Sytraval ja Brink's France, EKL 1998, lk I-1719, punkt 63 ja seal viidatud kohtupraktika).

134 Kohus on juba leidnud, et juhul kui EÜ artikli 81 kohaldamise otsus puudutab mitut adressaati ja tekitab probleemi rikkumise süükspanemise seisukohalt, nagu see on käesolevas asjas, peab see olema piisavalt põhjendatud iga adressaadi osas, eriti nende osas, kes vastavalt sellele otsusele vastutavad rikkumise tagajärgede eest (Üldkohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-327/94: SCA Holding *vs.* komisjon, EKL 1998, lk II-1373, punkt 78, ja 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-330/01: Akzo Nobel *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3389, punkt 93). Nii peab vaidlustatud otsus, selleks et see oleks hagejate emaettevõtjate osas piisavalt põhjendatud, sisaldama üksikasjalikku ülevaadet põhjendustest, mis toetavad rikkumise nendele äriühingutele omistamist (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus SCA Holding *vs.* komisjon, punkt 80).

135 Peale selle osas, milles see omistamine mõjutab hagejate olukorda, milles nad on vaidlustanud omistamise haldusmenetluses ja milles neil on huvi vaidlustatud otsust selles aspektis vaidlustada, peab neil, nagu ka nende emaettevõtjatel, olema võimalik teada komisjoni seisukoha põhjendusi.

136 Sellest järeldub, et kui komisjon tugineb rikkumise omistamisel otsustavale mõjule ning kui asjaomased ettevõtjad on haldusmenetluses esitanud selle eelduse ümberlükkamiseks tõendeid, nagu käesolevas asjas, siis peab otsus sisaldama nende põhjenduste piisavat kokkuvõtet, mis õigustavad seisukohta, mille kohaselt need tõendid ei võimalda seda eeldust ümber lükata.

137 Käesolevas asjas väitsid hagejad oma vastuses vastuväiteteatisele, et Arkema oli kogu rikkumise ajal oma kaubanduspoliitika kindlaksmääramisel tegelikult iseseisev. Selle väite põhjenduseks esitasid hagejad sisuliselt samu argumente kui need argumendid, mida analüüsiti teise väite raames.

138 Eeltoodust aga nähtub, et komisjon vastas nendele argumentide vaidlustatud otsuse põhjenduses 272, kinnitades, et „[t]eised argumendid [olid] pelgad väited, mis [ei] tugine piisavatele tõenditele, et lükata ümber eeldus Totali ja Elf Aquitaine'i vastutuse kohta nende tütarettevõtja Atofina tegude eest". Hagejad väidavad seega valesti, et komisjon ei vastanud nende argumendile, mida on korratud vaidlustatud otsuse põhjenduse 269 punktis c, mille kohaselt Arkema oli oma kaubanduspoliitikas ja turul tegutsemisel täiesti iseseisev.

139 Muu hulgas tuleb leida, et käesoleva asja asjaoludel täidab see vaidlustatud otsuse põhjenduses 272 esinev kinnitus kohtupraktikaga kehtestatud nõudeid.

140 Nii esitas komisjon põhjenduse, miks ta leidis, et hagejate ja nende emaettevõtjate esitatud argumendid ei olnud piisavad otsustava mõju avaldamise eelduse ümberlükkamiseks. Vaidlustatud otsus andis neile seega vajaliku teabe, mis võimaldab neil oma õigusi kaitsta. Eelkõige oleks hagejad võinud vaidlustada selle kinnituse õigsuse, tuues

välja, et nende väited tuginesid piisavatele tõenditele, või vaidlustada selle kinnituse asjakohasuse, tuues välja, et asjaomased väited, isegi kui need on põhjendamata, olid käesolevas asjas piisavad selle eelduse ümberlükkamiseks. Selle põhjenduse olulisus saab selgeks, kui seda võrrelda vastuväiteteatisele esitatud vastuse asjaomaste lõikudega – mis on hagejatele teada –, mis ei viita ühelegi dokumendile seda sisaldavate väidete põhjendamiseks (vt eespool punkt 102 ja sellele järgnevad punktid).

141 Lisaks, nagu komisjon põhjendatult märgib, nähtub kohtupraktikast, et kuigi komisjonil on EÜ artikli 253 alusel kohustus esitada faktilised ja õiguslikud asjaolud, millest sõltub otsuse õiguslik põhjendus ning kaalutlused, mis viisid selle otsuse tegemiseni, ei ole tal kohustust käsitleda iga asjaomase isiku poolt haldusmenetluse jooksul tõstatatud kõiki faktilisi ja õiguslikke asjaolusid (Euroopa Kohtu 10. detsembri 1985. aasta otsus liidetud kohtuasjades 240/82–242/82, 261/82, 262/82, 268/82 ja 269/82: Stichting Sigarettenindustrie jt *vs.* komisjon, EKL 1985, lk 3831, punkt 88, ning Üldkohtu 24. oktoobri 1991. aasta otsus kohtuasjas T-3/89: Atochem *vs*. komisjon, EKL 1991, lk II-1177, punkt 222). Kuigi komisjon peab oma otsuses välja tooma põhjused, miks ta leiab, et esitatud tõendid on ebapiisavad otsustava mõju avaldamise eelduse ümberlükkamiseks, ei tähenda see, et ta peab igal juhul konkreetselt arutlema asjaomaste ettevõtjate poolt esitatud iga tõendi üle. Selline üldine vastus, mille komisjon käesolevas asjas andis, võib vastavalt asja asjaoludele olla piisav selleks, et ettevõtja saaks tõhusalt kaitsta oma õigusi ning Üldkohus saaks teostada oma kontrolli.

142 Mis puudutab asjaolu, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 269 ei ole korratud kõiki Arkema argumente, siis see ei ole otsustav.

143 Esiteks, mis puudutab argumenti, mille kohaselt emaettevõtjate kontroll piirdus kõige olulisemate investeeringute heakskiitmisega ning oli liiga üldine, et piirata Arkema iseseisvust, eelkõige osas, mis puudutab hindade heakskiitmist, siis see vastab argumendile, mille kohaselt „Atofinal oli oma kaubanduspoliitika ja turul tegutsemise

osas täielik iseseisvus", mis on üle võetud vaidlustatud otsuse põhjenduse 269 punktis c ning millele on vastatud põhjenduses 272. Muu hulgas tuleb tõdeda, et vastuväiteteatisele hagejate antud vastuse punktides 115 ja 117, kus see argument esineb, ei viidata selle põhjendamiseks ühelegi dokumendile. Hagejad võivad seega mõista, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 272 olev komisjoni kinnitus on samuti vastus sellele argumendile.

144 Teiseks, mis puudutab argumenti, mille kohaselt Totali ja Elf Aquitaine'i juhid ei olnud kunagi süükspandud tegevusega seotud, siis nähtub hagejate vastusest vastuväiteteatisele (vt eelkõige punktid 91–105), et nad esitasid selle argumendi vastuse punktides 99–101 mitte selleks, et lükata ümber otsustava mõju avaldamise eeldus, vaid selleks, et näidata, et „Elf Aquitaine'ile või Totalile ei saa ette heita süükspandud tegevuses otsest või kaudset osalemist". Eeltoodust aga tuleneb, et komisjon ei tuginenud sellele asjaolu, et omistada vaidlusalust rikkumist hagejate emaettevõtjatele. Seega ei kujuta asjaolu, et komisjon ei maininud seda argumenti vaidlustatud otsuses, endast mingil viisil põhjendamiskohustuse rikkumist.

145 Mis puudutab asjaolu, et komisjon ei vastanud otseselt vaidlustatud otsuse põhjenduses 269 toodud argumendile, mille kohaselt Elf Aquitaine'i poolt Arkema nõukogu liikmete nimetamine ei tõenda tegeliku kontrolli olemasolu, siis tuleb rõhutada, et komisjon ei väitnud vaidlustatud otsuses, et see asjaolu oli piisav hagejate emaettevõtjatele vaidlusaluse rikkumise omistamise põhjendamiseks. Kindel on, et komisjon märkis vaidlustatud otsuse põhjenduses 264, et „Arkema […] nõukogu liikmed nimetab Elf Aquitaine […]" ning see asjaolu ja nende kahe äriühingu vaheline kapitaliseos võimaldas tal eeldada, et Elf Aquitaine'il oli otsustav mõju ning tõhus kontroll oma tütarettevõtja Arkema üle. Nagu tõdeti eespool punktides 68 ja 69, nähtub vaidlustatud otsuse ülesehitusest siiski, et seda asjaolu mainiti ainult täiendavalt ning see ei

olnud hagejate emaettevõtjatele vaidlusaluse rikkumise omistamise tingimus. Seega ei takistanud otsese vastuse puudumine sellele argumendile hagejaid selle omistamise põhjendustest teadasaamast ega Üldkohtus vaidlustamast.

146 Lisaks, mis puudutab argumenti, mis on sõnastatud vaidlustatud otsuse põhjenduses 271, siis tuleb märkida, et komisjon tõdes selles järgmist:

„[A]sjaolu, et ühes eelnevas asjas adresseeris komisjon oma otsuse ainult Atofinale, ei keela iseenesest tal adresseerida otsust käesolevas asjas nii Atofinale kui ka Total/Elf Aquitain'ile. Komisjonil on sellistel asjaoludel, nagu on vaatluse all käesolevas asjas, ulatuslik kaalutlusruum emaettevõtjale vastutuse omistamisel […] ning see, et ta seda pädevust eelnevas otsuses ei kasutanud, ei kohusta teda seda käesolevas asjas mitte kasutama".

147 Tuleb tõdeda, et see lõik ei viita möönmisele, et komisjon on käesolevas asjas jõudnud uuele seisukohale, nagu väidavad hagejad. Komisjoni kinnituse eesmärk on lihtsalt lükata tagasi vaidlustatud otsuse põhjenduses 268 esinev argument, mis puudutab seda, et Arkemale adresseeritud eelnevas otsuses ei omistatud Arkema tegevust tema emaettevõtjale (orgaaniliste peroksiidide otsus). Muu hulgas tuleb märkida, et vaidlustatud otsusele eelnevalt on komisjon kohaldanud otsustava mõju avaldamise eeldust, mis põhines ainult kapitaliseosel, monokloroäädikhappe otsuses, milles ta omistas Arkema poolt toime pandud rikkumise Elf Aquitaine'ile.

148 Igal juhul nõuab hagejate poolt välja toodud kohtupraktika ainult seda, et komisjon peab oma arutluskäiku sõnaselgelt põhjendama, kui tema otsus erineb oluliselt varasematest otsustest. Sellisel juhul ei piisa seega, et komisjon esitab kokkuvõtliku

põhjenduse, viidates eelkõige väljakujunenud otsustuspraktikale (vt selle kohta eespool punktis 131 viidatud kohtuotsus Silos, punkt 28). Aga nagu nähtub eeltoodust, vastas komisjon vaidlustatud otsuses sõnaselgelt Arkema argumentidele, mille eesmärk oli tõendada tema kaubanduspoliitika iseseisvust

149 Lõpuks ei avalda hagejate suhtes põhjenduse piisavuse osas mõju see, et vaidlustatud otsuses süüdistatud teiste tütarettevõtjate suhtes tõi komisjon välja täiendavate tõendite olemasolu, mis põhjendavad nende emaettevõtjate poolt otsustava mõju avaldamise eeldust. Pealegi ilmneb eeltoodust (vt punktid 68 ja 69), et sellised täiendavad tõendid esitati ainult täiendavalt.

150 Seetõttu tuleb käesoleva väite esimene osa tagasi lükata.

Teine osa, mis puudutab hea halduse põhimõtte rikkumist

– Poolte argumendid

151 Hagejad märgivad, et vastavalt kohtupraktikale on komisjon hea halduse põhimõtte alusel kohustatud hoolsalt ja erapooletult uurima juhtumi kõiki tähtsust omavaid asjaolusid. See kohustus on olulise tähtsusega haldusmenetluses, milles institutsioonidel

on kaalutlusõigus selleks, et nad saaksid oma ülesandeid täita, nagu ka konkurentsivaldkonna menetlused.

152 Tuginedes käesolevas asjas lihtsalt kontrolli eeldusele ning nagu eespool toodud, jättes vastamata Arkema poolt sellise eelduse ümberlükkamiseks esitatud argumentidele (eriti nendele, mis puudutasid Elf Aquitaine'i poolt nõukogu liikmete nimetamise asjakohatust ning Arkema ärilist iseseisvust), ei uurinud komisjon hoolsalt käesolevas asjas tähtsust omavaid asjaolusid ning rikkus hea halduse põhimõtet.

153 Muu hulgas lükkavad hagejad tagasi komisjoni argumendid, mille kohaselt käesolev väide ühtib põhjenduse puudumise väitega. Hagejad rõhutavad, et hea halduse põhimõte on eraldiseisev põhjendamiskohustusest ning sellel on erinev eesmärk.

154 Komisjon vaidleb sellele argumentatsioonile vastu.

– Üldkohtu hinnang

155 Tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on juhtudel, kui komisjonil on oma ülesannete täitmisel kaalutlusõigus, liidu õiguskorraga haldusmenetluse jaoks antud tagatiste järgimine veelgi suurema tähtsusega. Nende tagatiste hulka kuulub eelkõige institutsiooni kohustus uurida hoolsalt ja erapooletult kõiki käesolevas asjas tähtsust omavaid asjaolusid (Euroopa Kohtu 21. novembri 1991. aasta otsus kohtuasjas C-269/90: Technische Universität München, EKL 1991, lk I-5469,

punkt 14, ning Üldkohtu 24. jaanuari 1992. aasta otsus kohtuasjas T-44/90: La Cinq *vs.* komisjon, EKL 1992, lk II-1, punkt 86). See kohustus tuleneb hea halduse põhimõttest (vt selle kohta Üldkohtu 6. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas T-62/98: Volkswagen *vs.* komisjon, EKL 2000, lk II-2707, punkt 269).

156 Käesoleva väite põhjenduseks piirduvad hagejad selle esiletoomisega, et komisjon tugines lihtsalt eeldusele otsustava mõju kohta, mida emaettevõtjad neile avaldavad, ning jättis vastamata Arkema poolt selle eelduse ümberlükkamiseks esitatud argumentidele, eelkõige neile, mis puudutasid Elf Aquitaine'i poolt nõukogu liikmete nimetamise asjakohatust ning Arkema ärilist iseseisvust

157 Siiski nähtub eeltoodust kõigepealt, et sellise eelduse kasutamine on täiesti õiguspärane. Seejärel, nagu ilmneb käesoleva väite esimese osa analüüsist, võimaldab vastuväiteteatisele esitatud vastuse asjaomaste lõikude ning vaidlustatud otsuse lugemine tõdeda, et komisjon vastas hagejate poolt esitatud asjakohastele argumentidele ning eelkõige nendele, mis puudutavad Arkema ärilist iseseisvust (vaidlustatud otsuse põhjenduse 269 punktis c esitatud argument, millele on vastatud vaidlustatud otsuse põhjenduses 272). Sellega seoses tuleb rõhutada, et vaidlustatud otsuses esineva põhjenduse kokkuvõtlikkus, mille kohaselt „[t]eised argumendid on pelgad väited, mis [ei] tugine piisavatele tõenditele, et lükata ümber eeldus", ei võimalda iseenesest asuda seisukohale, et on rikutud kohustust analüüsida hoolsalt ja erapooletult haldusmenetlusest tulenevaid asjakohaseid tõendeid. Muu hulgas nähtub eeltoodust (vt eespool punkt 102 ja järgnevad punktid), et vaidlustatud otsuse põhjenduses 272 mainitud kinnitus on õige, mis eeldab komisjonipoolset hoolsat ja erapooletut analüüsi.

158 Lõpuks, mis puudutab argumenti, mille kohaselt Arkema nõukogu liikmete nimetamine Elf Aquitaine'i poolt ei tõenda iseenesest tõhusa kontrolli teostamist, siis on

piisav, kui tõdeda, et komisjon ei ole vaidlustatud otsuses vastupidist väitnud. Emaettevõtjate poolt tütarettevõtjatele avaldatud otsustav mõju tehti kindlaks eelduse alusel, mida haldusmenetluses ümber ei lükatud. Nagu juba tõdeti, mainiti Arkema nõukogu liikmete nimetamist Elf Aquitaine'i poolt selles kontekstis täiendavalt. Neil tingimustel ei kujuta endast hea halduse põhimõtte rikkumist asjaolu, et komisjon ei vastanud konkreetselt sellele argumendile.

159 Pealegi tuleb rõhutada, et peale vaidlustatud otsuse sõnastuse ei esita hagejad mingeid tõendeid oma väite põhjendamiseks.

160 Seega tuleb käesoleva väite teine osa ning sellest lähtuvalt kogu kolmas väide tervikuna tagasi lükata.

Neljas väide, et 65 miljoni euro suuruse lähtesumma kindlaksmääramisel on eiratud kriteeriumi tegeliku mõju kohta turule

Poolte argumendid

161 Käesoleva väite raames toovad hagejad välja, et neid puudutava 65 miljoni euro suuruse trahvi lähtesumma kindlaksmääramisel eiras komisjon kriteeriumi tegeliku mõju kohta turule, mis sisaldub suuniste punkti 1A esimeses lõigus.

162 Esiteks väidavad hagejad, et trahvi lähtesumma, st 65 miljonit eurot on ülemäära kõrge osas, milles rikkumise mõju asjaomaste toodete turgudele oli väga piiratud.

163 Sellega seoses väidavad nad esiteks, et vastupidi sellele, mida komisjon kinnitab vaidlustatud otsuse põhjenduses 329, oli rikkumise mõju turule mõõdetav. Seega oleks pidanud seda arvestama rikkumise raskusastme määramisel vastavalt kohtupraktikale ning suunistele.

164 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peab komisjon, hinnates rikkumise tegelikku mõju turule, viitama konkurentsitingimustele, mis oleksid eksisteerinud ilma rikkumiseta. See eeldab seega rikkumise toimepanemise ajal konkurentsiolukorras toiminud muutuste mõistmist ning võimet võrrelda seda muutust väliste turuandmetega.

165 Vastuses vastuväiteteatisele esitasid hagejad komisjonile selleks vajalikke andmeid, st üksikasjalikku teavet asjaomase kolme PMMA toote hindade muutumise kohta alates 1995. aastast kuni 2003. aastani, sh võrreldes nende toorainete hindade muutumisega. Pealegi oleks rikkumise mõju olnud samuti mõõdetav teabe alusel, mis puudutab erinevate tootjate turuosade muutumist rikkumise ajal ning mis komisjonil oli, nagu annab tunnistust vastuväiteteatise sõnastus.

166 Teiseks toovad hagejad välja, et kui komisjon oleks mõõtnud rikkumise mõju turule, siis oleks ta tingimata jõudnud järeldusele, et see mõju oli piiratud ning ta oleks pidanud Arkema trahvi lähtesummaks määrama vähem kui 65 miljonit eurot.

167 Sellega seoses väidavad hagejad, et rikkumise tegelik mõju oli tingimata tähtsusetu, kuna asjaomaste toodete hindade muutumine oli otseses vastavuses nende toomiseks kasutatavate toorainete hindade muutumisega, mille suhtes ühtegi rikkumist ei tuvastatud, nagu nähtub Arkema poolt vastuväiteteatisele antud vastusele lisatud skeemidest.

168 Pealegi tunnistas komisjon vaidlustatud otsuses ise, et rikkumisel oli väga piiratud mõju asjaomastele turgudele. Vaidlustatud otsuse põhjenduses 104, mis puudutab kokkulepete rakendamise üldkirjeldust, tunnistas komisjon, et kokkulepitud hinnatõusu ei saadud alati rakendada. Samamoodi nähtub vaidlustatud otsuse mitmest põhjendusest, mis käsitlevad vastavalt asjaomast kolme toodet, et erinevatel koosolekutel kokku lepitud hinnatõusu ei saadud rakendada või sellel oli väga piiratud mõju.

169 Muu hulgas täpsustavad hagejad komisjoni argumentidele vastates, et nad ei vaidlusta seda, et kokkuleppe isegi osaline rakendamine võib endast kujutada tõendit sellise kokkuleppe tegeliku mõju kohta turule, ega isegi seda, et asjaomasel kartellikokkuleppel võis olla mõju PMMA turule. Nad väidavad siiski, et see mõju oli mõõdetav ning kui komisjon oleks selle mõju arvudesse pannud, oleks ta tingimata jõudnud järeldusele, et see oli piiratud.

170 Teiseks väidavad hagejad, et komisjon rikkus põhjendamiskohustust ning hea halduse põhimõtet, kuna ta leidis, et rikkumise tegelikku mõju ei ole trahvi lähtesumma kindlaksmääramisel arvesse võetud.

171 Esiteks rõhutavad hagejad, et komisjon piirdus selle kinnitamisega, et rikkumise mõju ei ole mõõdetav, ilma et ta oleks selle kinnituse põhjenduseks esitanud ühtegi tõendit ning seda hoolimata haldusmenetluses Arkema poolt esitatud arvukatest tõenditest hindade muutumise kohta.

172 Hagejate arvates peab komisjon tõendama, kas rikkumise mõju on mõõdetav või mitte, eriti sellisel juhul nagu käesolevas asjas, kui haldusmenetluse pooled toovad tõendeid, mis puudutavad rikkumise mõju asjaomastele turgudele. Kui see nii ei oleks, siis piisaks komisjoni kinnitusest, et rikkumise mõju ei ole mõõdetav, selleks ta vabastada kohustusest võtta arvesse see mõju trahvi lähtesumma kindlaksmääramisel.

173 Teiseks väidavad hagejad, et komisjon rikkus ka põhjendamiskohustust ja hea halduse põhimõtet, kuna ta ei vastanud Arkema poolt vastuväiteteatisele vastuseks esitatud argumentidele, mille eesmärk oli näidata, et rikkumise mõju asjaomastele turgudele oli piiratud.

174 Lõppkokkuvõttes paluvad hagejad Üldkohtul tühistada vaidlustatud otsuse asjaomased sätted ning oma täielikku pädevust kasutades määrata trahvi lähtesummaks väiksem summa kui see, mille komisjon määras, arvestades rikkumise piiratud mõju asjaomastele turgudele.

175 Komisjon vaidleb sellele argumentatsioonile vastu.

Üldkohtu hinnang

176 Suuniste punkti 1 A esimese lõigu kohaselt tuleb „[r]ikkumise raskuse hindamisel arvesse võtta selle laadi, tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta, ja asjakohase geograafilise turu suurust".

177 Käesoleva väite raames väidavad hagejad sisuliselt, et vastupidi komisjoni kinnitatule vaidlustatud otsuses oli asjaomase kartellikokkuleppe mõju turule mõõdetav. Hagejad arvavad, et kui komisjon oleks selle mõju arvudesse pannud, oleks ta tingimata jõudnud järeldusele, et mõju oli piiratud ning ta oleks seega Arkema trahvi lähtesummaks kinnitanud väiksema summa kui 65 miljonit eurot. Muu hulgas toovad hagejad välja põhjendamiskohustuse ning hea halduse põhimõtte rikkumise, kuna komisjon ei põhistanud oma kinnitust, et mõju ei ole mõõdetav ning ta ei vastanud Arkema poolt vastuväiteteatisele antud vastuses esitatud argumentidele.

178 Selles osas on oluline meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu praktikale tuleb rikkumiste raskuse määramisel lähtuda mitmest tegurist, nagu konkreetse juhtumi eripärased tehiolud, selle kontekst ja trahvide hoiatav mõju, isegi kui kohustuslikult arvesse võtmisele kuuluvatest tingimustest ei ole kehtestatud siduvat või ammendavat loetelu. Rikkumiste raskuse hindamisel arvessevõetavate tegurite hulka kuuluvad iga ettevõtja käitumine, nende roll kooskõlastatud tegevuse kehtestamisel, tegevusest saada võidav kasu, nende ettevõtjate suurus ja asjassepuutuvate kaupade väärtus ning oht, mida seda tüüpi rikkumised ühenduse eesmärkidele kujutavad (vt Euroopa Kohtu 28. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P ja C-213/02 P: Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, EKL 2005, lk I-5425, punktid 241 ja 242, ning seal viidatud kohtupraktika; vt samuti selle kohta Euroopa Kohtu 3. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-534/07 P: Prym ja Prym Consumer *vs.* komisjon, EKL 2009, lk I-7415, punkt 96).

179 Sellest tuleneb, et konkurentsivastase tegevuse mõju ei ole sobiva trahvisumma hindamisel iseenesest määrav tegur. Tahtluse aspektiga seotud tegurid võivad omada suuremat tähtsust kui tegevuse mõjuga seotud tegurid, eelkõige juhul, kui tegemist on eriti raskete rikkumistega (vt eespool punktis 178 viidatud kohtuotsus Prym ja Prym Consumer *vs.* komisjon, punkt 96 ja seal viidatud kohtupraktika).

180 Selles osas tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt väärivad kartellikokkulepped oma laadi tõttu kõige raskemaid trahve. Kartellikokkulepete võimalik tegelik mõju turule, eelkõige küsimus, mil määral tõi konkurentsi piiramine kaasa kõrgema turuhinna kui see, mis oleks olnud ilma kartellita, ei ole trahvide taseme kindlaksmääramisel otsustav kriteerium (Üldkohtu 6. mai 2009. aasta otsus kohtuasjas T-127/04: KME Germany jt *vs.* komisjon, EKL 2009, lk II-1167, punkt 64). Rikkumise raskusastme hindamise kolm aspekti ei ole igakülgsel hindamisel ju sama kaaluga. Rikkumise laad on kõige olulisem „väga raskeks" kvalifitseeritud rikkumiste puhul (Üldkohtu 8. oktoobri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-73/04: Carbone-Lorraine *vs.* komisjon, EKL 2008, lk II-2661, punkt 91).

181 Nagu Euroopa Kohus on juba leidnud, nähtub suunistest, et horisontaalseid hinnakartelle või turgude jagamise kokkuleppeid võib samuti lugeda väga rasketeks rikkumisteks ainuüksi nende laadi tõttu, ilma et komisjon peaks tõendama rikkumise tegelikku mõju turule. Sellega seoses on rikkumise tegelik mõju vaid üks mitmest tegurist, mille alusel – juhul, kui seda mõju saab mõõta – on komisjonil võimalik määrata 20 miljoni euro suurusest minimaalsest võimalikust trahvisummast suurem trahvi lähtesumma (vt eespool punktis 178 viidatud kohtuotsus Prym ja Prym Consumer *vs.* komisjon, punkt 75, ning eespool punktis 122 viidatud kohtuotsus Erste Group Bank jt *vs.* komisjon, punkt 103). Euroopa Kohus rõhutas seega, et rikkumise tegelik mõju turule on valikuline kriteerium, mida komisjon võib trahvi arvutamisel vajalikuks pidada (vt selle kohta eespool punktis 178 viidatud kohtuotsust Prym ja Prym Consumer *vs.* komisjon, punkt 82).

182 Lisaks on kohus leidnud, et asjaolu, et komisjon on suunistes täpsustanud rikkumise raskuse hindamise lähtekohti, ei takista selle teguri hindamist tervikuna kõigi asjassepuutuvate asjaolude põhjal, sealhulgas asjaolude põhjal, mida suunistes ei ole sõnaselgelt märgitud (vt eespool punktis 122 viidatud kohtuotsus Raiffeisen Zentralbank Österreich jt *vs.* komisjon, punkt 237).

183 Seda kohtupraktikat arvestades ei sea hagejate esitatud argumendid kahtluse alla vaidlustatud otsuse õiguspärasust osas, mis puudutab lähtesumma kindlaksmääramist.

184 Esiteks tuleneb sellest, et isegi kui eeldada, nagu hagejad väidavad, et vaidlusaluse rikkumise mõju hindade muutumisele oli piiratud, on selle kvalifitseerimine väga raskeks rikkumiseks ikka asjakohane rikkumise olemuse ja geograafilise ulatuse tõttu (st EMP territooriumil). Muu hulgas tuleb rõhutada, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 331 tehtud järelduses rikkumise raskusastme kohta kvalifitseeris komisjon rikkumise väga raskeks, „arvestades selle olemust […] ja asjaolu, et see hõlmas kogu EMP-d". Nii ei mänginud kriteerium tegeliku mõju kohta turule mingit rolli rikkumise kvalifitseerimisel.

185 Teiseks ei viita vaidlustatud otsuses miski sellele, et kui komisjon oleks jõudnud järeldusele, et asjaomase kartellikokkuleppe mõju turule oli piiratud, oleks ta Arkema trahvi lähtesummaks määranud vähem kui 65 miljonit eurot.

186 Kuigi komisjon kinnitas, et asjaomasel kartellikokkuleppel oli mõju turule, arvestades kokkulepete ja tegevuse rakendamist seoses hindadega (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 321 ja 329), täpsustas ta kohe, et „käesolevas menetluses ei [olnud] võimalik

[rikkumise] tegelikku mõju turule mõõta […] ning seetõttu ei [tuginenud] komisjon konkreetselt erilisele mõjule, mis on kooskõlas suunistega, mille kohaselt tegelikku mõju tuleb arvesse võtta, kui seda saab mõõta" (põhjendus 321) ning et „[asjaomase kartellikokkuleppe] mõju [turule ei olnud] täpselt mõõdetav". Nagu on välja toodud eespool, ei maini komisjoni järeldus rikkumise raskusastme kohta, mis esineb vaidlustatud otsuse põhjenduses 331, kriteeriumi, mis puudutab tegelikku mõju turule.

187 Seega tuleb tõdeda, et seda tegurit trahvi arvutamisel arvesse ei võetud.

188 Muu hulgas tuleb rõhutada, et hagejad ei väida nende käsutuses olevate andmete põhjal, et komisjon oleks pidanud leidma, et asjaomasel kartellikokkuleppel mõju turule puudub. Hagejad möönavad, et rikkumisel võis olla teatud mõju turule, väites siiski, et see mõju oli piiratud (vt eespool punkt 169). Kui aga isegi eeldada, et komisjon võttis trahvi arvutamisel arvesse oma järeldust, mille kohaselt kartellikokkuleppel oli mõju turule, siis ei viita miski sellele, et ta seda mõju ületähtsustas.

189 Samamoodi ei saa väita, et hagejate trahvile kohaldatud lähtesumma tugines tingimata sellele, et võeti arvesse asjaomase kartellikokkuleppe olulist mõju turule, kuna see ületab oluliselt minimaalset summat, mis on ette nähtud suunistes väga raskete rikkumiste jaoks (st 20 miljonit eurot). Nagu nähtub eeltoodust, on rikkumise tegelik mõju pelgalt üks tõend teiste tõendite hulgas, mis võimaldab komisjonil trahvi lähtesummat seda summat ületades määrata.

190 Käesolevas asjas tugineb lähtesumma nimelt rikkumise olemusele, mis tehti kindlaks vaidlustatud otsuse jaos 4.2 esitatud peamisi omadusi arvestades (vt vaidlustatud

otsuse põhjendus 320), asjaomase geograafilise turu suurusele, st EMP territoorium (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 330), ning nende ettevõtjate erinevale kohtlemisele, selleks et võtta arvesse nende tegelikku majanduslikku võimsust konkurentsi oluliselt kahjustada, mida on hinnatud nende PMMA toodete müügist saadud käibe alusel, mille osas nad asjaomases kartellis osalesid (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 332–334). Selles kontekstis mainis komisjon samuti PMMA toodete kõikide turgude suurust 2000. ja 2002. aasta mahus ja väärtuses väljendatuna (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 333).

191 Käesoleva väite raames toovad hagejad välja trahvi lähtesumma ülemäärase suuruse ainult võrreldes kriteeriumiga, mis puudutab tegelikku mõju turule. Nii nähtub eeltoodust, et need argumendid ei saa iseenesest anda tulemusi, et vaidlustada hagejatele määratud trahvi lähtesummat.

192 Samuti tuleneb sellest, et asjakohane ei ole see, et vaidlustatud otsuse sõnastus ei too piisavalt üksikasjalikult välja põhjusi, miks komisjon leidis, et tal oleva teabe põhjal ei ole võimalik mõõta vaidlusaluse rikkumise tegelikku mõju turule. See asjaolu ei mõjuta kuidagi rikkumise kvalifitseerimist väga raskeks ega hagejatele määratud trahvi lähtesummat.

193 Lisaks ilmneb eeltoodust, et argumendid, mis puudutavad asjaomase kartellikokkuleppe piiratud mõju turule, ei õigusta trahvi vähendamist Üldkohtu täieliku pädevuse teostamise raames.

194 Seega tuleb käesolev väide tagasi lükata ning jätta hagejate esitatud taotlus trahvi vähendamiseks rahuldamata.

Viies väide, et on rikutud õigusnorme ja tehtud faktivigu seoses trahvi lähtesumma suurendamisega hoiatava mõju eesmärgil

195 Selle väite raames vaidlustavad hagejad trahvi lähtesumma suurendamise hoiatava mõju eesmärgil ning paluvad Üldkohtul tühistada vaidlustatud otsus selles osas või teise võimalusena oluliselt vähendada sel eesmärgil suurendamist.

196 Väide koosneb kolmest osast. Lisaks esitasid hagejad kohtuistungil täiendava väite, millega asjaomane suurendamine vaidlustati.

Esimene osa, mis puudutab seda, et komisjonil puudus alus trahvi lähtesumma suurendamiseks hoiatava mõju eesmärgil Totali käibe põhjal, kuna rikkumine ei ole sellele äriühingule omistatav

– Poolte argumendid

197 Hagejad väidavad, et komisjon rikkus õigusnormi, kui ta kohaldas Totali käivet arvestades korrutustegurit 3 hoiatava mõju eesmärgil, kuigi see rikkumine ei ole sellele äriühingule omistatav. Nende arvates oleks trahvi võimalik suurendamine hoiatava mõju eesmärgil – isegi kui eeldada, et see oli vajalik – saanud tugineda ainult Arkema suurusele ja vahenditele.

198 Komisjon on aga sõnaselgelt möönnud, et sellisel juhul on korrutustegur 3 ülemäärane. Hagejad märgivad, et korduvuse alusel ainult Arkemale omistatava trahvi osa

kindlaksmääramiseks märkis komisjon, et ta oleks kohaldanud „korrutustegurit 1,25", kui Arkema oleks olnud vaidlustatud otsuse ainus adressaat (vaidlustatud otsuse 250. joonealune märkus).

199 Komisjon vaidleb sellele argumentatsioonile vastu.

– Üldkohtu hinnang

200 Piisab, kui tõdeda, et käesoleva väite see osa tugineb täielikult eeldusele, et vaidlusalust rikkumist ei saa omistada Arkema emaettevõtjatele. Eeltoodust aga nähtub, et see eeldus on vale.

201 Seetõttu tuleb käesoleva väite esimene osa tagasi lükata.

Teine osa, mis puudutab proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist

– Poolte argumendid

202 Hagejad väidavad, et isegi kui eeldada, et rikkumine on omistatav Totalile (või Elf Aquitaine'ile), rikkus komisjon proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtet, kuna ta võttis Arkema trahvisumma suurendamisel hoiatava mõju eesmärgil arvesse Totali käivet.

203 Hagejad arvavad, et isegi kui otsustava mõju avaldamise eeldusest võiks piisata, et omistada rikkumine nende emaettevõtjatele, siis sellest ei piisa, et kohaldada suurendamist hoiatava mõju eesmärgil nende emaettevõtjate käibe alusel. Hagejad leiavad, et trahvi hoiatavat mõju peab hindama vastavalt asjaoludele, mis mõjutavad rikkumise toimepanija tegevust turul ning eriti vastavalt selle tütarettevõtja kasutusse antud vahendite ulatusele, kes rikkumise asjaomasel turul toime pani. Nende arvamus on, et selleks, et suurendamist hoiatava mõju eesmärgil võiks arvutada kontserni tasemel saadud käibe alusel, peab lisaks kontserni kuulumisele esinema täiendavaid tegureid, mis võimaldavad tõendada, et tütarettevõtja kasutas rikkumise toimepanemise ajal kontserni vahendeid selle tõttu, et emaettevõtja juhid osalesid rikkumises ja/või emaettevõtjal oli tütarettevõtja üle tõhus kontroll. Kui see nii ei ole, siis tähendab emaettevõtja käibe arvestamine hoiatava mõju mõiste ebaproportsionaalset ja diskrimineerivat kohaldamist.

204 Hagejad märgivad muu hulgas, et oma otsustuspraktikas on komisjon ise leidnud, et tütarettevõtja poolt toime pandud rikkumises emaettevõtja osalemine ning rikkumise toimepanemisel kontserni vahendite kasutamine on asjakohased kriteeriumid hoiatava mõju kohaldamisel (komisjoni 21. oktoobri 1998. aasta otsus 1999/60/EÜ EÜ asutamislepingu artikli 85 alusel algatatud menetluses (IV/35.691/E-4 – eelisoleeritud torud) (edaspidi „eelisoleeritud torude otsus")).

205 Komisjon vaidleb sellele argumentatsioonile vastu.

206 Ta märgib eelkõige, et kuna niisuguse ettevõtja tegevusraadius, keda võib rikkumise eest vastutavaks pidada, oli õiguslikult piisavalt piiritletud, siis vajadus kas kohaldada või mitte kohaldada korrutustegurit ning samuti selle teguri sobiva suure kindlaksmääramine sõltub selle ettevõtja koguvahenditest. Neid vahendeid kajastab

adekvaatselt ettevõtja üldkäive selle aasta jooksul, mis eelneb aastale, mil karistust määrav otsus vastu võeti, ning arvesse ei tule ükski hagejate esitatud kaalutlus.

– Üldkohtu hinnang

207 Tuleb meenutada, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 337 tõi komisjon välja, et väga raskete rikkumiste puhul võimaldab trahviskaala määrata samuti sellise trahvisumma, mis tagab piisavalt hoiatava mõju, „arvestades iga ettevõtja suurust ja tegelikku majanduslikku võimsust". Selleks et hinnata selle ettevõtja suurust ja majanduslikku võimsust, kuhu kuulusid hagejad, võttis komisjon arvesse Totali ülemaailmset käivet 2005. aastal, mis on viimane majandusaasta, mis eelneb sellele aastale, mil vaidlustatud otsus vastu võeti (143,168 miljardit eurot), ning otsustas kohaldada Arkemale määratud trahvile korrutustegurit 3 (vt eelkõige vaidlustatud otsuse põhjendused 338 ja 349).

208 Viienda väite käesoleva osa raames vaidlustavad hagejad sellise toimimisviisi, kinnitades sisuliselt, et selleks, et suurendamise hoiatava mõju eesmärgil saaks arvutada kontserni tasemel käibe põhjal, peab lisaks kontserni kuulumisele esinema täiendavaid tõendeid, mis võimaldavad näidata, et tütarettevõtja tegelikult kasutas kontserni vahendeid. Seega ei ole selles osas piisav emaettevõtjatele vastutuse omistamine tema tütarettevõtja otsustava mõju avaldamise eelduse alusel, mida ei ole ümber lükatud.

209 Nende argumentidega ei saa nõustuda.

210 Mis puutub hoiatamise mõistesse, siis sissejuhatuseks tuleb meenutada, et see on üks elementidest, millega trahvi arvutamisel arvestada tuleb. Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 2 ette nähtud EÜ artikli 81 rikkumiste eest määratavate trahvide eesmärk on karistada asjaomaseid ettevõtjaid õigusvastase tegevuse eest ja hoiatada nii neid kui ka ülejäänud ettevõtjaid liidu konkurentsieeskirjade rikkumise eest tulevikus. Seega võib komisjon trahvisumma arvutamisel võtta arvesse just nimelt asjassepuutuva ettevõtja suurust ja majanduslikku võimsust (vt selle kohta Euroopa Kohtu 29. juuni 2006. aasta otsus kohtuasjas C-289/04 P: Showa Denko *vs.* komisjon, EKL 2006, lk I-5859, punkt 16 ja seal viidatud kohtupraktika).

211 Lisaks on Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ettevõtja kogukäive üks, olgugi et ligikaudne ja ebatäiuslik ettevõtja suuruse ja majandusliku võimsuse näitaja (vt eespool punktis 178 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punkt 243 ja seal viidatud kohtupraktika). Nii on kohus juba asunud seisukohale, et komisjon võib selleks, et määrata trahvisumma tase kindlaks piisavalt hoitaval tasemel, võtta arvesse asjaomase ettevõtja kogukäivet (eespool punktis 210 viidatud kohtuotsus Showa Denko *vs.* komisjon, punktid 15–18, ning Euroopa Kohtu 22. mai 2008. aasta otsus kohtuasjas C-266/06 P: Evonik Degussa *vs.* komisjon ja nõukogu, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 120; Üldkohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-220/00: Cheil Jedang *vs.* komisjon, EKL 2003, lk II-2473, punkt 96).

212 Selles kontekstis tuleb meenutada, et vaidlustatud otsuse kohaselt moodustavad Total ja Elf Aquitaine hagejatega ühe ettevõtja, kes pani toime vaidlusaluse rikkumise. Neil tingimustel tähendavad hagejate argumendid seda, et nad nõuavad trahvi piisavalt hoitava taseme kindlaksmääramiseks seda, et võetaks arvesse mitte selle ettevõtja suurust ja majanduslikku võimsust, mis väljendub selle kogukäibes, vaid ainult ühte osa vahenditest, st neid „mis anti asjaomasel turul rikkumise toime pannud tütarettevõtja kasutusse". Siiski peab tõdema, et see väide ei ole kooskõlas komisjoni taotletud hoiatamise eesmärgiga.

213 Nagu Üldkohus on juba tõdenud, nõuab vajadus tagada trahvi piisavalt hoiatav mõju, kui see ei põhjenda trahvi üldise taseme tõusu konkurentsipoliitika elluviimise raames, et trahvi suurus kujundataks selliselt, et see võtaks arvesse mõju, mida soovitakse avaldada ettevõtjale, kellele trahv määratakse, et trahv ei muutuks tähtsusetuks või vastupidi ülemäära suureks eelkõige kõnealuse ettevõtja rahalise suutlikkuse seisukohast vastavalt nõuetele, mis tulenevad ühelt poolt vajadusest tagada trahvi tõhusus ja teiselt poolt proportsionaalsuse põhimõtte järgimisest (Üldkohtu 5. aprilli 2006. aasta otsus kohtuasjas T-279/02: Degussa *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-897, punkt 283, ja 18. juuni 2008. aasta otsus kohtuasjas T-410/03: Hoechst *vs.* komisjon, EKL 2008, lk II-881, punkt 379). Seega just asjaomase ettevõtja võimalus leida kergemini vajalikud rahalised vahendid trahvi maksmiseks õigustab korrutusteguri kasutamist trahvi piisavalt hoiatava mõju tagamiseks (vt selle kohta eespool punktis 210 viidatud kohtuotsus Showa Denko *vs.* komisjon, punkt 18, ning eespool viidatud Üldkohtu otsus Degussa *vs.* komisjon, punkt 284, ning Hoechst *vs.* komisjon, punkt 379).

214 Sellest tuleneb, et ei saa nõuda, et komisjon tuvastaks täiendava seose ettevõtja vahendite kasutamise ja tema poolt toime pandud rikkumise vahel, selleks et neid vahendeid võiks võtta arvesse trahvi piisavalt hoiatava taseme kindlaksmääramiseks, kuna selles kontekstis on oluline rikkumise toime pannud ettevõtja kui sellise suurus ja majanduslik võimsus.

215 Lõpuks, mis puudutab viidet eelisoleeritud torude otsusele, siis piisab, kui meenutada, et komisjoni varasemat otsustuspraktikat ei saa kasutada konkurentsi valdkonnas määratavate trahvide õigusliku raamistikuna (vt Üldkohtu 6. mai 2009. aasta otsus kohtuasjas T-116/04: Wieland-Werke *vs.* komisjon, EKL 2009, lk II-1087, punkt 85 ja seal viidatud kohtupraktika). Sellest otsusest lähtuv argumentatsioon on iseenesest seega tulemusetu.

216 Seega tuleb käesoleva väite teine osa tagasi lükata.

Kolmas osa, mis puudutab seda, et trahvi hoitavale mõjule toetumine on käesolevas asjas kasutu

– Poolte argumendid

217 Hagejad märgivad, et suuniste kohaselt peab trahv olema määratud piisavalt hoiataval tasemel ning seega võib komisjon trahvi suurendada, kui see ei ole sellisel tasemel. Hagejate arvates saab sel alusel trahvi suurendamise vajaduse kindlaks määrata alles pärast trahvi lõppsumma arvutamist, arvestades vajaduse korral seda, et ettevõtjale määrati trahv hiljuti. Hagejad leiavad, et trahvi suurendamine hoiatava mõju eesmärgil *ab initio* ja *in abstracto*, arvestamata süüdistatud ettevõtjale ainuomaseid faktilisi kaalutlusi ning eelkõige asjaomase ettevõtja poolt varem tasutud trahve, on suunistega vastuolus.

218 Sellega seoses märgivad hagejad, et Arkemale määrati vähem kui kolmeaastase ajavahemiku jooksul olulisi trahve kogusummas ligikaudu 180 miljonit eurot kartellikokkulepetes osalemise eest, mis toimusid vähemalt osaliselt samal ajal kui vaidlustatud otsusega karistatud tegevus. Need trahvid määras komisjon orgaaniliste peroksiidide otsuses ja monokloroäädikhappe otsuses ning komisjoni 3. mai 2006. aasta otsuses K(2006) 1766 (lõplik) [EÜ] artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/F/C.38.620 – vesinikperoksiid ja perboraat) (edaspidi

„vesinikperoksiidi ja perboraadi otsus"). Igas kolmes otsuses kohaldas komisjon Arkemale trahvi suurendamist hoitava mõju eesmärgil, suurendades järk-järgult kohaldatavat korrutustegurit.

219 Hagejate arvates oleks komisjon pidanud seega leidma, et eelnevad trahvid asjaolude eest, mis leidsid aset samal ajal asjaomase kartellikokkuleppega, olid piisavalt hoitavad selleks, et vältida Arkema poolt uute rikkumiste toimepanemist tulevikus ning et seetõttu oli kasutu kohaldada täiendavat trahvi suurendamist hoiatava mõju eesmärgil.

220 Nad märgivad muu hulgas, et Arkema poolt konkurentsiõigusega kooskõlas tegutsemise programmi kehtestamine ainult mõnda aega pärast Elfi omandamist Total Fina poolt annab tunnistust sellest, et teda oli juba piisavalt uute rikkumiste toimepanemise eest hoiatatud.

221 Komisjon vaidleb sellele argumentatsioonile vastu.

– Üldkohtu hinnang

222 Sissejuhatuseks tuleb meelde tuletada, et komisjonil on trahvisummade kindlaksmääramisel kaalutlusruum, et suunata ettevõtjate tegevust konkurentsieeskirjadest kinnipidamisele (vt Üldkohtu 8. oktoobri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-68/04: SGL Carbon *vs*. komisjon, EKL 2008, lk II-2511, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika).

223 Esiteks tuleb tagasi lükata argument, mille kohaselt komisjon suurendas käesolevas asjas trahvi hoiatava mõju eesmärgil *ab initio*, samas kui hagejate arvates saab vajaduse suurendada trahvi hoiatava mõju eesmärgil kindlaks teha alles pärast trahvi lõppsumma arvutamist.

224 Kohus on juba otsustanud, et hoiatava mõju tagamise vajadus on üldine nõue, millest komisjon peab juhinduma kogu trahvi arvutamise ajal, ja see ei eelda ilmtingimata, et nimetatud arvutuse üks osa on konkreetne etapp, milles hinnatakse tervikuna kõiki asjaolusid, mis on selle eesmärgi saavutamiseks kohased (vt eespool punktis 180 viidatud kohtuotsus Carbone-Lorraine *vs.* komisjon, punkt 131 ja seal viidatud kohtupraktika). Seega ei saa hagejad väita, et komisjon peab hoiatava mõju kindlaks määrama alles pärast trahvi lõppsumma arvutamist.

225 Lisaks tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 337–350 komisjon lihtsalt suurendas rikkumise raskusastme hindamise kontekstis trahvi lähtesummat, et tagada „piisav hoiatav mõju, arvestades iga ettevõtja suurust ja majanduslikku võimsust" (vaidlustatud otsuse põhjendus 337). See trahvi arvutamise etapp tuleneb vajadusest kohandada lähtesummat, et tagada trahvi piisav hoiatav mõju, arvestades ettevõtja koguvahendeid ning tema võimet leida vajalikud vahendid trahvi maksmiseks. Nagu väidavad hagejad, ei ole selle etapi puhul siiski tegemist trahvi kui sellise hoiatava mõju hindamisega *ab initio*. Nagu eelnevast punktist nähtub, peab komisjon sellest kaalutlusest lähtuma kogu trahvi arvutamise aja jooksul.

226 Teiseks tuleb samuti tagasi lükata argument, mille kohaselt komisjon suurendas trahvi hoiatava mõju eesmärgil *in abstracto*, arvestamata rikkumise toime pannud ettevõtjale ainuomaseid faktilisi kaalutlusi.

227 Antud argument on faktiliselt puudulik. Vaidlustatud otsuse põhjendustes 337–350 selle ettevõtja suuruse arvestamine, millesse hagejad kuulusid, ning sellest tulenevalt lähtesumma suurendamine on just nimelt asjaolu, mille eesmärk on trahvisumma kohandamine ettevõtjale ainuomastele asjaoludele (vt selle kohta eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punkt 362).

228 Kolmandaks tuleb analüüsida argumenti, mille kohaselt oleks komisjon pidanud Arkema poolt varem tasutud trahve arvesse võtma selles mõttes, et ta oleks pidanud leidma, et kolm eelnevat trahvi, mis määrati talle asjaolude eest, mis leidsid aset samal ajal asjaomase kartellikokkuleppega, olid piisavalt hoitavad selleks, et vältida Arkema poolt uute rikkumiste toimepanemist tulevikus ning et seega oli kasutu kohaldada täiendavat trahvi suurendamist hoiatava mõju eesmärgil.

229 Kõigepealt tuleb meelde tuletada, et komisjon võib Arkemale õiguspäraselt määrata neli eraldiseisvat trahvi, millest igaüks jääb määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 2 kehtestatud piiridesse, tingimusel et ta pani toime neli eraldiseisvat EÜ artikli 81 sätete rikkumist (vt selle kohta eespool punktis 180 viidatud kohtuotsus Carbone-Lorraine *vs.* komisjon, punkt 56). Kõik need trahvid peavad tuginema selle rikkumise asjaomasele kestusele ja raskusele, mille eest trahvid karistuseks määrati.

230 Tuleb aga tõdeda, et teisi tooteid puudutava muu konkurentsivastase tegevuse eest Arkemale trahvi määramine ei mõjuta asjaolu, et rikkumine on käesolevas asjas toime pandud (vt selle kohta Üldkohtu 12. detsembri 2007. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-101/05 ja T-111/05: BASF ja UCB *vs.* komisjon, EKL 2007, lk II-4949, punkt 52). Sellega seoses on vaja rõhutada, et hagejate lähenemisviis takistab komisjonil määrata asjaomane trahv kindlaks arvestades kõiki asjaolusid, mis võimaldavad rikkumise raskusastme hindamist ning eelkõige vajadust tagada selle trahvi piisav hoiatav tase seoses asjaomase ettevõtja suuruse ja majandusliku võimsusega.

231 Muu hulgas on hagejate lähenemine vastuolus hoiatamise eesmärgiga, mida komisjon oma trahvipoliitikas taotleb. Nagu komisjon õigesti märkis, viiks see lahendus paradoksaalse olukorrani, kus erinevates kartellikokkulepetes osalemist mitmekordistava ettevõtja iga karistuse piirkulu järk-järgult väheneks.

232 Lisaks tuleb märkida, et hagejate argumendid põhinevad eeldusel, et komisjon oleks pidanud trahvisumma kindlaks määrama vastavalt tõenäosusele, et Arkema paneb tulevikus uusi rikkumisi toime; seda tõenäosust oleks ta pidanud hindama sellele ettevõtjatele teatud ajavahemikul määratud trahvide kogusummat arvestades. Selline eeldus on aga vastuolus hoiatamise mõistega konkurentsiõiguses.

233 Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et kohtupraktika kohaselt kujutab komisjoni pädevus määrata trahve ettevõtjatele, kes tahtlikult või hooletusest on pannud toime EÜ artikli 81 lõike 1 või artikli 82 rikkumise, ühte komisjonile antud vahenditest talle liidu õigusega pandud järelevalveülesande täitmiseks. See ülesanne hõlmab nii kohustust uurida ja karistada üksikuid rikkumisi kui ka kohustust järgida üldist poliitikat konkurentsiõiguses asutamislepingus kehtestatud normide kohaldamiseks ning sellesse suunda suunata ka ettevõtjate käitumist (Euroopa Kohtu 7. juuni 1983. aasta otsus liidetud kohtuasjades 100/80–103/80: Musique Diffusion française jt *vs.* komisjon, EKL 1983, lk 1825, punkt 105, ning eespool punktis 222 viidatud kohtuotsus SGL Carbon *vs.* komisjon, punkt 53).

234 Määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 2 ette nähtud EÜ artikli 81 rikkumiste eest määratavate trahvide eesmärk on karistada asjaomaseid ettevõtjaid õigusvastase tegevuse eest ja hoiatada nii neid kui ka ülejäänud ettevõtjaid liidu konkurentsieeskirjade rikkumise eest tulevikus (eespool punktis 210 viidatud kohtuotsus Showa Denko *vs.* komisjon, punkt 16). Seega hinnatakse hoiatamise tegurit mitmeid asjaolusid, mitte

ainult asjassepuutuva ettevõtja konkreetset olukorda arvestades (vt eespool punktis 210 viidatud kohtuotsus Showa Denko *vs.* komisjon, punkt 23, ning Üldkohtu 30. aprilli 2009. aasta otsus kohtuasjas T-13/03: Nintendo ja Nintendo of Europe *vs.* komisjon, EKL 2009, lk II-947, punkt 71). Komisjon ei ole trahvisumma suurendamise vajaduse hindamisel, et tagada selle hoiatav mõju, kohustatud ka hindama tõenäosust, kas ettevõtja võib rikkumise uuesti toime panna (eespool viidatud kohtuotsus Nintendo ja Nintendo of Europe *vs.* komisjon, punkt 72).

235 Seega koosneb see trahvi arvutamise etapp lähtesumma suurendamisest, võttes arvesse objektiivseid asjaolusid, nagu asjaomase ettevõtja suurus ja majanduslik võimsus, mitte subjektiivseid asjaolusid, mis puudutavad selle tõenäosuse hindamist, kas tulevikus pannakse toime uus rikkumine. Sellest järeldub, et asjakohane ei ole asjaolu, et hagejate poolt välja toodud otsuste raames komisjon juba suurendas trahvi hoiatava mõju eesmärgil ning suurendas järk-järgult kohaldatud korrutustegureid.

236 Lõpuks tuleb samuti tagasi lükata argument selle kohta, et Arkema poolt konkurentsinormidega vastavusse viimise programmi kehtestamine annab tunnistust sellest, et teda hoiatati piisavalt uute rikkumiste toimepanemise eest, kuna see asjaolu ei ole trahvi suurendamise kontekstis asjakohane selleks, võtta arvesse asjaomase ettevõtja suurust ja majanduslikku võimsust. Igal juhul on kohus juba leidnud, et ettevõtja poolt konkurentsinormidega vastavusse viimise programmi pelk vastuvõtmine ei saa kujutada endast siduvat ja kindlat tagatist selle kohta, et see ettevõtja tulevikus jätkuvalt neid norme järgib, nii et selline programm ei saa kohustada komisjoni vähendama trahvi põhjusel, et trahviga taotletav preventsioonieesmärk on juba vähemalt osaliselt saavutatud (eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs*. komisjon, punkt 361; vt samuti eespool punktis 230 viidatud kohtuotsus BASF ja UCB *vs.* komisjon, punkt 52).

237 Seega tuleb käesoleva väite kolmas osa tagasi lükata.

Kohtuistungil esitatud väide, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise kuupäeval ei kontrollinud Total ja Elf Aquitaine enam hagejaid

– Poolte argumendid

238 Kohtuistungil väitsid hagejad, et igal juhul ei saa komisjon suurendada nende trahvi hoiatava mõju eesmärgil, et võtta arvesse Totali kontserni suurust, kuna Arkemat see kontsern vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal enam ei kontrollinud. Uued asjaolud, mille komisjon pärast kirjaliku menetluse lõppemist esitas, viitavad sellele, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal oli sellise kontrolli olemasolu vajalik tingimus selleks, et Arkemale kohaldada suurendamist hoiatamise eesmärgil Totali kontserni suurust arvesse võttes.

239 Need uued asjaolud nähtuvad komisjoni vastustest Üldkohtu küsimustele, mis esitati kohtuasja T-206/06 menetlust korraldavate meetmete raames, mis puudutasid hagejate emaettevõtjate poolt vaidlustatud otsuse kohta esitatud taotlust. Komisjon selgitas selles vastuses, et ta ei kohaldanud Arkemale hoiatava mõju korrutustegureid kõige viimastes otsustes (komisjoni 11. juuni 2008. aasta otsus K(2008) 2626 (lõplik) [EÜ] artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/38.695 – naatriumkloraat (edaspidi „naatriumkloraadi otsus") ning komisjoni 11. novembri 2009. aasta otsus K(2009) 8682 (lõplik) [EÜ] artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/38589 – termostabilisaatorid) (edaspidi

„termostabilisaatorite otsus")), kuna Arkema ei kuulu nende otsuste kuupäeval enam Totali kontserni.

240 Hagejad rõhutavad, et Arkema börsinimekirja võtmine toimus 18. mail 2006 ning sellest kuupäevast alates ehk peaaegu kaks nädalat enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist 30. mail 2006 ei kontrollinud Total enam Arkemat.

241 Komisjoni argumentidele, et tegemist on uue väitega, mis on vastuvõetamatu Üldkohtu kodukorra artikli 48 kohaselt, vastavad hagejad, et nende argumentatsioon tugineb asjaoludele, mis tulid ilmsiks pärast kirjaliku menetluse lõpetamist, st komisjoni vastuses Üldkohtu küsimustele kohtuasjas T-206/06 ning naatriumkloraadi otsuses ja termostabilisaatorite otsuses. Igal juhul paluvad hagejad Üldkohtul omal algatusel analüüsida vaidlustatud otsuse võimalikku põhjendamata jätmist osas, milles komisjon ei märgi, millistel põhjustel on vajalik nende trahvi suurendamine hoiatava mõju eesmärgil, arvestades Totali kontserni suurust, samas kui vaidlustatud otsuse kuupäeval Arkema enam sellesse kontserni ei kuulunud.

242 Lõpuks, vastates Üldkohtu sellekohasele küsimusele, tunnistasid hagejad, et käesolevas asjas nad ei teavitanud spetsiaalselt komisjoni sellest, et alates 18. maist 2006 Total ja Elf Aquitaine neid enam ei kontrolli. Nad väitsid siiski, et haldusmenetluses hoiti komisjoni kursis börsile võtmise protsessiga, mida tehti eelnevalt kinnitatud ajakava kohaselt. Nad märgivad muu hulgas, et kostja vastuse lisas esitas komisjon seda börsinimekirja võtmist puudutava brošüüri, nii et komisjon ei saa väita, et teda ei teavitatud.

243 Komisjon toob välja, et väide, mis puudutab seda, et Arkema ei kuulu enam Totali kontserni vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal, on uus väide ning see tuleb kodukorra artikli 48 kohaselt jätta vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata. Tema arvates ei saa hagejad väita, et see väide tugineb uuele asjaolule, kuna Arkema börsinimekirja kandmine eelnes just nimelt vaidlustatud otsuse vastuvõtmisele, nii et selle väite oleks saanud esitada hagiavalduses.

244 Igal juhul leiab komisjon, et see väide tuleb põhjendamatuse tõttu jätta rahuldamata. Ta möönab, et kui ta võtab arvesse ettevõtja koguvahendeid, tuleb neid hoiatuseesmärgi õigesti saavutamiseks hinnata trahvi määramise päeval (eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punkt 285). Siiski võib ta kohtupraktika ning suuniste kohaselt võtta trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse asjaolu, et suurtel ettevõtjatel on tavaliselt õigus- ja majandusteadmised ning infrastruktuurid, mis võimaldavad neil hõlpsamini kindlaks teha, et nende tegevus kujutab endast rikkumist, ja olla teadlikud rikkumise tagajärgedest, mis tulenevad konkurentsiõigusest. Seda asjaolu aga hinnatakse rikkumise hetkel (eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punktid 289 ja 290). Eriti kui tegemist on äriühingute kontserniga, mis moodustavad ühe majandusüksuse, saavad tütarettevõtjad kasu sellest, et nende emaettevõtjal on sellised vahendid.

245 Kuigi komisjon möönab, et õigus- ja majandusalaste infrastruktuuride kriteeriumi ei ole sõnaselgelt vaidlustatud otsuses mainitud, rõhutab komisjon asjaolu, et see esineb suunistes. Seega kohaldas ta vaidlustatud otsuses tingimata nimetatud kriteeriumi. Igal juhul leiab komisjon, et tegemist kõige enam selles osas põhjenduse puudumisega, mida Üldkohus võib omal algatusel täiendada, jõudes samale järeldusele trahvisumma osas.

246 Lõpuks, mis puudutab naatriumkloraadi otsust ja termostabilisaatorite otsust, millele hagejad viitavad, siis rõhutab komisjon, et nendes otsustes kohaldatakse suuniseid määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (ELT 2006, C 210, lk 2, edaspidi „uued suunised"), mis õigus- ja majandusalaste infrastruktuuride kriteeriumile enam ei viita. See selgitab seega erinevat lähenemist nendes järgnevates otsustes.

– Üldkohtu hinnang

247 Esiteks tuleb meenutada, et oma hagiavalduses sõnastasid hagejad väite, mis koosneb kolmest osast ja mis käsitleb õigusnormide rikkumist ja faktivigu seoses trahvi põhisumma suurendamisega hoiatava mõju eesmärgil, mida käsitleti eespool. Muu hulgas märkisid nad samuti, et alates tema börsinimekirja võtmisest 18. mail 2006 muutus Arkema Totali kontsernist täiesti sõltumatuks isikuks, kuna Total tema kapitali enam ei kontrollinud. Siiski ei ole nende menetlusdokumentides sõnaselgelt välja toodud argumentatsioon, mille eesmärk oli vaidlustada trahvi lähtesumma suurendamine hoitava mõju eesmärgil sellel konkreetsel põhjusel, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal Totali kontsern enam hagejaid ei kontrollinud. Nagu komisjon aga õigesti kinnitas, tugineb see argumentatsioon hüpoteetiliselt hagiavaldusele eelnevale faktilisele asjaolule ning selle oleks võinud selles etapis esitada.

248 Siiski ei ole käesolevas asjas vaja analüüsida, kas see argumentatsioon on uus väide, mis on kodukorra artikli 49 kohaselt vastuvõetamatu, või vastupidi ainult hagiavalduses esitatud väite laiendus, millel on otsene seos selle väitega, mis tuleb selle sätte alusel tunnistada vastuvõetavaks (vt selle kohta Euroopa Kohtu kolmanda koja esimehe 13. novembri 2001. aasta määrus kohtuasjas C-430/00 P: Dürbeck *vs.* komisjon,

EKL 2001, lk I-8547, punkt 17; Euroopa Kohtu 3. septembri 2008. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-402/05 P ja C-415/05 P: Kadi ja Al Barakaat International Foundation *vs.* nõukogu ja komisjon, EKL 2008, lk I-6351, punkt 278, ning Üldkohtu 21. märtsi 2002. aasta otsus kohtuasjas T-231/99: Joynson *vs.* komisjon, EKL 2002, lk II-2085, punkt 156).

249 Isegi kui oma vastuses vastuväiteteatisele tõid hagejad sõnaselgelt välja, et „[Arkema] trahvisumma suurendamine ”hoiatava mõju„ eesmärgil, selleks et võtta arvesse Elf Aquitaine'i/Totali kontserni suurust ja vahendeid, on seda vähem õigustatud, et ettevõtjast saab Totali kontsernist sõltumatu isik kevadel 2006, mis on tema börsinimekirja võtmiseks määratud kuupäev", ei teavitanud nad komisjoni, nagu nad tunnistasid kohtuistungil, konkreetsest asjaolust, et alates 18. maist 2006 Totali kontsern neid enam ei kontrolli. Nii ei ole vaidlustatud otsus selles osas kuidagi õigusvastane, kuna komisjon võis tugineda faktilistele asjaoludele, mis olid välja toodud vastuväiteteatises ja mis näitasid, et hagejad moodustasid koos oma emaettevõtjatega ühe ettevõtja, seda asjaolu asjaomased isikud sõnaselgelt kahtluse alla ei seadnud.

250 Seega on kohtuistungil esitatud väide igal juhul põhjendamata osas, milles see püüab põhjendada vaidlustatud otsuse osalise tühistamise nõuet.

251 Siiski tuleb meenutada, et hagejad palusid käesolevas asjas EÜ artikli 229 alusel tühistada või vähendada neile vaidlustatud otsusega määratud trahvi. Enamgi veel, konkreetselt palusid nad Üldkohtul „oluliselt vähendada Arkemale määratud trahvi suurendamist hoiatava mõju eesmärgil". Nii palusid nad Üldkohtul teostada tema täielikku pädevust, mis tal on EÜ artikli 229 kohaselt määruse nr 1/2003 artikli 31 alusel, ning seda isegi spetsiaalselt trahvi suurendamise osas hoiatava mõju eesmärgil.

252 Nagu kohus on juba otsustanud, annab see täielik pädevus kohtule õiguse vaidlustatud akti muuta ka seda tühistamata, et arvestades kõigi faktiliste asjaoludega muuta näiteks trahvi summat (Euroopa Kohtu 15. oktoobri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P – C-252/99 P ja C-254/99 P: Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, EKL 2002, lk I-8375, punkt 692; 3. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-534/07 P: Prym ja Prym Consumer *vs.* komisjon, EKL 2009, lk I-7415, punkt 86, ja Üldkohtu 8. juuli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00: JFE Engineering jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk II-2501, punkt 577).

253 Seega ei ole käesoleva asja asjaoludel kodukorra artikliga 48 vastuolus see, et Üldkohus võtab täieliku pädevuse alusel arvesse hagejate poolt kohustuistungil esitatud argumente, selleks et analüüsida, kas suurendamine hoiatava mõju eesmärgil oli tõstatud faktilise asjaolu osas põhjendatud (vt selle kohta analoogia alusel seoses kohtuistungil esitatud nõuetega eespool punktis 252 esitatud kohtuotsus JFE Engineering jt *vs.* komisjon, punktid 575 ja 578), arvestades muu hulgas seda, et komisjonil oli olnud võimalus selles küsimuses oma märkusi esitada (vt selle kohta ja analoogia alusel Euroopa Kohtu 17. detsembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-197/09 RX-II: Réexamen M *vs.* EMEA, EKL 2009, lk I-12033, punktid 40–42 ning 57 ja 58).

254 Teiseks tuleb märkida, et komisjon ei vaidlustanud hagejate selliste väidete tõesust, mille kohaselt alates 18. maist 2006 Total ja Elf Aquitaine neid enam ei kontrolli. Nagu eespool märgitud, esineb see faktiline asjaolu juba hagiavalduses. Pealegi tuleb rõhutada, et selle väite tõesust kinnitab termostabilisaatorite otsus, mida kohtuistungil arutati ning mille hagejad hiljem tõstatasid (vt eespool punkt 26). Selle otsuse kohaselt „[a]lates 18. maist ei kuulu Arkema France enam Total/Elf Aquitaine'i kontserni" (põhjendus 27) ning „ei kuulu enam samasse ettevõtjasse Elf Aquitaine'iga […]" (põhjendus 740). [mitteametlik tõlge]

255 Lisaks esitasid hagejad Üldkohtu taotlusel (vt eespool punkt 26) tõendeid oma väidete põhjendamiseks. Komisjon ei vaidlustanud neid tõendeid ning ta möönis Üldkohtu küsimusele vastates sõnaselgelt, et alates 18. maist 2006 ei kuulu hagejad samasse ettevõtjasse Totali ja Elf Aquitaine'iga.

256 Seega tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal ei kuulunud hagejad Totali ja Elf Aquitaine'iga samasse ettevõtjasse.

257 Kolmandaks tuleb analüüsida, kas see tõdemus võib mõjutada trahvisummat, mida hagejad peavad vaidlustatud otsuse kohaselt tasuma.

258 Sellega seoses tuleb meenutada, et vajadus tagada trahvi piisavalt hoiatav mõju, kui see ei põhjenda trahvi üldise taseme tõusu konkurentsipoliitika elluviimise raames, nõuab, et trahvi suurus kujundataks selliselt, et see võtaks arvesse mõju, mida soovitakse avaldada ettevõtjale, kellele trahv määratakse, et trahv ei muutuks tähtsusetuks või vastupidi ülemäära suureks eelkõige kõnealuse ettevõtja rahalise suutlikkuse seisukohast vastavalt nõuetele, mis tulenevad ühelt poolt vajadusest tagada trahvi tõhusus ja teiselt poolt proportsionaalsuse põhimõtte järgimisest (vt eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punkt 283, ning eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Hoechst *vs* **.** komisjon, punkt 379). Seega õigustab just asjaomase ettevõtja võimalus leida kergemini vajalikud rahalised vahendid trahvi maksmiseks korrutusteguri kasutamist trahvi piisavalt hoiatava mõju tagamiseks (vt selle kohta eespool punktis 210 viidatud kohtuotsus Showa Denko *vs.* komisjon, punkt 18; eespool punktis 258 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punkt 284, ning eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Hoechst *vs.* komisjon, punkt 379; vt samuti eespool punktid 210–213).

259 Asjaomase ettevõtja suuruse ja koguvahendite arvestamine trahvi piisavalt hoiatava mõju tagamiseks on seotud mõjuga, mida nimetatud ettevõtjale soovitakse avaldada, kuna sanktsioon ei tohi eelkõige ettevõtja finantsilise võimsusega võrreldes olla tühine (Euroopa Kohtu 17. juuni 2010. aasta otsus kohtuasjas C-413/08 P: Lafarge *vs.* komisjon, EKL 2010, lk I-05361, punkt 104).

260 Seega sel põhjusel on kohus sedastanud, et hoiatuseesmärki, mida komisjon võib trahvisummat kindlaks määrates taotleda, on võimalik saavutada vaid siis, kui arvestatakse ettevõtja olukorda sel päeval, mil trahv määratakse (vt eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punkt 278). Ettevõtja koguvahendeid, mis võivad varieeruda, vähenedes või suurenedes oluliselt suhteliselt lühikese aja jooksul, eelkõige ajavahemikul rikkumise lõpetamisest kuni trahvi määrava otsuse vastuvõtmiseni, tuleb seega hinnata, et õigesti saavutada hoiatuseesmärk, trahvi määramise päeval, järgides samas ka proportsionaalsuse põhimõtet (vt selle kohta, vt eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punktid 285 ja 288).

261 Pealegi ei vaidlusta komisjon neid kaalutlusi. Ta väidab siiski, et trahvi kindlaksmääramisel võib ta samuti võtta arvesse asjaolu, et suurtel ettevõtjatel on tavaliselt olemas õigus- ja majandusteadmised ning infrastruktuurid, mis võimaldavad neil hõlpsamini kindlaks teha, et nende tegevus kujutab endast rikkumist, ja olla teadlikud rikkumise tagajärgedest, mis tulenevad konkurentsiõigusest; seda asjaolu aga hinnatakse rikkumise toimepanemise hetkel.

262 Sellega seoses tuleb meenutada, et rikkumiste raskusaste tuleb kindlaks määrata mitme asjaolu alusel, nagu konkreetse juhtumi eripärased tehiolud, selle kontekst ja trahvide hoiatav mõju, isegi kui kohustuslikult arvesse võtmisele kuuluvatest tingimustest ei ole kehtestatud siduvat või ammendavat loetelu (vt eespool punktis 178 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punkt 241 ja seal viidatud kohtupraktika).

263 Lisaks, kuigi komisjon võib trahvi kindlaksmääramisel tasemel, mis tagab piisavalt hoitava mõju, arvesse võtta asjaomase ettevõtja kogukäivet, mis on üks, olgugi et ligikaudne ja ebatäiuslik ettevõtja suuruse ja majandusliku võimsuse näitaja, ei maksa sellele käibele omistada tähtsust, mis teiste hinnanguelementidega võrreldes oleks ebaproportsionaalne, ning seetõttu ei ole asjakohase trahvi määramine käibel põhineva pelga aritmeetilise tehte tulemus (vt selle kohta eespool punktis 233 viidatud kohtuotsus Cour Musique Diffusion française jt *vs.* komisjon, punkt 121; eespool punktis 178 viidatud kohtuotsus Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, punkt 243, ning eespool punktis 211 viidatud kohtuotsus Evonik Degussa *vs.* komisjon ja nõukogu, punkt 120).

264 Nagu komisjon õigesti väidab, võib ta trahvisumma kindlaksmääramisel võtta eelkõige arvesse asjaolu, et suurtel ettevõtjatel on tavaliselt olemas õigus- ja majandusteadmised ning infrastruktuurid, mis võimaldavad neil hõlpsamini kindlaks teha, et nende tegevus kujutab endast rikkumist, ja olla teadlikud rikkumise tagajärgedest, mis tulenevad konkurentsiõigusest (vt samuti selle kohta eespool punktis 211 viidatud kohtuotsus Evonik Degussa *vs.* komisjon ja nõukogu, punkt 121), nagu näeb pealegi ette suuniste punkti 1A viies lõik.

265 Selle asjaolu arvessevõtmise eesmärk on karistada enam suuri ettevõtjaid, kelle puhul eeldatakse, et neil on piisavad teadmised ja struktuurilised vahendid, et olla teadlik sellest, et nende tegevus kujutab endast rikkumist, ja et hinnata selle võimalikku kasu. Seega sellisel juhul peab käive, mille alusel komisjon hindab asjaomaste ettevõtjate suurust ning seega nende võimet teha kindlaks nende tegevuse olemus ja tagajärjed, olema seotud nende olukorraga rikkumise, mitte vaidlustatud otsuse vastuvõtmise ajal (eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punktid 289 ja 290).

266 Siiski ei nähtu käesolevas asjas vaidlustatud otsusest kuidagi, et õigus- ja majandusalaste infrastruktuuridega seotud kaalutlused aitasid kaasa korrutusteguri 3 määramisele, mida kohaldati hagejatele määratud trahvile.

267 Tuleb rõhutada, et seda asjaolu tõesti ei mainita vaidlustatud otsuse põhjendustes 337–350, milles komisjon põhjendab korrutusteguri kohaldamist. Komisjon toob seevastu selgelt välja, et trahvide summa tuleb kindlaks määrata „tasemel, mis tagab iga ettevõtja suuruse ja majandusliku võimsuse seisukohast piisavalt hoiatava mõju" (vaidlustatud otsuse põhjendus 337) ning tuleb kohaldada korrutustegurit „selleks, et määrata trahv tasemel, mis tagab piisavalt hoiatava mõju" (vaidlustatud otsuse põhjendus 349). Samamoodi märgib komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 346, et „erinev kohtlemine põhineb iga kartellikokkuleppega hõlmatud turul tegutseja käibel, mis annab täpse pildi nende vastavast osast rikkumises, samas kui korrutustegur põhineb ettevõtja kogukäibel, mis väljendab vajadust määrata trahv tasemel, mis tagab hoiatava mõju".

268 Seega tuleb tõdeda, et korrutusteguri põhjendamine tugineb selgelt eespool punktides 258–260 esitatud kaalutlustele, st sisuliselt trahvide taotletud mõju asjaomastele ettevõtjatele.

269 Muu hulgas toetab seda järeldust asjaolu, et asjaomastele ettevõtjatele kohaldatud korrutustegurid tuginevad nende kogukäibele 2005. aastal ehk viimasele majandusaastale enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist ning seda sõltumata sellest, millal sai läbi nende vastav rikkumise ajavahemik. Nii näiteks ICI puhul, kellele kohaldati korrutustegurit 1,5, jääb rikkumise lõppemise (vaidlustatud otsuse kohaselt 1. november 1999) ja 2005. majandusaasta vahele viis aastat. Seevastu vaidlustatud otsuse analüüsitud osa ei sisalda viiteid sellele, mis puudutavad nende ettevõtjate suurust nende

rikkumise vastaval perioodil. Lisaks on meelde tuletatud, et Total, kelle käivet võeti korrutusteguri kohaldamisel arvesse, sai kontrolli kontserni üle alles aprillis 2000, samas kui hagejate rikkumise periood kestis alates 23. jaanuarist 1997 kuni 12. septembrini 2002.

270 Käesolev asi erineb seega selgelt asjast, milles tehti eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, mille komisjon tõi välja kohtuistungil. Nimetatud kohtuasjas vaidluse all olevas otsuses tõi komisjon sõnaselgelt välja õigus- ja majandusalaste infrastruktuuride asjaolu (eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, eelkõige punkt 275). Pealegi nähtub sellest kohtuotsusest, et vajadus võtta arvesse seda, et suurtel ettevõtjatel on õigus- ja majandusalased infrastruktuurid, kujutab endast trahvi suurendamise raames erinevat põhjust sellest, mis puudutab vajadust tagada trahvi piisavalt hoiatav mõju ning millel on erinevad eesmärgid (eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punktid 277, 278 ja 289). Nii ei saa väita, et see on vaidlustatud otsuses tingimata komisjoni põhjenduskäigu aluseks.

271 Samamoodi tuleb tagasi lükata komisjoni argument, mille kohaselt ta tingimata võttis arvesse õigus- ja majandusalaste infrastruktuuride asjaolu, kuna see on suunistes ette nähtud. Piisab, kui sellega seoses märkida, et suuniste punkti 1A viies lõik ei näe ette selle aspekti süstemaatilist arvestamist, vaid ainult võimaluse komisjonil seda teha („Üldiselt võib arvesse võtta ka asjaolu […]"). Seega kuna selle asjaolu kohaldamine ei olnud kohustuslik, ei pidanud komisjon seda igal juhul arvestama (vt selle kohta Üldkohtu 15. märtsi 2006. aasta otsus kohtuasjas T-26/02: Daiichi Pharmaceutical *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-713, punkt 49).

272 Sellest järeldub, et hagejate suurust ja majanduslikku võimsust peab korrutusteguri kohaldamiseks hindama vaidlustatud otsuse päeval, arvestades Arkema kogukäivet. Nagu tõdeti, eriti osas, milles nende asjaolude arvessevõtmine tulenes asjaomasele ettevõtjale avaldada soovitud mõjust, ning et Arkemat Totaliga siduv majandusüksus lagunes enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmise kuupäeva, ei saa Totali vahendeid võtta Arkemale kohaldatava korrutusteguri kindlaksmääramisel arvesse (vt selle kohta ja analoogia alusel 10% piirmäära kohta Üldkohtu 15. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03: Tokai Carbon jt *vs.* komisjon, kohtulahendite kogumikus ei avaldata, punkt 390).

273 Arvestades eespool punkt 260 toodud kaalutlusi, ei sea seda järeldust kahtluse alla asjaolu, et see majandusüksus lagunes ainult mõni päev enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist.

274 Kuigi seda viga, mis seisneb Totali käibe arvessevõtmises korrutusteguri kindlaksmääramiseks, võiks hagejatele ette heita (vt eespool punkt 249), ei põhjenda see asjaolu neile määratud trahvisumma säilitamist, kuna see tuleneb sisuliselt väära faktilise asjaolu arvessevõtmisest (vt selle kohta Üldkohtu 11. märtsi 1999. aasta otsus kohtuasjas T-156/94: Aristrain *vs.* komisjon, EKL 1999, lk II-645, punkt 586, ja 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-322/01: Roquette Frères *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3137, punkt 293).

275 Ilma et Üldkohus saaks arvesse võtta komisjoni vastust tema küsimustele kohtuasjas T-206/06, mis ei sisaldu käesoleva asja toimikus, tuleb pealegi rõhutada, et selline lähenemisviis nähtub kohtuistungil arutatud komisjoni otsustuspraktikast (naatriumkloraadi otsus ja termostabilisaatorite otsus). Termostabilisaatorite otsuses märkis komisjon, et „korrutustegurit [, mis tugineb Elf Aquitaine'i ülemaailmsel

käibel,] ei pea kohaldama Arkema France'ile ja CECA SA-le, kuna nad ei kuulu enam Elf Aquitaine'iga samasse ettevõtjasse" (vt selle otsuse põhjendus 740) [mitteametlik tõlge]. Argument, mis käsitleb seda, et need otsused kohaldavad uusi suuniseid ning uued suunised ei näe sõnaselgelt ette õigus- ja majandusalaste infrastruktuuride kriteeriumi, ei ole asjakohane, kuna nagu rõhutati, ei kohaldatud seda kriteeriumi ka käesolevas asjas. Muu hulgas nähtub sama lähenemine ka vesinikperoksiidi ja perboraadi otsusest, mis võeti vastu samal ajal vaidlustatud otsusega ning milles kohaldatakse samasid suuniseid; komisjon ise viitas sellele otsusele kohtuistungil vaidlustatud otsusega võrdlemiseks seoses trahvide tasemega (vt teise äriühingute kontserni kohta vesinikperoksiidi ja perboraadi otsus, põhjendused 31 ja 463).

276 Eespool punktis 272 esitatud järeldust ei sea kahtluse alla asjaolu, et vaidlustatud otsuse kohaselt jagab Arkema oma endiste emaettevõtjatega solidaarselt vastutust trahvi maksmise eest osas, milles see trahv tugineb korrutustegurile 3 vastavalt Totali kontserni käibele. Ent siiski annab vaidlustatud otsuse artikli 2 punkt b komisjonile täieliku vabaduse, kas nõuda trahv sisse ühelt või teiselt juriidiliselt isikult otsuses mainitud summade ulatuses. Nii võib komisjon otsustada, et ta nõuab kogu trahvi sisse hagejatelt (vt selle kohta Üldkohtu 13. septembri 2010. aasta otsus kohtuasjas T-40/06: Trioplast Industrier *vs.* komisjon, EKL 2010, lk II-4893, punkt 165).

277 Vaidlustatud otsusest nähtub aga, et komisjon ise leiab, et korrutustegur 3 ei ole sobiv ainult Arkema käibe suhtes (vaidlustatud otsuse põhjenduse 14 kohaselt ligikaudu 5,7 miljardit eurot 2005. aastal). Komisjon märgib 233. joonealuses märkuses, mis puudutab vaidlustatud otsuse põhjendust 349, et „mis puudutab Arkemat, Altuglasi ja Altumaxi […], siis eraldiseisvat korrutustegurit 1,25 kohaldatakse nende 65 miljoni euro suurusele lähtesummale, mille alusel võib arvutada kestuse alusel suurendamise

50% ulatuses enne 50% ulatuses suurendamist korduvuse alusel […]". Sellega seoses on meenutatud, et komisjon ei pidanud Totalit ja Elf Aquitaine'i korduvalt rikkumisi toimepanijateks (vaidlustatud otsuse põhjendus 369) ning et ta kohaldas „hüpoteetilist" korrutustegurit 1,25 selleks, et tagada, et korduvuse alusel suurendamist kohaldataks ainult Arkema ja tema tütarettevõtjate trahvi arvutusteguritele.

278 Peale selle tuleb välja tuua, et ICI-le ja Degussale, kelle käibed olid vastavalt rohkem kui 8 miljardit eurot ja rohkem kui 11 miljardit eurot 2005. aastal, kohaldati vastavalt korrutustegureid 1,5 ja 1,75 (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 349). Neil tingimustel on Arkema suhtes korrutusteguri 3 kohaldamine põhjendatud ainult sellega, et teabe põhjal, millele komisjon vaidlustatud otsuses tugines, kuulus Arkema Total kontserni, kellel oli selgelt suurem käive kui teistel asjaomastel ettevõtjatel ning et ta võis arvestada nende vahenditega trahvi määramise päeval. Kuna näib siiski, see tingimus ei ole täidetud, on korrutustegur 3 ülemäära suur võrreldes vaidlustatud otsuse teiste adressaatide suhtes kohaldatud teguritega.

279 Tuleb aga märkida, et määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 alusel trahvide kindlaksmääramisel peab komisjon järgima õiguse üldpõhimõtteid, eelkõige võrdse kohtlemise ja proportsionaalsuse põhimõtet, nagu Euroopa Kohus ja Üldkohus on need välja arendanud (eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punkt 77).

280 Seetõttu leiab Üldkohus, et käesoleva asja asjaoludel ei ole korrutustegur 3 hagejate suhtes põhjendatud. Järgmiseks uuritakse, millised on selle analüüsi tagajärjed selle trahvisumma kindlaksmääramisele, mille eest hagejad on vastutavad.

Kuues väide, et komisjon on korduvuse alusel trahvi suurendamisel rikkunud õigusnorme

281 See väide jaguneb kaheks osaks.

Esimene osa, mis puudutab süütegude ja karistuste seaduslikkuse põhimõtte ning õiguskindluse põhimõtte rikkumist

282 Hagiavalduses väidavad hagejad, et tuginedes süüdimõistmistele aastatel 1984, 1986 ja 1994, mis puudutavad üle 30 aasta taguseid sündmusi ehk sündmusi ligikaudu 30 aastat enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist, rikkus komisjon süütegude ja karistuste seaduslikkuse põhimõtet ja õiguskindluse põhimõtet. Komisjoni lähenemine tähendaks tegelikult, et ettevõtjat, kes on süüdi mõistetud, ähvardab pidevalt oht, et kohaldatakse korduvust puudutavaid norme.

283 Siiski märgivad hagejad repliigis, et nad on teadmiseks võtnud Euroopa Kohtu 8. veebruari 2007. aasta otsuse kohtuasjas C-3/06 P: Groupe Danone *vs.* komisjon (EKL 2007, lk I-1331), mis kuulutati pärast hagiavalduse esitamist, ning et nad ei pea „vajalikuks seda kohtuotsust arvestades tulla tagasi [eespool nimetatud] argumentide juurde". Kui hagejatelt küsiti selle kohta menetlust korraldavate meetmete raames ja kohtuistungil, siis kinnitasid nad, et loobuvad kuuenda väite esimesest osast, ilma et see mõjutaks argumente, mille nad esitasid käesoleva väite teise osa raames, mis puudutab *non bis in idem* ja proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist.

284 Arvestades seda loobumist, ei ole kuuenda väite esimest osa vaja enam analüüsida.

Teine osa, mis puudutab *non bis in idem* ja proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist

– Poolte argumendid

285 Hagejad märgivad, et selleks, et põhjendada trahvi suurendamist korduvuse alusel, tugines komisjon vaidlustatud otsuses varasemate süüdimõistmistele, mis juba põhjendasid Arkema trahvi suurendamist korduvuse alusel orgaaniliste peroksiidide otsuses, monokloroäädikhappe otsuses ning vesinikperoksiidi ja perboraadi otsuses. Nii tehes mõistis komisjon Arkema neli korda sama rikkumise eest süüdi ning rikkus seega *non bis in idem* põhimõtet.

286 Hagejad meenutavad sellega seoses, et korduvust kohaldatakse siis, kui isik paneb pärast seda, kui ta on esimese rikkumise eest lõplikult süüdi mõistetud, toime uue rikkumise seaduses sätestatud tingimustel ning tavaliselt kindlaksmääratud aja jooksul. Korduvuse puhul on katseaeg seega alates esimesest süüdimõistmisest. Siiski ei ole hagejate arvates see katseaeg igavene ega jää pärast teist süüdimõistmist kehtima. Hagejad arvavad, et kui süüdimõistetu paneks toime kolmanda rikkumise, hoolimata tema karistuse raskendamisest korduvalt rikkumise toimepanijana, saab uut karistuse raskendamist korduvuse alusel kohaldada ainult teise rikkumise põhjal. Nende arvates viiks teistsugune tõlgendus selleni, et karistust raskendatakse ühe ja sama rikkumise eest kaks korda.

287 Seetõttu leiavad hagejad, et käesolevas asjas oleks komisjon pidanud asuma seisukohale, et süüdimõistmised aastatest 1984, 1986, 1988 ja 1994 võeti juba arvesse trahvi kindlaksmääramiseks orgaaniliste peroksiidide otsuses, nii et Arkema poolt korduvalt rikkumise toimepanemist ei saa järgnevates asjades nende süüdimõistmiste alusel enam tõstatada. Hagejate arvates oleks komisjon seevastu võinud Arkema

poolt korduvalt rikkumise toimepanemist kohaldada orgaaniliste peroksiidide otsuse, monokloroäädikhappe otsuse ning vesinikperoksiidi ja perboraadi otsuse võimalikul alusel. Nad väidavad siiski, et kuna vaidlustatud otsuses viidatud rikkumise periood eelnes nendes kolmes asjas vastu võetud süüdimõistmise otsustele, ei ole korduvus käesolevale asjale kohaldatav.

288 Komisjoni argumendile, mille kohaselt korduvuse raskendava asjaoluna kohaldamist põhjendas vajadus tagada trahvide hoiatav mõju, vastavad hagejad, et komisjon võttis selle kaalutluse juba arvesse, kui ta suurendas Arkema lähtesummat suurde kontserni kuulumise tõttu. Nad leiavad niisiis, et suurendades trahvisummat kahel korral samal põhjusel, rikkus komisjon uuesti *non bis in idem* põhimõtet.

289 Kohaldades trahvi suurendamist korduvuse alusel neljas erinevas asjas süüdimõistmise põhjal, rikkus komisjon samuti proportsionaalsuse põhimõtet. Hagejate arvates tagati hoiatamise eesmärk, millele vastab trahvi suurendamine, piisavalt 50% ulatuses suurendamisega, mida kohaldati orgaaniliste peroksiidide otsuses ning *a fortiori* uued 50% ulatuses suurendamised, mida kohaldati 2005. aastal monokloroäädikhappe otsuses ning 2006. aastal vesinikperoksiidi ja perboraadi otsuses. Nad väidavad, et seega ei ole vaja sarnast suurendamist vaidlustatud otsuses uuesti kohaldada ning seda eriti seetõttu, et nelja otsuse aluseks on samal ajavahemikul aset leidnud asjaolud, nii et Arkemal ei olnud võimalik oma tegevust kohandada, et võtta arvesse kolme eelnevat süüdimõistmist aastatel 2003, 2005 ja 2006.

290 Hagejad rõhutavad oma repliigis, et osas, milles Arkema trahvi suurendamine korduvuse alusel põhineb orgaaniliste peroksiidide otsusel, monokloroäädikhappe otsusel ning vesinikperoksiidi ja perboraadi otsusel, nagu nähtub komisjoni argumentidest, on see suurendamine ilmselgelt vastuolus proportsionaalsuse põhimõttega. Selline suurendamine on kasutu ning ebaproportsionaalne, kui mitme otsuse aluseks olnud

rikkumised on toimunud samal ajavahemikul, nii et ettevõtjal ei olnud võimalik oma tegevust kohandada, et võtta arvesse varasemaid süüdimõistmisi.

291 Komisjon vaidleb sellele argumentatsioonile vastu.

– Üldkohtu hinnang

292 Tuleb märkida, et *non bis in idem* põhimõte, mis kujutab endast liidu õiguse aluspõhimõtet ja mis on sätestatud ka 7. detsembril 2000 Nice'is välja kuulutatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta (EÜT C 364, lk 1) artiklis 50, keelab konkurentsiõiguse valdkonnas ettevõtja karistamise või tema süü tuvastamiseks menetluse algatamise teist korda konkurentsivastase tegevuse eest, mille eest teda on juba karistatud või seoses millega ta on õigeks mõistetud varasema otsusega, mida ei saa enam vaidlustada (vt selle kohta eespool punktis 252 viidatud kohtuotsus Limburgse Vinyl Maatschappij jt *vs.* komisjon, punkt 59). *Ne bis in idem* põhimõtte kohaldamine sõltub kolmest tingimusest: asjaolud, rikkumise toime pannud isik ning kaitstav õigushüve peavad olema samad (7. jaanuari 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P: Aalborg Portland jt *vs.* komisjon, EKL 2004, lk I-123, punkt 338).

293 Tuleb tõdeda, et seda põhimõtet ei riku kuidagi asjaolu, et vaidlustatud otsus tugineb varasematele süüdimõistmistele, mis juba õigustasid Arkema trahvi suurendamist korduvuse alusel orgaaniliste peroksiidide otsuses, monokloroäädikhappe otsuses ning vesinikperoksiidi ja perboraadi otsuses. Asjaolu, et komisjon tugines neljas otsuses korduvusega seoses samadele varasematele süüdimõistmistele, ei tähenda kuidagi, et komisjon „tunnistas Arkema neli korda süüdi sama rikkumise eest", nagu väidavad hagejad.

294 Sellega seoses tuleb meenutada, et võimalik korduvus on nende asjaolude hulgas, mida tuleb asjaomase rikkumise raskusastme hindamisel arvesse võtta (eespool punktis 283 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs.* komisjon, punkt 26). Korduvuse arvessevõtmise eesmärk on mõjutada ettevõtjaid, kellel on kalduvus rikkuda konkurentsieeskirju, muutma oma käitumist. Sellepärast võib komisjon igal üksikjuhul arvesse võtta sellist kalduvust kinnitavaid asjaolusid, näiteks asjaomaste rikkumiste vahelist aega (eespool punktis 283 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs.* komisjon, punkt 39).

295 Pannes toime aga hagejate poolt välja toodud iga rikkumise, pani Arkema rikkumisi toime korduvalt, mis põhjendab selle asjaolu arvestamist iga rikkumise raskusastme hindamisel. Eriti on iga nimetatud rikkumise puhul üksteisest sõltumata tegemist konkurentsieeskirjade korduva rikkumisega, nagu jõuti järeldusele 1984. aasta, 1986. aasta ja 1994. aasta otsustes, mis annab tunnistust Arkema kalduvusest mitte teha nendest süüdimõistmistest kohaseid järeldusi (vt selle kohta eespool punktis 283 viidatud kohtuotsus Groupe Danone *vs.* komisjon, punkt 40).

296 Seetõttu on korduvuse arvessevõtmine hagejate poolt viidatud juhtumite puhul tingimata seotud iga asjaomase rikkumise raskusastme hindamisega. Vastupidi sellele, mida hagejad väidavad, tunnistas komisjon Arkema süüdi nelja eraldiseisva rikkumise eest ning asjaolude samasuse tingimus (vt eespool punkt 292) ei ole käesolevas asjas ilmselgelt täidetud.

297 Muu hulgas viiks hagejate poolt välja pakutud lahendus selleni, et komisjon ei tohi arvesse võtta korduvust asjaomase otsuse raames ainult sel põhjusel, et asjaomane ettevõtja pani paralleelselt toime teisi konkurentsiõiguse rikkumisi. Selline lahendus oleks vastuolus eesmärgiga, mida on taotletud seoses trahvi kindlaksmääramise raames korduvuse arvessevõtmisega.

298 Lisaks tuleb samuti tagasi lükata argument, mille kohaselt komisjon rikkus *non bis in idem* põhimõtet, kui ta põhjendas korduvuse alusel raskendava asjaolu kohaldamist vajadusega tagada trahvide hoiatav mõju, samas kui seda asjaolu juba võeti arvesse. Komisjon võttis trahvisumma arvutamisel arvesse üksnes teatava hulga faktilisi kaalutlusi, mis on asjassepuutuvad trahvi määramisel tasemel, mis tagab trahvile piisavalt hoiatava laadi ning kuidagi ei mõistnud ta hagejaid süüdi kaks korda sama rikkumise eest (vt selle kohta Üldkohtu 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-38/02: Groupe Danone *vs.* komisjon, EKL 2005, lk II-4407, punkt 358). Tuleb meenutada, et hoiatava mõju tagamise vajadus on üldine nõue, millest komisjon peab juhinduma kogu trahvi arvutamise ajal (vt eespool punktis 180 viidatud kohtuotsus Carbone-Lorraine *vs.* komisjon, punkt 131).

299 Igal juhul tuleb rõhutada, et iga kriteeriumi arvessevõtmine raskusastme hindamiseks põhineb eraldiseisvatel põhjustel. Nii on ettevõtja kogukäibe arvessevõtmine põhjendatud vajadusega määrata trahv tasemel, mis on piisavalt hoiatav, arvestades hageja suurust ja majanduslikku võimsust. Korduvuse arvessevõtmine on õigustatud täiendava hoiatamise vajadusega, mis nähtub asjaolust, et kolme varasema rikkumise tuvastamisest ei piisanud, et neljanda rikkumise toimumist takistada (vt selle kohta eespool punktis 298 viidatud 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas Groupe Danone *vs*. komisjon, punkt 358).

300 Mis puudutab etteheidet, et komisjon rikkus proportsionaalsuse põhimõtet, siis hagejad näivad väitvat, et komisjon oleks pidanud võtma arvesse hoitavat mõju, mis sai hagejale osaks seoses suurendamistega orgaaniliste peroksiidide otsuses, monokloroäädikhappe otsuses ning vesinikperoksiidi ja perboraadi otsuses. Tuleb aga meenutada, et kui komisjon taotleb trahvi hoiatavat mõju, siis eespool punktides 228–235 toodud põhjendustel ei ole komisjon kohustatud võtma arvesse trahve, mille ta samale ettevõtjale määranud erinevates asjades. See järeldus kehtib samuti korduvuse alusel suurendamiste suhtes. Eriti oleks hoiatamise eesmärgiga vastuolus see, kui ei

võetaks arvesse asjaomase ettevõtja poolt korduvalt rikkumiste toimepanemist ainult sel põhjusel, et paralleelselt vaidlusalusaluse rikkumisega pani ta toime ka teisi rikkumisi, mille eest komisjon samuti karistas.

301 Käesoleva asja asjaoludel ei ole 50% ulatuses suurendamine selle eesmärgiga võrreldes ebaproportsionaalne.

302 Lõpuks, vastupidi sellele, mida hagejad väidavad (vt eespool punkt 290), nähtub vaidlustatud otsuse põhjendustest 358 ja 369 selgelt, et korduvuse tuvastamine ei tugine käesolevas asjas orgaaniliste peroksiidide otsusele, monokloroäädikhappe otsusele ning vesinikperoksiidi ja perboraadi otsusele.

303 Seetõttu tuleb tagasi lükata kuuenda väite teine osa, mis on ainsana vaidluse all.

Seitsmes väide, et on tehtud faktiviga, kuna komisjon ei kohaldanud hagejatele trahvi vähendamist Arkemale süüks pandud endast rikkumist kujutavate teatud tegude „tegemata jätmise" alusel

Poolte argumendid

304 Hagejad märgivad, et Arkema tõendas haldusmenetluses, et ta kohaldas ainult osaliselt teatud vaidlusaluseid kokkuleppeid, nagu komisjon vaidlustatud otsuses pealegi ise möönis. Nad leiavad seetõttu, et vastavalt suunistele ja kohtupraktikale oleks

komisjon pidanud seda kergendavat asjaolu trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse võtma. Nad paluvad Üldkohtul seega vähendada oluliselt trahvisummat, et võtta arvesse Arkema poolt teatud süükspandud tegude „tegemata jätmist".

305 Sellega seoses toovad hagejad välja, et mitmel korral kaebas Degussa selle üle, et Arkema ei täitnud tootjate vahel sõlmitud hinnatõusu kokkuleppeid, millest annab tunnistust ka mitme koosoleku kirjeldus vaidlustatud otsuses (vaidlustatud otsuse põhjendused 123, 128 ja 133).

306 Hagejad rõhutavad samuti, et vastavalt komisjoni otsustuspraktikale võib trahvi vähendada põhjusel, et endast rikkumist kujutavaid kokkuleppeid osaliselt ei täideta. Nad leiavad seega, et vastupidi sellele, mida komisjon kinnitas kostja vastuses, ei ole pelk asjaolu, et ettevõtja osales ainult teatud süükspandavas tegevuses, iseenesest asjaolu, mis välistab kergendavate asjaolude kohaldamist.

307 Komisjon vaidleb sellele argumentatsioonile vastu.

Üldkohtu hinnang

308 Kohtupraktikast tuleneb, et endast rikkumist kujutavate kokkulepete täitmata jätmise tõttu kergendava asjaolu kohaldamiseks tuleb kontrollida, kas nimetatud asjaolud tõendavad, et ajavahemikul, mil asjaomane ettevõtja oli endast rikkumist kujutavate kokkulepetega seotud, hoidus ta tegelikult nende täitmisest, käitudes turul konkureerivalt või vähemalt tõendavad, et ta on selgelt ja märgatavalt rikkunud asjaomase kartelliga kehtestatud kohustusi niivõrd, et see häiris kartelli toimimist (eespool

punktis 271 viidatud Üldkohtu otsus Daiichi Pharmaceutical *vs.* komisjon, punkt 113, ning eespool punktis 180 viidatud kohtuotsus Carbone-Lorraine *vs.* komisjon, punkt 196).

309 Vastupidi sellele, mida komisjon väidab menetlusdokumentides, ei piisa iseenesest asjaolust, et hagejad kinnitavad teatud vaidlusaluste kokkulepete osalist kohaldamist, selleks, et keelduda tõstatud kergendava asjaolu neile kohaldamisest (vt selle kohta eespool punktis 308 viidatud kohtuotsus Daiichi Pharmaceutical *vs.* komisjon, punktid 102 ja 116, ning eespool punktis 180 viidatud kohtuotsus Carbone-Lorraine *vs.* komisjon, punktid 197 ja 223). Peab veel kontrollima, kas hagejad on tõendanud, et nad selgelt ja oluliselt rikkusid kartelli rakendamisest tulenevaid kohustusi niivõrd, et see häiris kartelli toimimist.

310 Tuleb meenutada, et hagiavalduses põhistasid hagejad oma väited kolme konkreetsete asjaoluga, mille eesmärk oli näidata, et Degussa kaebas selle üle, et Arkema ei täitnud tootjate vahel sõlmitud hinnatõusu kokkuleppid.

311 Esiteks toovad nad välja, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 123 tõdes komisjon, et 1999. aasta suvel toimunud koosoleku eesmärk oli „taastada Degussa usk [Arkema] ja ICI tegevuse usaldusväärsusesse, mis minevikus sai kannatada, kui hinnaeesmärke ei kohaldatud või neid kohaldati osaliselt" nende kahe ettevõtja poolt.

312 Teiseks toovad hagejad välja vaidlustatud otsuse põhjenduse 128, milles komisjon tõdes, et 24. veebruari 2000. aasta koosoleku vormisegude kohta kutsus kokku Degussa,

reageerides Arkema tegevusele seoses teatud klientidega mootorsõidukisektoris. Komisjon täpsustab, et sellel koosolekul „heitis [Degussa] [Arkemale] kaudselt ette, et ta ei täitnud hinnatõusu mootorsõidukivaldkonnas".

313 Kolmandaks tuginevad hagejad vaidlustatud otsuse põhjendusele 129, milles tehakse viide 27. juuni 2000. aasta koosolekule, mis puudutab vormisegu, pärast seda, kui Arkema sõlmis pikaajalise tarnelepingu turu põhikliendiga sellisel tasemel hinnaga, mis oli madalam hinnaeesmärkidest, millest lepiti kokku konkurentidega Dublini (Iirimaa) koosolekul 1999. aasta oktoobris. Komisjon tõdeb selles, et „asjaolu, et Arkema ei kohaldanud tahtlikult hinnaeesmärke, peeti Degussa poolt raskeks usalduse rikkumiseks". Samamoodi viitas komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 133 samuti Degussa ja Arkema vahelisele „tõsisele konfliktile" sellel koosolekul.

314 Siiski tuleb leida, et pelk viide vaidlustatud otsuse nendele lõikudele ei ole piisav selle tõendamiseks, et eespool punktis 308 meenutatud tingimused on täidetud.

315 Kõigepealt tuleb rõhutada, et eespool viidatud lõigud puudutavad kõiki koosolekuid PMMA-st vormisegude kohta, st ainult ühte toodet kolmest tootest, mis hõlmavad ühteainsat rikkumist, mida komisjon vaidlustatud otsuses ette heitis. Hagejad aga ei esitanud ühtegi objektiivset asjaolu, mis võimaldaks Üldkohtul hinnata, milline mõju oli seda toodet puudutavate kokkulepete täitmata jätmisel kogu asjaomase kartellikokkuleppe toimimisele. Nagu nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 5, kujutab PMMA vormisegu pealegi endast ainult 36% PMMA koguturust metüülmetakrülaatide jaotuse osas kolme PMMA toote vahel.

316 Mis puudutab täpsemalt vaidlustatud otsuse põhjenduses 123 esinevat kinnitust, mille kohaselt „minevikus […] ei kohaldanud või kohaldasid ainult osaliselt hinnaeesmärke" Arkema ja ICI, siis tuleb tõdeda, et hagejad ei esita ühtegi asjaolu, mis võimaldaks mõista selle kinnituse konkreetset ulatust nii sisuliselt kui ka kestuse osas.

317 Ühelt poolt tuleb rõhutada, et vaidlustatud otsuse põhjendusest 123 nähtub, et hinnaeesmärke kohaldati osaliselt. Hagejad aga ei täpsusta, milline oli selle „osalise kohaldamata jätmise" ulatus. Eriti ei väida nad, et nad oleksid saavutanud sellise tasemele, et see häiris asjaomase kartellikokkuleppe toimimist. Muu hulgas nähtub vaidlustatud otsusest, et samal koosolekul osalejad rakendasid ühte osa asjaomasest kartellikokkuleppest seoses äriliselt tundliku teabe vahetamisega (vt vaidlustatud otsuse põhjenduse 123 viimane lause ning vaidlustatud otsuse põhjendus 117, millele see viitab).

318 Teiselt poolt ei täpsusta hagejad, millise perioodiga on tegemist. Kuigi vaatluse all olev koosolek toimus 1999. aasta suvel, algas rikkumine 23. veebruaril 1997 (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 109). Vahepeal osales Arkema mitmel konkurentsivastasel koosolekul, mille kirjeldus vaidlustatud otsuses ei anna tunnistust häirimisest, eriti seoses asjaomase kartellikokkuleppe toimimisega (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 111–119).

319 Mis puudutab hagejate argumente vaidlustatud otsuse põhjenduste 128, 129 ja 133 kohta, siis need tuginevad sisuliselt pikaajalisele tarnelepingule, mis on sõlmitud madalama hinnaga kui need hinnaeesmärgid, milles lepiti konkurentide vahel kokku 1999. aasta oktoobris toimunud Dublini koosolekul. Isegi kui komisjon kvalifitseeris selle ettevõtja „suureks kliendiks" (vaidlustatud otsuse põhjendus 129) ja kuigi ta märkis, et tegemist on „5000 t/aastas" (vaidlustatud otsuse 131. joonealune märkus), ei esita hagejad ühtegi konkreetset asjaolu, mis võimaldaks hinnata selle lepingu

tähtsust seoses asjaomases PMMA vormisegude kartellikokkuleppes osalejate vahelise koostööga ega *a fortiori* üheainsa rikkumise raames, mis hõlmab kolme PMMA toodet.

320 Muu hulgas tuleb rõhutada, et tegemist on 2000. aasta esimesel semestril sõlmitud lepinguga (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 128 ja 129), milles ei kohaldata ainult oktoobris 1999 otsustatud hinnatõusu, samas kui Arkema osales kartellikokkuleppes 23. jaanuarist 1997 kuni 12. septembrini 2002. Samamoodi tuleb rõhutada, et isegi kui vaidlustatud otsuses on välja toodud „tõsine konflikt" (põhjendus 133) ning „raske usalduse rikkumine"(põhjendus 129), näib selgelt, et Atofina ja teiste osaliste koostöö jätkus konfliktist hoolimata (vt eriti vaidlustatud otsuse põhjendused 131 ja 134) ning see puudutab 9. veebruari 2001. aasta koosolekul teabevahetust isegi seda sama klienti puudutava hinna kohta (vt 9. veebruari 2001. aasta koosoleku kohta vaidlustatud otsuse põhjendus 131).

321 Eeltoodut arvestades tuleb tõdeda, et hagejate esitatud asjaolud tuvastavad kõige enam teatud puudujääke asjaomase kartellikokkuleppe tõhususes seoses PMMA vormisegudega ning ühe juhu, kui Arkema ei kohaldanud kliendile hinnaeesmärke, mis olid selle toote valdkonnas kokku lepitud. Muu hulgas tunnistas komisjon ise, et oli ajavahemikke, mille jooksul asjaomases kartellis osalejad kaldusid sõlmitud kokkulepetest kõrvale (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 329) ning et teatud otsuseid ei rakendatud täielikult (vaidlustatud otsuse põhjendus 379). Võttes siiski arvesse seda, et asjaomane rikkumine on vaidlustatud otsuse kohaselt kolme toodet puudutav üks rikkumine, kestis rikkumine 23. jaanuarist 1997 kuni 12. septembrini 2002 ning see sisaldas mitut osa, sh konfidentsiaalse teabe vahetamist turu ja ettevõtjate kohta (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 3), ei ole need asjaolud piisavad eespool punktis 308 viidatud tingimuste täitmiseks. Hagejad isegi ei väida, et nad oleksid rikkunud

asjaomase kartellikokkuleppega kehtestatud kohustusi niivõrd, et see häiris kartelli toimimist, nagu nõuab kohtupraktika.

322 Seega tuleb ühelt poolt jõuda järeldusele, et komisjon ei kohaldanud põhjendatult endast rikkumist kujutavate kokkulepete täitmata jätmisega seotud kergendavat asjaolu ning teiselt poolt, et selle alusel trahvi vähendamine ei ole seda enam õigustatud Üldkohtu täieliku pädevuse raames.

323 Seetõttu tuleb käesolev väide tagasi lükata ning jätta rahuldamata hagejate esitatud trahvi vähendamise nõue.

Kaheksas väide, et on rikutud õigusnorme ja tehtud faktivigu, kui komisjon keeldus hagejate trahvi vähendamisest „muude tegurite" alusel

Poolte argumendid

324 Hagejad märgivad, et nende vastuses vastuväiteteatisele palus Arkema vähendada talle määrata võidavat trahvi „muude tegurite" alusel suuniste tähenduses, et võetaks arvesse suuri trahve, mille komisjon oli talle hiljuti määranud. Keeldudes sellest vähendamisest põhjendusel, et Arkema ei ole „esitanud ühtegi argumenti, mis näitaks, et ta oli väga raskes olukorras" (vaidlustatud otsuse põhjendus 396), rikkus komisjon õigusnorme ning tegi faktivea.

325 Hagejad toovad välja, et kahes hiljutises otsuses vähendas komisjon trahvi lõppsummat suuniste punkti 5 alapunkti b alusel põhjendusel, et asjaomasele ettevõtjale omistati mõni aeg enne vastutus suurte trahvide tasumise eest. Tegemist on komisjon 17. detsembri 2002. aasta otsusega K(2002) 5083 (lõplik) [EÜ] artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/E-2/37.667 – erigrafiit) (edaspidi „erigrafiitide otsus") ning komisjoni 3. detsembri 2003. aasta otsusega K(2003) 4457 [EÜ] artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/38.359 - elektrilised ja mehaanilised süsinikust ja grafiidist tooted) (edaspidi „süsinikust ja grafiidist toodete otsus"). Hagejad arvavad, et kui mõlemas otsuses näis komisjon viitavat sellele, et vähendamine tugineb samuti asjaomase ettevõtja finantsolukorrale, siis trahvi vähendamine saab tegelikult tuleneda hiljuti määratud suurte trahvide arvessevõtmisest.

326 Nendest samadest otsustest tuleneb tõesti, et komisjon leidis, et ettevõtja finantsolukorra arvestamine tema trahvisumma vähendamise käigus viiks turutingimustega halvemini kohandunud ettevõtjatele õigustamatu konkurentsieelise andmiseni, kuna sellise kohustuse tunnustamine võib viia menetluses osalevate teiste ettevõtjate diskrimineerimiseni. Seega leiavad hagejad, et komisjonil ei olnud alust viidata asjaomase ettevõtja finantsolukorrale, sh koostoimes teiste teguritega, tema trahvi vähendamiseks.

327 Hagejad toovad esile, et Arkemale määrati hiljuti komisjoni poolt olulised trahvid summas ligikaudu 180 miljonit eurot niisugustes kokkulepetes osalemise tõttu, mida rakendati vähemalt osaliselt samal ajal kui vaidlustatud otsuses karistatud tegevused. Tegemist on orgaaniliste peroksiidide otsuse, monokloroäädikhappe otsuse ning vesinikperoksiidi ja perboraadi otsusega.

328 Arvestades neid süüdimõistmisi, leiavad hagejad, et neile ei olnud vaja määrata kogu trahvi lõppsummat (ehk 219,13 125 miljonit eurot), et tagada tõhus hoiatamine. Nende arvates oleks komisjon pidanud seega arvesse võtma „muid tegureid". Seetõttu paluvad nad Üldkohtul vähendada nende trahvisummat, et võtta arvesse Arkema poolt hiljuti makstud trahve.

329 Komisjon vaidleb sellele argumentatsioonile vastu.

Üldkohtu hinnang

330 Kõigepealt peab meelde tuletama, et komisjoni otsustuspraktika ei kujuta endast õiguslikku raamistikku trahvide määramisel konkurentsivaldkonnas. Komisjonile kuulub trahvisummade arvutamisel ulatuslik kaalutlusõigus ning talle ei ole tema varasemad hinnangud siduvad (vt Üldkohtu 27. septembri 2006. aasta otsus kohtuasjas T-329/01: Archer Daniels Midland *vs.* komisjon, EKL 2006, lk II-3255, punktid 108–110 ja seal viidatud kohtupraktika). Nii on pelk viide erigrafiitide otsusele ning süsinikust ja grafiidist toodete otsusele iseendast tulemusetu, kuna komisjonil ei ole kohustust käesolevat juhtumit samal viisil hinnata (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Archer Daniels Midland *vs.* komisjon, punkt 111).

331 Muu hulgas tuleb tõdeda, et nendes kahes otsuses vähendas komisjon asjaomasele ettevõtjale selles asjas määratud trahvi, kuna tal olid suured majandusraskused seoses kõigepealt ühe ja seejärel kahe hiljutise trahvide määramisega samaaegsete konkurentsiõiguse rikkumiste eest. Hagejad aga ei väida, et nad on samas olukorras kui see

äriühing, eriti finantsolukorra seisukohast (vt erigrafiitide otsuse põhjendused 556–559 ning süsinikust ja grafiidist toodete otsuse põhjendus 360).

332 Mis puudutab argumenti, et trahvisumma vähendamine võib tugineda vaid selle ettevõtja hiljutisele süüdimõistmisele, kuna komisjonil ei olnud kohtupraktika ning oma otsuste kohaselt õigust võtta arvesse üksi või koos teiste andmetega asjaomase ettevõtja finantsolukorda, siis tuleb rõhutada, et see on vastuolus nende otsustega. Muu hulgas tuleb viidata eespool punktis 180 viidatud kohtuotsusele Carbone-Lorraine *vs.* komisjon (punktid 311–317), milles lükati tagasi sama argument, mille esitas süsinikust ja grafiidist toodete otsuse üks adressaatidest.

333 Seetõttu ei ole komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 396 teinud viga, kui ta lükkas tagasi hagejate poolt rubriigis „Muud tegurid" esitatud argumendid põhjendusel, et Arkema ei ole esitanud ühtegi argumenti, et näidata, et ta on väga raskes finantsolukorras.

334 Lisaks ei pea Üldkohus täieliku pädevuse raames trahvi vähendama, nagu paluvad hagejad.

335 Pelk asjaolu, et hagejatele määrati hiljuti kolm teist trahvi samaaegsete rikkumiste eest, ei õigusta käesolevas asjas määratud trahvi vähendamist. Kui asjaolu, et juba on karistatud, õigustaks hilisema trahvi vähendamist, viiks see lahendus paradoksaalse olukorrani, kus erinevates kartellikokkulepetes osalemist mitmekordistava ettevõtja iga karistuse piirkulu järk-järgult väheneks. Selline olukord oleks ilmselgelt vastuolus hoiatamise eesmärgiga, mida trahvidega taotletakse.

336 Hagejad ei too välja ühtegi asjaolu, mis tõendaks, et käesolevas asjas trahvi määramine koostoimes hiljutiste teiste trahvidega paneks ta erilisse olukorda. Muu hulgas tuleb rõhutada, et Arkema vastutab nende trahvide maksmise eest suures osas solidaarselt Elf Aquitaine'i ja Totaliga, välja arvatud orgaaniliste peroksiidide otsus. Igal juhul on Arkemale nende nelja otsuse alusel määratud trahvid kokku väiksemad kui 10% piirmäär – mis on kehtestatud määrusega nr 1/2003 ühe trahvi jaoks – vaidlustatud otsuse põhjenduses 14 välja toodud Arkema käibest 2005. aastal.

337 Seetõttu tuleb käesolev väide tagasi lükata ning jätta selle alusel hagejate esitatud taotlus trahvi vähendamiseks rahuldamata.

Järeldus

338 Eeltoodust nähtub, et hagi tuleb tervikuna rahuldamata jätta, välja arvatud hagejate taotlus vähendada trahvi suurendamist, mida neile kohaldati hoitava mõju eesmärgil.

339 Eeltoodud kaalutlusi arvestades (vt eespool punktid 247–280) leiab Üldkohus, et oma täieliku pädevuse raames tuleb vähendada trahvi, mille eest hagejad tunnistati vastutavaks, selleks et võtta arvesse asjaolu, et trahvi määramise päeval ei kontrollinud neid enam Totali kontsern.

340 Trahvi ümberarvutamiseks leiab Üldkohus kohase olevat kasutada metodoloogiat, mida kohaldati vaidlustatud otsuses, asendades korrutusteguri 3, mida hagejatele vaidlustatud otsuse põhjenduses 349 kohaldati, korrutusteguriga 1,25. Käesoleva asja asjaoludel ning võttes eelkõige arvesse vaidlustatud otsuse muude adressaatide suhtes kohaldatud suurendamisi, leiab Üldkohus, et selline suurendamine on sobiv hagejatele määratud trahvi piisava hoiatava mõju tagamiseks.

341 Eelkõige ei tule rahuldada komisjoni taotlust, mille ta esitas kohtuistungil ja mille eesmärk oli sisuliselt see, et Üldkohus võtaks arvesse asjaomase ettevõtja õigus- ja majandusalaste infrastruktuuridega seotud asjaolu rikkumise hetkel, selleks et säilitada hagejatele kohaldatud korrutustegurit 3.

342 Tuleb meenutada, et täielik pädevus ei saa trahvisummade kindlaksmääramisel kaasa tuua EÜ artikli 81 lõikega 1 vastuolus olevas kokkuleppes või kooskõlastatud tegevuses osalenud ettevõtjate diskrimineerimist (Euroopa Kohtu 16. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-291/98 P: Sarrió *vs.* komisjon, EKL 2000, lk I-9991, punkt 97, ning 25. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-407/04 P: Dalmine *vs.* komisjon, EKL 2007, lk I-829, punkt 152). Kuna seda asjaolu aga ei võetud arvesse vaidlustatud otsuse teiste adressaatide suhtes (vt eespool punktid 266–271), ei ole õigustatud hagejatele selle alusel määratud trahvisumma suurendamine.

343 Isegi kui seda asjaolu tuleb trahvisumma kindlaksmääramisel arvesse võtta, siis ei ole igal juhul õigustatud korrutusteguri 3 kohaldamine hagejate suhtes trahvi piisava hoiatava mõju eesmärgil. See viiks selleni, et hagejatele kohaldataks sama korrutustegurit kui nende endistele emaettevõtjatele, samas kui nad on ilmselgelt erinevas olukorras sellise suurendamise kohaldamisega taotletud peamiste eesmärkide suhtes (vt samuti selle kohta eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punkt 340).

344 Pealegi on kohus asunud seisukohale, et ei pea eristama kahte ettevõtjat, kelle käibed õigustavad igal juhul nende lugemist suurteks ettevõtjateks, kellel on olemas õigus- ja majandusteadmised ning infrastruktuurid, mis võimaldavad neil hõlpsamini kindlaks teha, et nende tegevus kujutab endast rikkumist, ja olla teadlikud rikkumise tagajärgedest (eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punkt 340). Käesolevas asjas aga võib kõiki vaidlustatud otsuse põhjenduses 349 mainitud ettevõtjaid, nagu Arkematki omaenda käibe osas, lugeda suurteks ettevõtjateks, kellel on olemas õigus- ja majandusalased infrastruktuurid, mis võimaldavad neil hõlpsamini kindlaks teha, et nende tegevus kujutab endast rikkumist (vt selle kohta eespool punktis 213 viidatud kohtuotsus Degussa *vs.* komisjon, punkt 294). Võttes käesolevas asjas arvesse teistele ettevõtjatele kohaldatud korrutustegureid (1,75 Degussale, 1,5 ICI-le ning „hüpoteetiline" tegur 1,25 Arkemale), on korrutustegur 3 seetõttu õigustatud ainult Totali väga suure käibe osas päeval, mis trahv määrati.

345 Mis puudutab selle trahvisumma uuesti arvutamist, mille maksmise eest hagejad on vastutavad, siis tuleb meenutada vaidlustatud otsuse artikli 2 sõnastust, mille kohaselt „järgmised trahvid määratakse artiklis 1 loetletud rikkumiste eest […] b) solidaarselt vastutavad Arkema […], Altuglas International [...] ja Altumax Europe [...]: [219 131 250] eurot; selle summa ulatuses on Total [...] solidaarselt vastutatav 140,4 miljoni euro eest ning Elf Aquitaine [...] on solidaarselt vastutav 181,35 miljoni euro eest".

346 Seda sõnastust ning vaidlustatud otsuses trahvi arvutamise põhjendusi arvestades tuleb eristada trahvi kahte osa.

347 Esiteks vastutavad hagejad solidaarselt 37 781 250 euro suuruse summa tasumise eest ning see summa ei ole seotud Elf Aquitaine'i ja Totali vastutusega.

348 Nagu nähtub vaidlustatud otsusest, on tegemist korduvuse alusel summa suurendamisest tuleneva summaga, mille eest Elf Aquitaine'i ja Totalit ei loetud vastutatavaks ja millele komisjon kohaldas seejärel 40% ulatuses vähendamist koostööteatise alusel. Tuleb aga meenutada, et selleks, et määrata kindlaks korduvuse alusel suurendamise summa, tugines komisjon ise „hüpoteetilisele" tegurile 1,25 hoiatava mõju eesmärgil (vt 233. joonealune märkus, mis on seotud vaidlustatud otsuse põhjendusega 349). Eespool punktides 247–280 mainitud kaalutlused ei mõjuta seda summat ning seega tuleb jätta muutumatuks see 37 781 250 euro suurune summa, mille eest vastutavad hagejad, mitte nende endised emaettevõtjad.

349 Teiseks tunnistati hagejad koos Elf Aquitaine'iga vastutavaks 181,35 miljoni euro tasumise eest, mille ulatuses Total vastutab solidaarselt 140,4 miljoni euro eest. Tegemist on trahvisummaga, mis ei tulene korduvuse arvessevõtmisest.

350 181,35 miljoni euro suurune summa tuleneb eelkõige korrutusteguri 3 kohaldamisest. Kuna selle faktori kasutamine hagejate suhtes ei ole põhjendatud, siis tuleb see summa uuesti arvutada neid puudutavas osas vastavalt korrutustegurile 1,25 ning kasutades komisjoni poolt vaidlustatud otsuses kasutatud metodoloogiat.

351 Seetõttu on hagejate solidaarne vastutus selle trahvi osa tasumise eest nüüd 75 562 500 eurot.

352 Lõpuks tuleb meenutada, et määruse nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 kohaselt ei tohi ühegi rikkumises osalenud ettevõtja puhul trahv ületada 10% selle eelmise majandusaasta kogukäibest. Kohtupraktika kohaselt on nii, et kui mitu trahvi määrava otsuse adressaati moodustab ettevõtja, st karistatava rikkumise toimepanemise eest vastutava

majandusüksuse, veel ajal, mil otsus vastu võetakse, võib piirmäära arvutada kõnealuse ettevõtja kogukäibe alusel, see tähendab kõiki äriühingu koosseisu kuulujaid kokku arvestades. Kui see majandusüksus on aga vahepeal lagunenud, siis on igal adressaadil õigus sellele, et asjaomast piirmäära kohaldataks individuaalselt (eespool punktis 272 viidatud kohtuotsus Tokai Carbon jt *vs.* komisjon, punkt 390).

353 Nii tuleb kontrollida, kas trahvisumma, mille tasumise eest hagejad vastutavad, ei ületa 10% Arkema 2005. aasta kogukäibest. Hagejad on solidaarselt vastutavad 113 343 750 euro suuruse trahvi tasumise eest (eespool punktis 348 viidatud 37 781 250 euro suurune summa liidetud eespool punktis 351 viidatud 75 562 500 euro suuruse summaga). Seega tuleb tõdeda, et see summa ei ületa 10% Arkema 2005. aasta käibest, nagu see nähtub vaidlustatud otsuse põhjendusest 14. Sama kehtib ka vahesumma kohta, mis määrati enne vähendamist koostööteatise alusel.

Kohtukulud

354 Kodukorra artikli 87 lõike 2 alusel on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Sama kodukorra artikli 87 lõike 3 alusel võib Üldkohus määrata kulude jaotuse või jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda, kui osa nõudeid rahuldatakse ühe poole, osa teise poole kasuks.

355 Käesolevas asjas on osaliselt rahuldatud hagejate nõuded. Siiski osas, milles argumendid, mis viisid trahvisumma vähendamiseni, esitati alles kohtuistungi etapis, samas kui need oleks võinud esitada hagiavalduses (vt eespool punkt 247), on asjaomaseid

asjaolusid õiglaselt hinnatud, kui otsustatakse mõista komisjoni kohtukulud välja hagejatelt ning jätta hagejate kohtukulud nende endi kanda.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (neljas koda)

otsustab:

1. **Trahvisummat, mille eest Arkema SA (nüüd Arkema France), Altuglas International SA ja Altumax Europe SAS on komisjoni 31. mai 2006. aasta otsuse K(2006) 2098 (lõplik) EÜ artiklis 81 ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (juhtum COMP/F/38.645 – metakrülaadid) artikli 2 kohaselt solidaarselt vastutavad, tuleb vähendada 113 343 750 euroni.**

2. **Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.**

3. **Mõista kohtukulud välja Arkema France'ilt, Altuglas Internationalilt ja Altumax Europe'ilt.**

Czúcz Labucka O'Higgins

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 7. juunil 2011 Luxembourgis.

Allkirjad

Sisukord

Vaidluse taust ..... II - 2608

Sissejuhatus ..... II - 2608

Haldusmenetlus ..... II - 2609

Vaidlustatud otsus ..... II - 2610

Vaidlustatud otsuse adressaadid ..... II - 2611

Trahvi arvutamine ..... II - 2612

Menetlus ja poolte nõuded ..... II - 2614

Õiguslik käsitlus ..... II - 2616

Esimene väide, et on rikutud norme, mis käsitlevad tütarettevõtja konkurentsivastase tegevuse omistamist tema emaettevõtjale, ning diskrimineerimiskeelu põhimõtet ..... II - 2616

Esimene osa, mis puudutab nende normide rikkumist, mis käsitlevad tütarettevõtja konkurentsivastase tegevuse omistamist tema emaettevõtjale ..... II - 2617

– Poolte argumendid ..... II - 2617

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2619

Teine osa, mis puudutab diskrimineerimiskeelu põhimõtte rikkumist ..... II - 2624

– Poolte argumendid ..... II - 2624

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2625

Teine väide, et komisjon on teinud vigu, kui ta omistas Arkema rikkumise Totalile ja Elf Aquitaine'ile ..... II - 2628

Esimene osa, mis puudutab selle eiramist, et Totali ja Elf Aquitaine'i juhid ei olnud vaidlustatud otsuses viidatud tegevusega seotud ..... II - 2629

– Poolte argumendid ..... II - 2629

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2630

Teine osa, mis puudutab nende asjaolude eiramist, mis tõendavad Arkema tegelikku iseseisvust kaubanduspoliitika kindlaksmääramisel ..... II - 2632

– Poolte argumendid ..... II - 2632

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2637

Kolmas väide, et on rikutud põhjendamiskohustust ning hea halduse põhimõtet omistamist puudutavate normide rakendamisel ..... II - 2644

Esimene osa, mis puudutab põhjendamiskohustuse rikkumist ..... II - 2645

– Poolte argumendid ..... II - 2645

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2646

Teine osa, mis puudutab hea halduse põhimõtte rikkumist ..... II - 2652

– Poolte argumendid ..... II - 2652

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2653

Neljas väide, et 65 miljoni euro suuruse lähtesumma kindlaksmääramisel on eiratud kriteeriumi tegeliku mõju kohta turule ..... II - 2655

Poolte argumendid ..... II - 2655

Üldkohtu hinnang ..... II - 2659

Viies väide, et on rikutud õigusnorme ja tehtud faktivigu seoses trahvi lähtesumma suurendamisega hoiatava mõju eesmärgil ..... II - 2664

Esimene osa, mis puudutab seda, et komisjonil puudus alus trahvi lähtesumma suurendamiseks hoiatava mõju eesmärgil Totali käibe põhjal, kuna rikkumine ei ole sellele äriühingule omistatav ..... II - 2664

– Poolte argumendid ..... II - 2664

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2665

Teine osa, mis puudutab proportsionaalsuse ja võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist ..... II - 2665

– Poolte argumendid ..... II - 2665

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2667

Kolmas osa, mis puudutab seda, et trahvi hoitavale mõjule toetumine on käesolevas asjas kasutu ..... II - 2770

– Poolte argumendid ..... II - 2770

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2771

Kohtuistungil esitatud väide, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise kuupäeval ei kontrollinud Total ja Elf Aquitaine enam hagejaid ..... II - 2676

– Poolte argumendid ..... II - 2676

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2679

Kuues väide, et komisjon on korduvuse alusel trahvi suurendamisel rikkunud õigusnorme ..... II - 2690

Esimene osa, mis puudutab süütegude ja karistuste seaduslikkuse põhimõtte ning õiguskindluse põhimõtte rikkumist ..... II - 2690

Teine osa, mis puudutab non bis in idem ja proportsionaalsuse põhimõtte rikkumist ..... II - 2691

– Poolte argumendid ..... II - 2691

– Üldkohtu hinnang ..... II - 2693

Seitsmes väide, et on tehtud faktiviga, kuna komisjon ei kohaldanud hagejatele trahvi vähendamist Arkemale süüks pandud endast rikkumist kujutavate teatud tegude „tegemata jätmise" alusel ..... II - 2696

Poolte argumendid ..... II - 2696

Üldkohtu hinnang ..... II - 2697

Kaheksas väide, et on rikutud õigusnorme ja tehtud faktivigu, kui komisjon keeldus hagejate trahvi vähendamisest „muude tegurite" alusel ..... II - 2702

Poolte argumendid ..... II - 2702

Üldkohtu hinnang ..... II - 2704

Järeldus ..... II - 2706

Kohtukulud ..... II - 2710